

Terensko kvantitativno istraživanje

**POLOŽAJ I POTREBE MLADIH U REPUBLICI
SRBIJI**
(IV ciklus)

Pripremio: **CeSID**
Decembar 2019. godine

Sadržaj

1. Uvodna reč.....	3
2. Metodološke napomene.....	7
3. Opis uzorka.....	9
4. Tranzicija u odraslost – porodično-stambena dimenzija.....	10
5. Tranzicija u odraslost – obrazovna dimenzija.....	17
5.1. Neformalno obrazovanje i stručne prakse.....	20
6. Tranzicija u odraslost – radna dimenzija.....	31
7. Zdravlje i blagostanje mladih.....	40
8. Bezbednost.....	52
9. Socijalna inkluzija.....	60
10. Kultura, kreativnost i slobodno vreme mladih.....	61
11. Mobilnost i međunarodna perspektiva mladih.....	66
12. Učešće i informisanost mladih.....	76
13. Aktivizam i volonterske aktivnosti mladih.....	80
13.1. Poverenje u institucije.....	86
13.2. Volonterizam mladih.....	94

Svi pojmovi upotrebljeni u muškom rodu važe i za ženski rod.

1. Uvodna reč

Istraživanje koje je pred čitaocima prikazuje položaj, stavove i potrebe mladih u Srbiji u 2019. godini. Kontinuirano praćenje položaja, stavova i potreba mladih od posebnog je značaja imajući u vidu da su mladi resurs inovacija i pokretačka snaga jednog društva. Republika Srbija je kroz brojna zakonska i podzakonska akta, kao i kroz institucionalno delanje, prepoznala mlade kao sadašnjost i budućnost društva. Osnivanje brojnih udruženja i neformalnih grupa koje okupljaju mlade, Kancelarije za mlade, Krovna organizacija mladih Srbije, kao i Zakon o mladima¹, Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja², Zakon o visokom obrazovanju³, Zakon o volontiranju⁴, te ostala relevantna akta i dokumenti, nalaze se u osnovi izrade Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine.⁵ Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine nastala je na osnovu potreba i očekivanja mladih, specifičnosti Republike Srbije, preporuka iz evaluacije prethodne strategije i pregleda omladinske politike Saveta Evrope. U Strategiji je utvrđeno devet opštih ciljeva koji su razrađeni kroz specifične ciljeve, očekivane rezultate i planirane aktivnosti za njihovu realizaciju.

Ministarstvo omladine i sporta je od donošenja prve Nacionalne strategije za mlade, 2008. godine, na godišnjem nivou sprovodilo istraživanja o proceni trenutnog položaja mladih u Srbiji. Ova istraživanja bila su jedno od osnovnih polazišta Ministarstva za izradu i praćenje realizacije svih strateških dokumenata iz oblasti omladinske politike kao i za postavljanje prioriteta kod finansiranja programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora. Zbog toga je bilo neophodno da se i u 2019. godini sprovede istraživanje koje odgovara na specifične potrebe za informacijama o položaju, stavovima i potrebama mladih. Istraživanje se sastojalo iz dva dela. Prvi deo je istraživanje kvantitativnog tipa, terensko istraživanje na reprezentativnom stratifikovanom, troetapnom uzorku, ono je opšteg karaktera i služi za potrebe praćenja stanja i obezbeđivanja kontinuiteta osnovnih pokazatelja o položaju mladih po svim oblastima Strategije. Ovaj deo istraživanja pruža odgovore na osnovna pitanja o stanju mladih i poređenja sa nalazima prethodnih istraživanja Ministarstva iz 2016, 2017. i 2018. godine. Drugi deo istraživanja počiva na kvalitativnom metodu prikupljanja podataka (dubinski intervjui), sa ciljem da pruži kvalitativnu komparativnu analizu položaja, potreba i stavova mladih uzimajući u obzir rezultate istraživanja Ministarstva omladine i sporta o položaju i potrebama mladih koja su se sprovodila od 2016. uključujući i istraživanje iz 2019, kako anketnih istraživanja tako i dubinskih intervjua.

¹ Zakon o mladima („Službeni glasnik RS“, broj 50/11).

² Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS“, broj 72/09, 52/11 i 55/13).

³ Zakon o visokom obrazovanju („Službeni glasnik RS“, broj 76/05, 100/07 – Autentično tumačenje, 97/08, 44/10, 93/12, 89/13 и 99/14).

⁴ Zakon o volontiranju („Službeni glasnik RS“, broj 36/10).

⁵ Nacionalna strategija za mlade („Službeni glasnik RS“, broj 22/15).

Mladi su prepoznati kao zasebna društvena skupina, zahvaljujući pre svega, delovanju dva osnovna društvena mehanizma. Prvi od njih jeste obrazovanje, koje je sa idejama Prosvetiteljstva doveo do ideje da školovanje postane i mehanizam kontrole, nadzora, disciplinovanja i socijalizacije dece i mladih kao društvenih grupa. Kao drugi mehanizam izdvajanja mladih i omladine u odnosu na druge uzrasne grupe u društvu, javlja se uvođenje institucije punoletnosti. Postoje tri karakteristike koje razlikuju omladinu u odnosu na druge društvene kategorije: mladi imaju objektivno različiti društveni položaji u odnosu na druge društvene grupe; mladi vrše samoproizvodnju samosvesti i grupnog identiteta, i mladi razvijaju distinktivne obrasce ponašanja.⁶ „Konceptu omladine je inherentna ambivalentnost, koja reflektuje njen protivrečan položaj između zaštićenosti od odgovornosti, izdvojenosti u odnosu na ostatak društva i autonomnosti, sa jedne, i zavisnosti, nesamostalnosti, pa čak i potčinjenosti (autoritetu, javnoj sferi, svetu odraslih), sa druge strane“.⁷

Od posebnog značaja za svako istraživanje jeste i društveni kontekst u kojem je ono sprovedeno, odnosno društveni kontekst u kojem se posmatrani fenomen izučava. Prema poslednjem popisu, mladih od 15 do 29 godina bilo je ukupno 1.322.201 i činili su 21,07% stanovništva Srbije 2011. godine, što je nešto veće učešće nego u zemljama EU, gde je prema podacima Eurostata iz 2015. godine mladih 18,7%, što je 7% manje od svetskog proseka.⁸ Makrogeografski trendovi ukazuju na to da je Srbija društvo koje stari, a obrasci bračnosti i rađanja podsećaju na trendove u drugim evropskim društvima. To se pre svega ogleda u opadanju bračnosti, odlaganju zasnivanja braka, odlaganju rađanja, rastu udela vanbračnih rađanja. Ipak, za razliku od trendova u drugim evropskim državama, uočene pravilnosti u srpskom društvu ipak ne prati i diverzifikacija i pluralizacija oblika partnerskih odnosa (kohabitacije i razvodi su i dalje malo zastupljeni), ni promenama u rodnim ulogama i ka post-materijalističkim vrednostima.⁹

U pogledu kontekstualnog okvira za tumačenje dobijenih nalaza važno je istraći nekoliko stvari. Najpre, ispitanici koji su odgovarali na naša pitanja su građani Srbije koji imaju različita iskustva odrastanja, a zbirno se mogu nazvati „deca demokratije“¹⁰. Najstariji ispitanici rođeni su u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, bili su potom građani Savezne Republike Jugoslavije, pa Državne zajednice Srbija i Crna Gora, da bi od 2006. godine živeli u Republici Srbiji. Sa druge strane, najmlađi ispitanici, rođeni su u Državnoj zajednici Srbija i Crna Gora, ali odrastali su i odrastaju u Republici Srbiji. Pritom, njihovi roditelji su

⁶ Tomanović S. i ostali. 2012. *Mladi – naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji*. Beograd: Čigoja štampa, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu.

⁷ Isto, str. 11.

⁸ Tomanović S, Stanojević D. 2015. *Mladi u Srbiji 2015: stanja, opažanja, verovanja i nadanja*. Beograd : Friedrich Ebert Stiftung, SeConS Grupa za razvojnu inicijativu, str. 9.

⁹ Tomanović S. i ostali. 2012. *Mladi – naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji*. Beograd: Čigoja štampa, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, str. 37.

¹⁰ Popadić D, Pavlović Z, Mihailović S. 2019. *Mladi u Srbiji 2018/2019*. Beograd: Friedrich-Ebert-Stiftung.

dominantno bili Jugosloveni. „Ovo nije samo prosta istorijska činjenica već upućuje na generacijske razlike u smislu socijalizacije, dominantnih vrednosti i institucionalnih aranžmana u društvu, kao i na okvir kolektivne identifikacije“.¹¹

Mladi u Srbiji suočavaju se sa onim što se u stručnoj literaturi naziva fenomenom „dvostruke tranzicije“, koja predstavlja fenomen tranzicije u odraslost u društvu u tranziciji. „Postsocijalistički tranzicioni period karakterisali su neki zajednički problemi, odnosno rizici sa kojima su se suočavali mladi: visoka nezaposlenost, nestabilno i neuređeno tržište rada, oskudni stambeni resursi, slom socijalističkog sistema socijalne zaštite koji mlade ostavlja bez institucionalne podrške, oslanjanje na porodične resurse u tranziciji u odraslost (..) Pored goreopisanih karakteristika i rizika svakodnevnog života koji sve više približavaju mlade iz posustalih neoliberalnih i socijaldemokratskih kapitalističkih sistema i one iz postsocijalističkih društvenih uređenja, mladi u Srbiji se suočavaju sa nekim specifičnim rizicima poteklim iz društvenog konteksta produžene i po mnogo čemu anomične postsocijalističke transformacije“.¹²

Ukoliko i prihvatimo tezu da je srpsko društvo izašlo iz svoje tranzicione faze¹³, mladi u Srbiji danas se suočavaju sa problemima, koji su karakteristični i za globalni nivo ali imaju i lokalne specifičnosti. „Za razliku od generacija njihovih roditelja i prethodnika, čije su standardne biografije bile podržavane sistemskim merama društvene integracije i homogenizacije omladine u socijalističkoj Jugoslaviji, mladi u Srbiji danas „kormilare“ kroz neizvesnost svakodnevnice prolongirane društvene „krize“. To „kormilarenje“ („snalaženje“) podrazumeva razvijanje fleksibilnih i vremenski fragmentisanih strategija, što ne ostavlja mogućnost da se biografije dugoročno planiraju. Tokom tih procesa, mladi se najviše oslanjaju na vlastite kompetencije, resurse i delanje, kao i na resurse, podršku i pomoć iz neformalnih mreža, prvenstveno roditelja i prijatelja“.¹⁴

Iako je moguće govoriti o izmenjenom društvenom kontekstu mladosti u savremenoj Evropi, te o konceptima poput tzv. produžene tranzicije u odraslost, postadolescenciji, nastajućoj odraslosti, konceptu „mlad odrastao“ i sl.¹⁵, za potrebe ovog istraživanja istraživači su se pridržavali termina utvrđenih Zakonom o mladima:

1) omladina ili mladi su lica od navršениh 15 godina do navršениh 30 godina života;

---

¹¹ Isto, str. 5.

¹² Tomanović S. i ostali. 2012. *Mladi – naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji*. Beograd: Čigoja štampa, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, str. 34-35.

¹³ Više o periodu blokirane transformacije, produžene transformacije i konsolidaciji kapitalističkog sistema u: Lazić M. (ur.) 2016. *Politička elita u Srbiji u periodu konsolidacije kapitalističkog poretka*. Beograd: Čigoja štampa, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu.

¹⁴ Tomanović S, Stanojević D. 2015. *Mladi u Srbiji 2015: stanja, opažanja, verovanja i nadanja*. Beograd: Friedrich Ebert Stiftung, SeConS Grupa za razvojnu inicijativu, str. 9.

¹⁵ Više o ovim konceptima u: Tomanović S. i ostali. 2012. *Mladi – naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji*. Beograd: Čigoja štampa, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu.

- 2) subjekti omladinske politike su: Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave kao nosioci omladinske politike, ustanove, udruženja koja sprovode omladinske aktivnosti i drugi subjekti koji učestvuju u sprovođenju omladinske politike;
  - 3) omladinske aktivnosti predstavljaju različite aktivnosti u oblastima omladinskog sektora koje sprovode mladi ili subjekti omladinske politike i koje su usmerene ka unapređivanju položaja mladih i njihovom osnaživanju za aktivno učešće u društvu na ličnu i društvenu dobrobit;
  - 4) omladinski rad predstavlja onaj deo omladinskih aktivnosti koje se organizuju sa mladima i za mlade, zasnivaju na neformalnom obrazovanju, odvijaju u okviru slobodnog vremena mladih i preduzimaju radi unapređivanja uslova za lični i društveni razvoj mladih u skladu s njihovim potrebama i mogućnostima i uz njihovo dobrovoljno učešće;
  - 5) neformalno obrazovanje mladih jeste skup organizovanih i mladima prilagođenih obrazovnih aktivnosti koje nisu predviđene sistemom formalnog obrazovanja, zasnovanih na potrebama i interesovanjima mladih, principima dobrovoljnog i aktivnog učešća mladih u procesu učenja i promociji demokratskih vrednosti, kroz koje mladi stiču kompetencije neophodne za razvoj ličnih potencijala, aktivno učešće u društvu i bolju zapošljivost.¹⁶
- Istraživanje koje je pred čitaocima treba da posluži kao osnov za donošenje na podacima zasnovanih javnih politika, usmeravanje aktivnosti u omladinskom sektoru i planiranje projekata koji će imati uticaj na unapređenje kvaliteta života mladih u Srbiji, u skladu sa njihovim potrebama. Kao glavni rezultat, istraživanje obezbeđuje kontinuitet u praćenju osnovnih pokazatelja o obrascima ponašanja mladih, njihovim navikama, potrebama i interesovanjima u svim oblastima koje su predviđene Nacionalnom strategijom za mlade.¹⁷

---

¹⁶ Zakon o mladima, član 3.

¹⁷ Strateški ciljevi Nacionalne strategije su: zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca; kvalitet i mogućnosti za sticanje kvalifikacija i razvoj kompetencija i inovativnost mladih; aktivno učešće mladih žena i muškaraca u društvu; zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca; uslovi za razvijanje bezbednosne kulture mladih; podrška društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti; mobilnost, obim međunarodne saradnje mladih i podrška mladim migrantima; sistem informisanja mladih i znanje o mladima; korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja. *Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine*, str. 7.

2. Metodološke napomene

Istraživanje realizovali	Agencija za istraživanje javnog mnjenja CeSID DOO
Terenski rad	U periodu između 27. novembra i 06. decembra 2019. godine
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak, stratifikovani troetapni uzorak od 1500 mladih uzrasta od 15 do 30 godina
Okvir uzorka	Teritorija biračkog mesta kao najpouzdanija statistička jedinica
Odabir domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene
Odabir ispitanika u okviru domaćinstva	Izbor ispitanika metodom prvog rođendana u odnosu na dan anketiranja
Istraživačka tehnika	Licem u lice u okviru domaćinstva
Istraživački instrument	Upitnik (151 pitanje)

Istraživanje javnog mnjenja, koje su realizovali agencija za istraživanje javnog mnjenja CeSID DOO u periodu između 27. novembra i 06. decembra 2019. godine na teritoriji Republike Srbije bez Kosova i Metohije.

Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 1500 mladih građana Srbije. Ispitanici starosti od 15 do 30 godina (donja i gornja starosna granica definisana je od strane Ministarstva omladine i sporta). Izvršena podela uzorka prema starosnoj strukturi, uz relativno ravnomernu zastupljenost sve tri starosne grupe: 15-19 godina, 20-24 i 25-30 godina.

Kao istraživački merni instrument je korišćen upitnik formiran u saradnji sa klijentom, koji se sastojao od 151 pitanja. Prosečna dužina trajanja intervjua je iznosila 45 minuta. Vrsta pitanja: zatvorena pitanja, otvorena pitanja, skale procene, dihotomna pitanja.

Metoda sakupljanja izvornih obaveštenja: putem papira i olovke, intervjuisanje licem u lice u domaćinstvima ispitanika PAPI (*Paper and pencil interviewing*). PAPI je najčešće korišćen metod za prikupljanje podataka i predstavlja proces ličnog intervjuisanja gde anketar ima štampani upitnik sa kojeg čita pitanja ispitaniku i popunjava odgovore.

Intervjuisanje građana je sprovedeno tehnikom „licem u lice“, direktnim kontaktom sa ispitanikom. Prilikom obuke anketara, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju dva veoma važna pravila koja, osim samog uzorka, značajno utiču na reprezentativnost istraživanja – poštovanje koraka i pravilo prvog rođendana. Poštovanjem koraka se

obezbeđuje da anketar sveobuhvatno pokrije kompletan istraživački punkt, dok se pravilom prvog rođendana isključuje mogućnost da na upitnik odgovaraju samo oni mladi koji prvi otvore vrata anketaru. Naime, od anketara se zahtevalo da u domaćinstvu anketira mladu osobu kojoj je prvoj rođendan u odnosu na dan posete. Tako je obezbeđena polna, obrazovna i starosna reprezentativnost ispitanika.

Dobijeni podaci prošli su troetapnu kontrolu: telefonsku kontrolu (50% uzorka), terensku kontrolu (20% uzorka), kao i logičku kontrolu (100% uzorka). Podaci su eksportovani najpre u Excel bazu a potom i u statistički program SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*, version 23.0.0.0).

3. Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika:

Polna struktura ispitanika: 47% muškaraca i 53% žena.

Starost ispitanika: 15 do 19 godina 36%; 20 do 24 godina 28%; 25 do 30 godina 36%

Prosečna starost ispitanika iznosi 23 godine

Obrazovna struktura ispitanika: osnovna škola i niže 26% ispitanika, trogodišnja srednja škola 9%, četvorogodišnja srednja škola 45% ispitanika, specijalizacija 1 godina nakon srednje škole (V stepen) 1%, viša škola 5%, fakultet (osnovne studije) 11% ispitanika, master/magistratura/doktorat 3% ispitanika.

Obrazovna struktura oca ispitanika: bez škole/nezavršena osnovna i osnovna škola 6% ispitanika, trogodišnja ili dvogodišnja srednja škola 20%, četvorogodišnja srednja škola i gimnazija 52% ispitanika, specijalizacija nakon srednje škole 2%, viša škola i fakultet 18% ispitanika, ne zna 2%

Obrazovna struktura majke ispitanika: bez škole/nezavršena osnovna i osnovna škola 7% ispitanika, trogodišnja ili dvogodišnja srednja škola 19%, četvorogodišnja srednja škola i gimnazija 50% ispitanika, specijalizacija nakon srednje škole 1%, viša škola i fakultet 22% ispitanika, ne zna 1%

Mesto stanovanja: gradsko naselje 73%; selo 27%

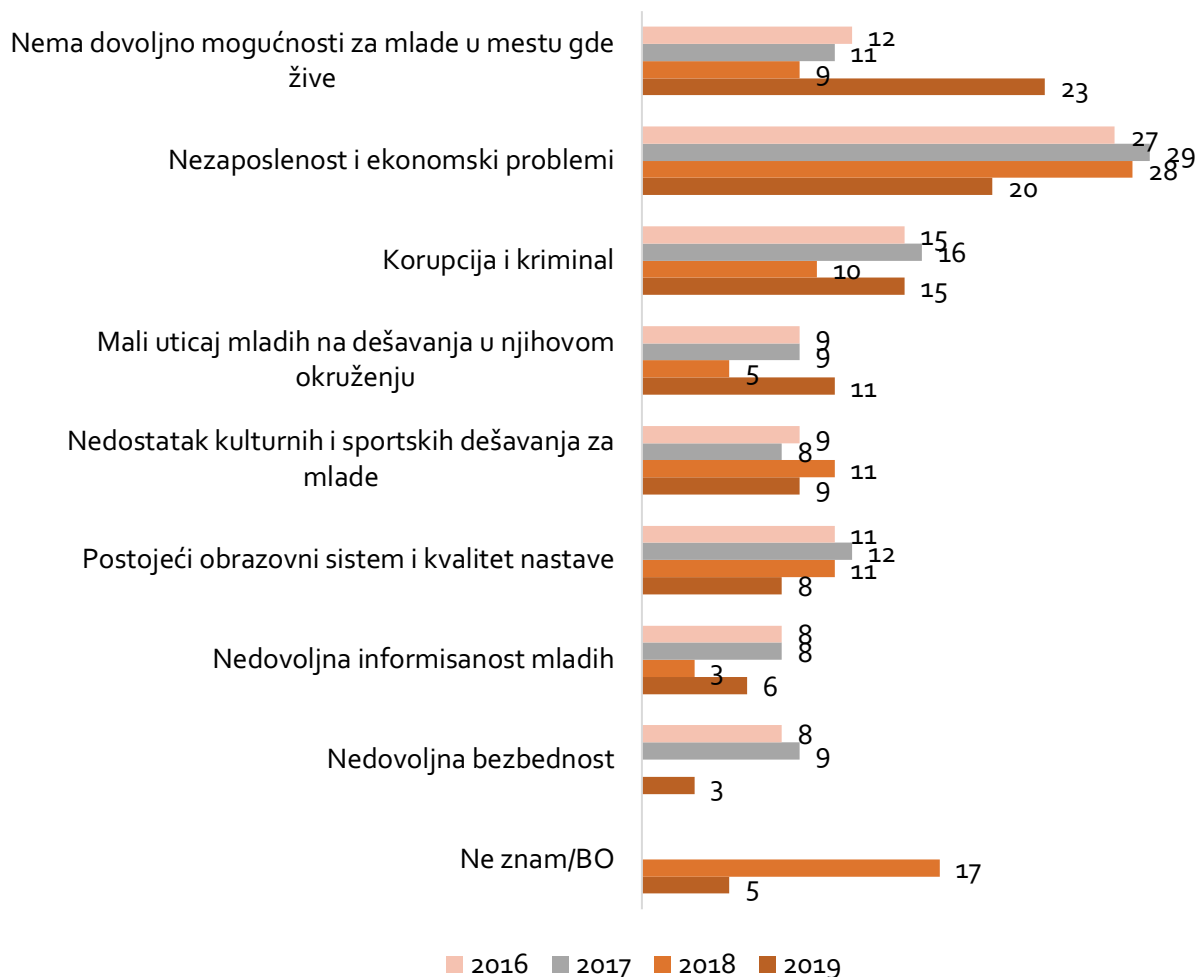
Nacionalna pripadnost ispitanika: srpska 90%, mađarska 1%, bošnjačka 3%, romska 2%, crnogorska 1%, ostali 1%, odbija da odgovori 2%.

4. Tranzicija u odraslost – porodično-stambena dimenzija

Prelazak mladih u odraslost predstavlja proces koji karakterišu četiri životna događaja. „Tranzicija predstavlja prelazak iz jedne životne faze u drugu obeležen životnim događajima u ključnim sferama. Za tranziciju u odraslost ključne sfere su obrazovanje, zaposlenje, stanovanje i zasnivanje porodice, a dve najvažnije tranzicije su obrazovno-radna i porodično-stambena. Kao ključni životni događaji ili tzv. „prekretnice“ („*milestones*“) uzimaju se: završetak školovanja, zapošljavanje, ostvarenje finansijske i stambene samostalnosti i porodične tranzicije – sklapanje braka i rađanje deteta“.¹⁸

Uvodno pitanje koje smo postavili ispitanicima glasilo je „Šta je, prema Vašem mišljenju, najveći problem sa kojim se suočavate u ovom trenutku?“ (grafikon 4.1).

Grafikon 4.1 - Šta je, prema Vašem mišljenju, najveći problem sa kojim se suočavate u ovom trenutku? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

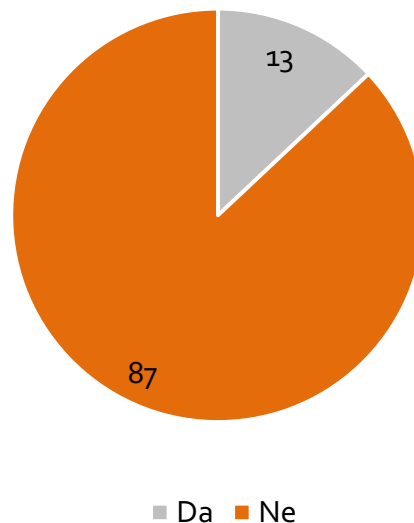

¹⁸ Tomanović S. i ostali. 2012. *Mladi – naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji*. Beograd: Čigoja štampa, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, str. 16.

Kao najveći problem koji mladi u Srbiji navode u 2019. godini jeste nedovoljno mogućnosti za njih u mestu u kojem žive (23%), nezaposlenost i ekonomski problemi (20%), kao i korupcija i kriminal (15%). Svaki deveti ispitanik rekao je da je za njega najveći problem što je uticaj mladih na dešavanja u njihovom okruženju mali (11%), a isto toliko kao probleme navodi nedostatak kulturnih i sportskih dešavanja za mlade, odnosno postojeći obrazovni sistem i kvalitet nastave. Da je nedovoljna informisanost mladih najveći problem veruje 6% ispitanika, a samo 3% smatra da je problem u bezbednosti.

Poredeći sve istraživačke cikluse, primećujemo da je ovo **prvi istraživački talas gde više ekonomski problemi i nezaposlenost nisu na prvom mestu** (iako su na drugom, sa značajnim udelom od 20% ispitanika), odnosno da mladima u 2019. godini posebno smeta nedostatak mogućnosti i prilika za mlade u mestima stanovanja. Interesantno je primetiti da **muški ispitanici i oni najmlađi (15-19 godina) kao najveći problem navode nedostatak mogućnosti za mlade u njihovom mestu stanovanja, dok ženski ispitanici iznadprosečno navode nezaposlenost i ekonomske probleme, odnosno nedovoljnu bezbednost**. Takođe, što je broj godina ispitanika veći, to raste i verovatnoća da kao odgovor navede da je najveći problem nezaposlenost i ekonomski problemi.

Grafikon 4.2 – Da li ste u braku?, u %

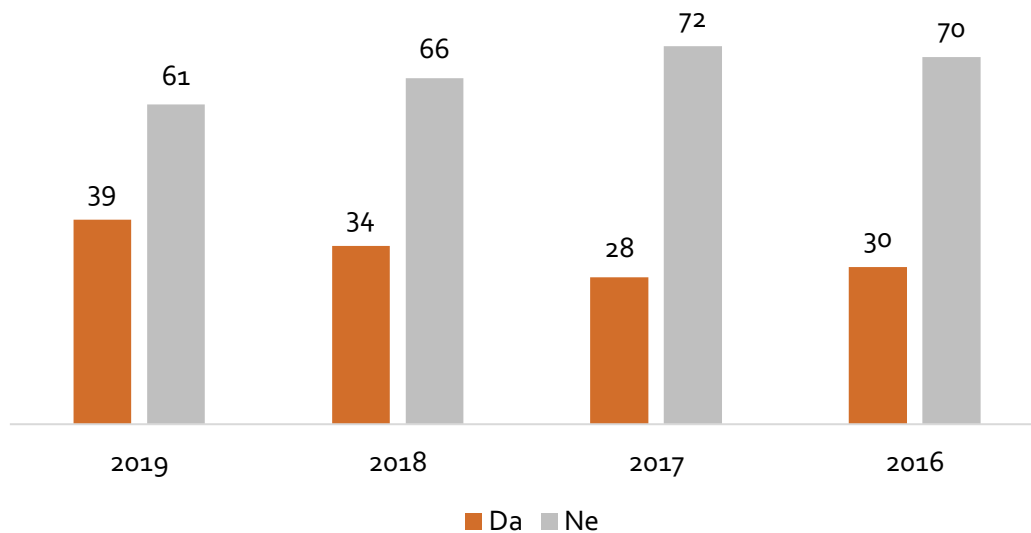

Kada je u pitanju bračni status ispitanika, 13% njih je u braku, dok 87% nije. Posmatrano prema polu, u braku su iznadprosečno više ženski ispitanici (među mladima koji su u braku 67% njih je ženskog pola, dok je 33% muškog) – grafikon 4.2. Očekivano, sa porastom broja godina ispitanika, raste i verovatnoća da bude u braku. Isto važi i za seoska naselja, iznadprosečno su zastupljeni među onima u braku ispitanici koji stanuju u seoskim sredinama, u poređenju sa onima u gradskim.

Na grafikonu 4.3. moguće je videti odgovore na pitanje da li uslovi života u kojima mladi žive omogućavaju zasnivanje porodice.

Grafikon 4.3 - **Da li Vam Vaši uslovi života omogućavaju zasnivanje porodice?**

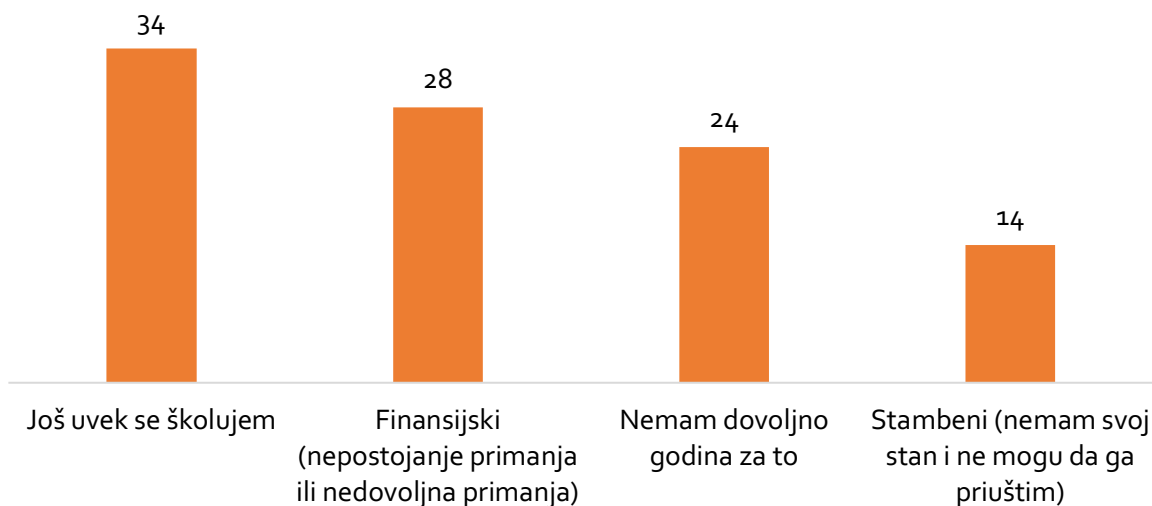
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Posmatrajući samo 2019. godinu, **trećina ispitanika (33%) kaže da im njihovi uslovi života omogućavaju zasnivanje porodice, 52% da im uslovi života to ne omogućavaju**, a 15% ne može da proceni. Ukoliko nalaze uporedimo sa prethodnim godinama (radi uporedivosti podataka odgovor „ne znam, ne mogu da procenim“ je izbačen iz analize), primećujemo da **je trend nepostojanja uslova života koji bi mladima omogućili zasnivanje porodice ustaljen, ali i da veoma sporim tempom dolazi do blagog povećanja broja onih koji smatraju da im uslovi života omogućavaju zasnivanje porodice**. Tako je 2016. godine 70% mladih reklo da im uslovi života ne omogućavaju zasnivanje porodice, dok je 2019. godine taj udeo 61%. I obrnuto – dok je 30% mladih 2016. izjavilo da im uslovi života ne omogućavaju zasnivanje porodice, odnosno 28% 2017. i 34% 2018. godine, taj udeo je u 2019. godini 39%. Posmatrano prema uzrasnoj grupi ispitanika, *samo najstariji (25-30 godina) su iznadprosečno zastupljeni među onima koji su odgovorili da im uslovi života omogućavaju zasnivanje porodice*.

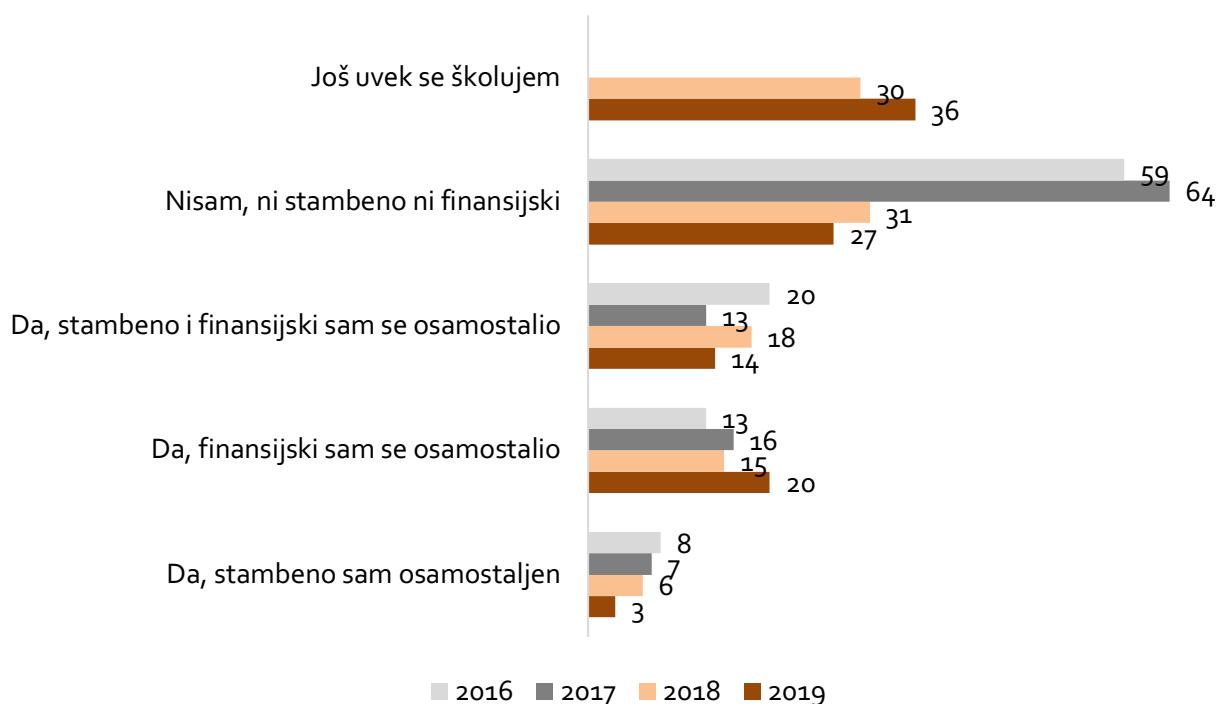
Kada sada pitamo samo one koji su odgovorili da im uslovi života ne omogućavaju zasnivanje porodice koji su razlozi za to, kao najzastupljeniji odgovor se javlja to da su ispitanici **još uvek u procesu školovanja (34%), na drugom mestu se nalaze finansijski problemi odnosno nepostojanje primanja ili nedovoljna primanja (28%)**, sledi odgovor da ispitanici nemaju dovoljno godina za osnivanje sopstvene porodice (24%) i na kraju 14% kao razlog navodi stambene probleme tj. nedostatak sopstvenog stana kojeg ne mogu ni da priušte. Pitanje nije predstavljeno komparativno jer ponuđeni odgovori u prethodnim ciklusima nisu bili isti.

Grafikon 4.4 - Koji uslovi života Vam nisu dostupni kako biste osnovali porodicu?, u %

Stambeno i finansijsko osamostaljenje su takođe dimenzije tranzicije u odraslost i postajanja nezavisnim. Grafikon 4.5. pokazuje odgovore na pitanje da li su se ispitanici osamostalili od roditelja.

Grafikon 4.5 - Da li ste se osamostalili od roditelja?
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

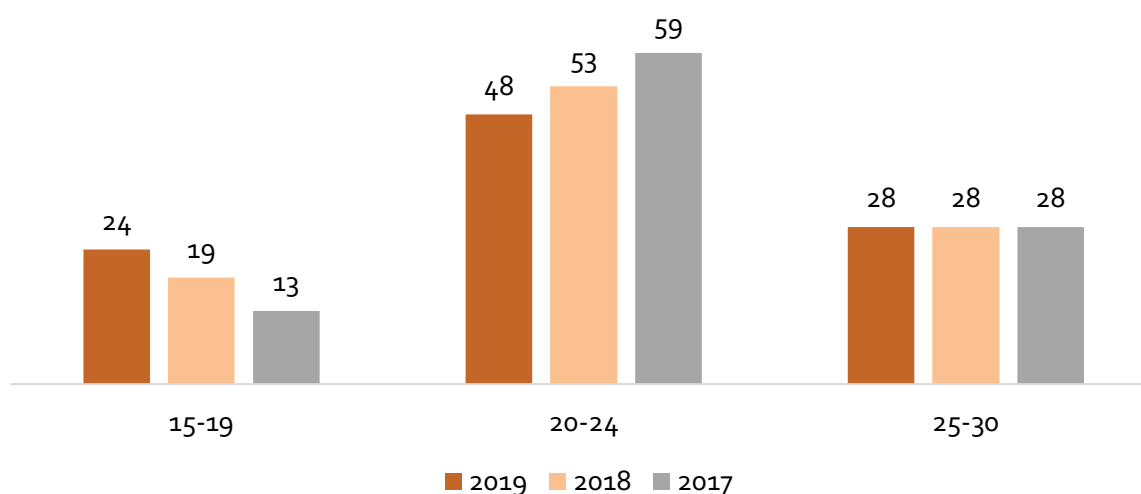

Primećujemo da preko trećine mladih (36%) kaže da je još uvek u procesu školovanja te da se zbog toga i nisu osamostalili. Ako posmatramo one koji nisu to naveli kao odgovor,

najzastupljeniji je upravo onaj da se mladi nisu osamostalili, ni finansijski ni stambeno – 27%. Među onima koji su se osamostalili, **svaki peti ispitanik (20%) se osamostalio finansijski ali i dalje stanuje sa roditeljima, 14% se osamostalilo i finansijski i stambeno, a stambeno osamostaljenje bez finansijskog beleži samo 3% mladih.** Posmatrano prema sociodemografskim karakteristikama ispitanika, *obe vrste osamostaljenja iznadprosečno beleže ženski ispitanici, starijeg uzrasta (25-30), kao i oni koji imaju završenu višu školu ili fakultet.*

Ukoliko pogledamo trendove, 2016. i 2017. godine je najveći udeo onih koji su odgovarali da nisu ni stambeno ni finansijski samostalni. Međutim, ovo ne znači da bi taj podatak trebalo uzeti bez rezerve, jer u prva dva istraživačka ciklusa nije posebno bio izdvojen odgovor da su ispitanici još uvek u procesu školovanja. **Mladi su i stambeno i finansijski bili najviše osamostaljeni 2016. godine, ali u 2019. godini beležimo najveći udeo onih koji su se finansijski osamostalili, dok stambeno osamostaljenje beleži konstantan pad.** Sa druge strane, raste udeo mladih koji su u procesu školovanja.

Grafikon 4.6 – Sa koliko godina ste se finansijski osamostalili od roditelja?
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

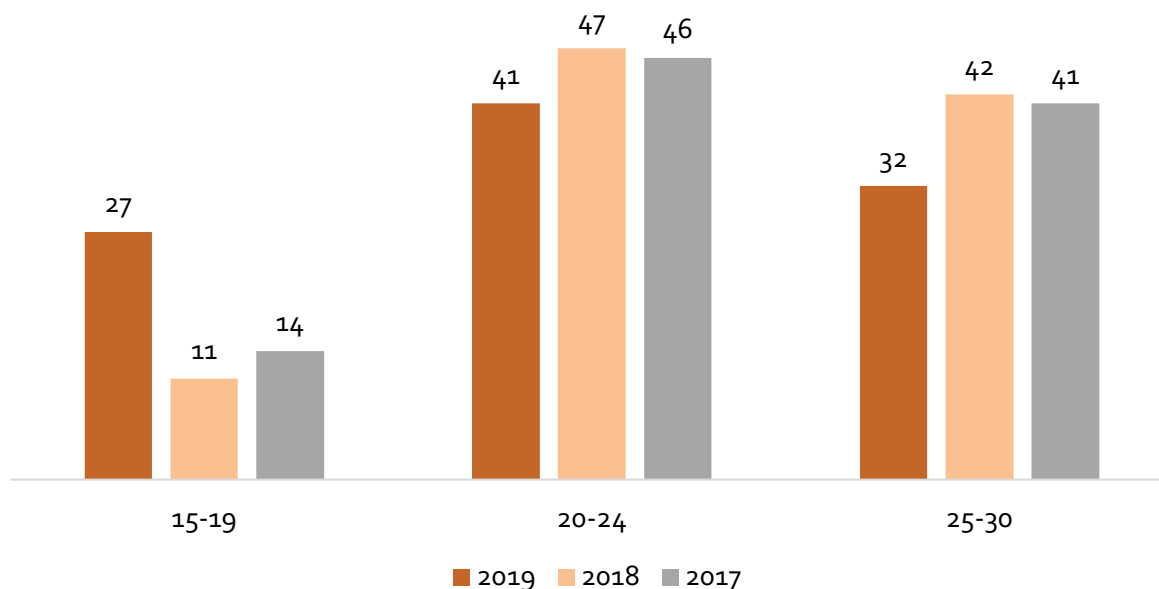

Ako se osvrnemo na uzrast kada su se mladi finansijski osamostalili od roditelja, vidimo da je **najviše mladih, gotovo polovina (48%) finansijsko osamostaljenje postigla u prvoj polovini dvadesetih godina, potom sledi osamostaljenje u drugoj polovini dvadesetih (za 28% mladih), dok je najmanje njih (24%) ovu vrstu osamostaljenja postiglo tokom ili nakon srednje škole (15-19 godina) – grafikon 4.6.**

Bitno je primetiti da tokom godina raste broj mladih koji se finansijski osamostaljuju ranije – dok je 2017. godine samo 13% mladih uzrasta 15-19 godina bilo finansijski samostalno, u 2019. je taj broj 24%. Drugim rečima, **iako je najveći broj mladih koji finansijsko osamostaljenje postižu u uzrastu između 20 i 24 godine, mladi u Srbiji se sve više ranije**

osamostaljuju, pa tako raste udeo mladih koji su se finansijski osamostalili u toku ili nakon srednje škole.

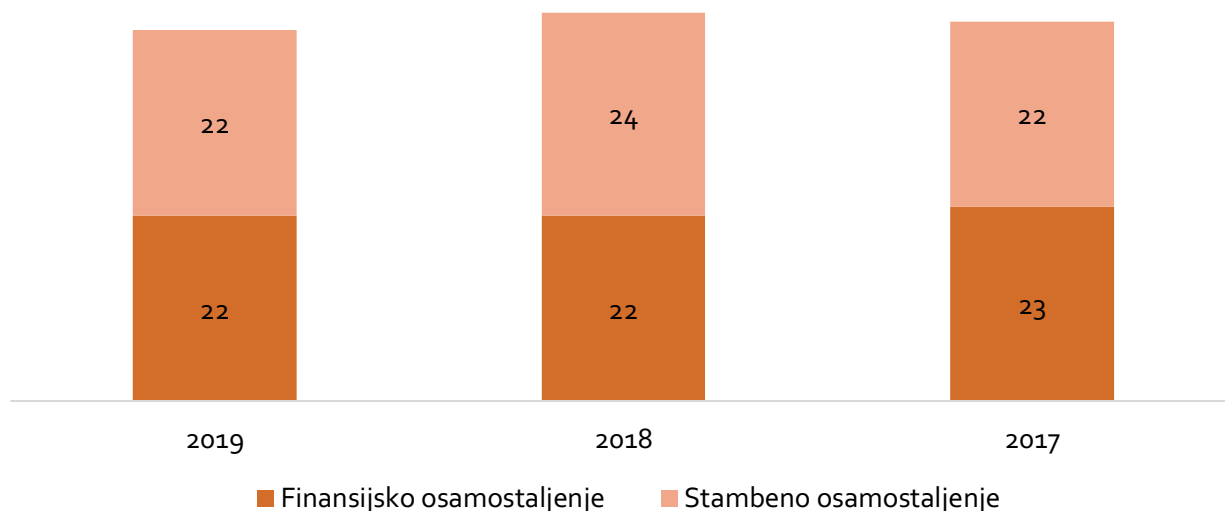
Grafikon 4.7 – Sa koliko godina ste se stambeno osamostalili od roditelja?
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

U pogledu stambenog osamostaljenja, ponovo beležimo da je ono najzastupljenije u uzrastu 20-24 godine (2017. 46%, 2018. 47%, 2019. 41%). Svaki treći ispitanik stambeno se osamostalio u drugoj polovini dvadesetih, dok je u poslednjem istraživačkom talasu zabeležen skok stambenog osamostaljivanja mladih koji pripadaju najmlađoj starosnoj kohorti (15-19 godina) – grafikon 4.7. Zaključak je isti kao i u pogledu finansijskog osamostaljivanja - **iako je najveći broj mladih koji stambeno osamostaljenje postižu u uzrastu između 20 i 24 godine, mladi u Srbiji se sve više ranije osamostaljuju, pa tako raste udeo mladih koji su se stambeno osamostalili nakon srednje škole.**

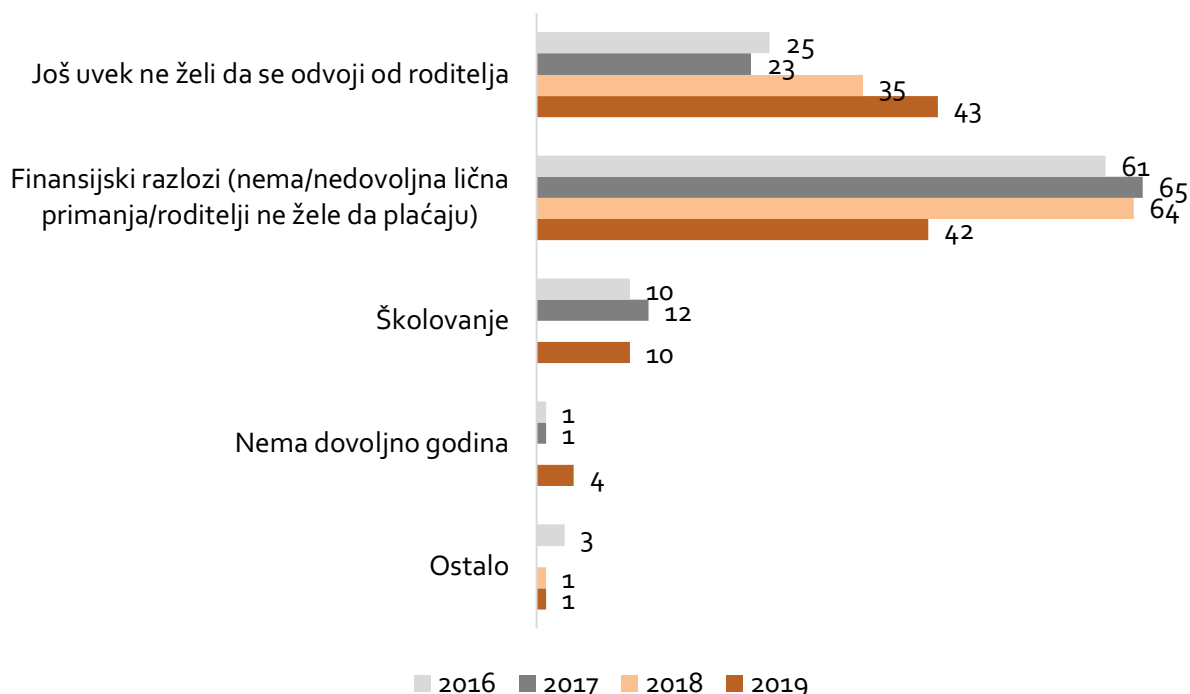
Na grafikonu 4.8 prikazane su prosečne godine kada su ispitanici prijavili svoje finansijsko i stambeno osamostaljenje. **U proseku, 2019. godine mladi u Srbiji sa 22 godine postižu finansijsko i stambeno osamostaljenje.** U poređenju sa prethodnim istraživačkim ciklusima, nema statistički značajne razlike u prosečnim godinama osamostaljenja.

Grafikon 4.8 – Prosek godina stambenog i finansijskog osamostaljivanja
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Međutim, mlade koji se nisu osamostalili treba pitati i koji je razlog zbog kojeg se još uvek nisu osamostalili od roditelja – grafikon 4.9.

Grafikon 4.9 – Koji je glavni razlog zbog koga se niste osamostalili od roditelja?
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Među mladima koji se nisu još uvek osamostalili od roditelja, 43% reklo nam je da još uvek ne želi da se osamostali od roditelja, a 42% da su u pitanju finansijski razlozi

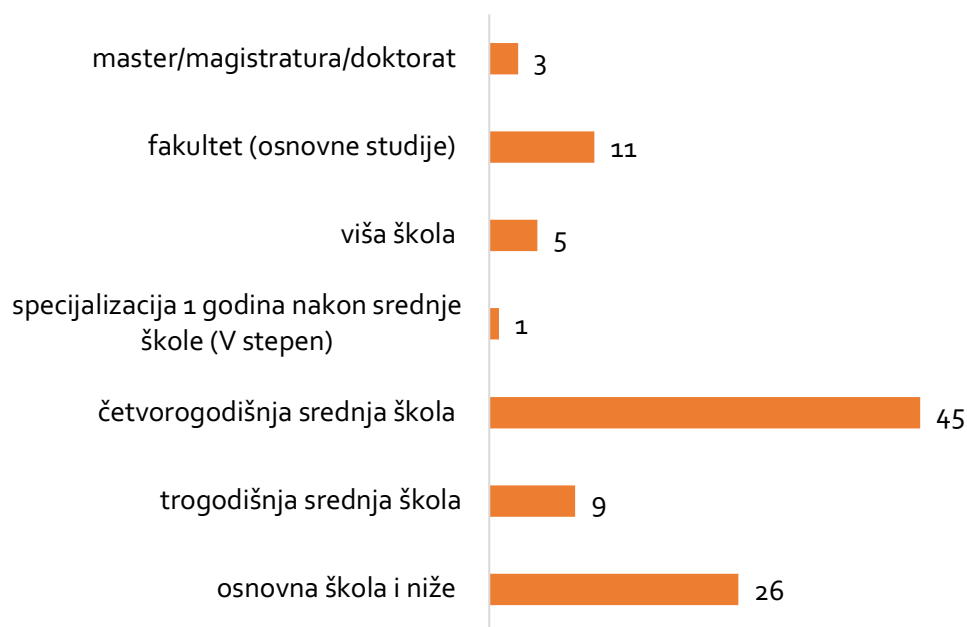

(nepostojanje ili nedovoljna lična primanja/roditelji ne žele da plaćaju). Svaki deseti ispitanik naveo je da je školovanje razlog neosamostaljivanja, a 4% da smatra da nema dovoljno godina za tako nešto. Posebno je važno primetiti da u poređenju sa prethodnim istraživačkim ciklusima raste udeo mladih koji svesno biraju da ne žele da se osamostale od roditelja (43% u 2019. naspram 35%, 23% i 25% u 2018, 2017 i 2016. godini).

5. Tranzicija u odraslost – obrazovna dimenzija

Na grafikonu 5.1 prikazana je obrazovna struktura ispitanika.

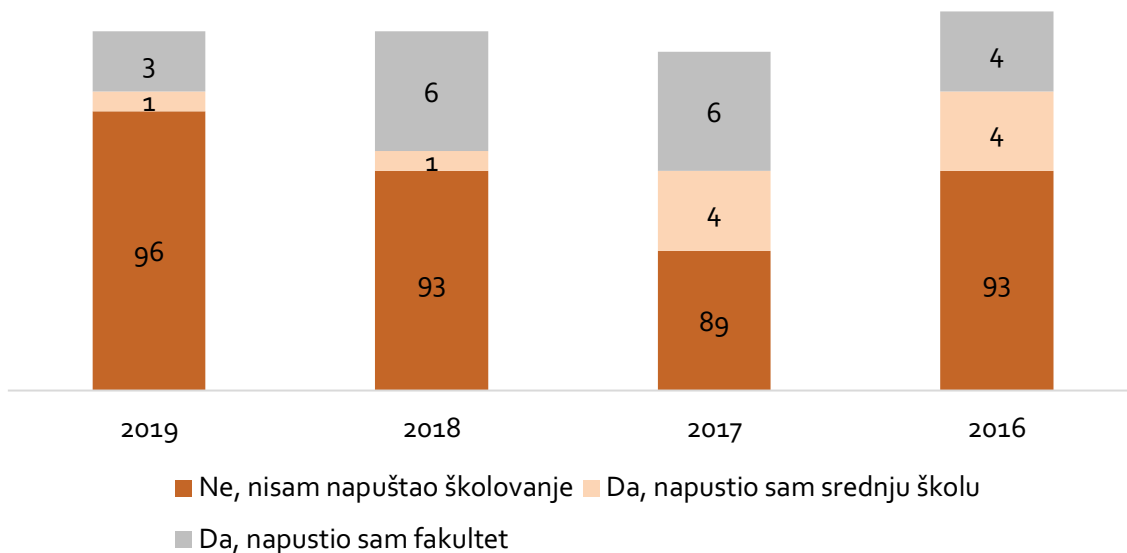
Grafikon 5.1 - **Koji je najviši završeni nivo obrazovanja koji trenutno imate?, u %**

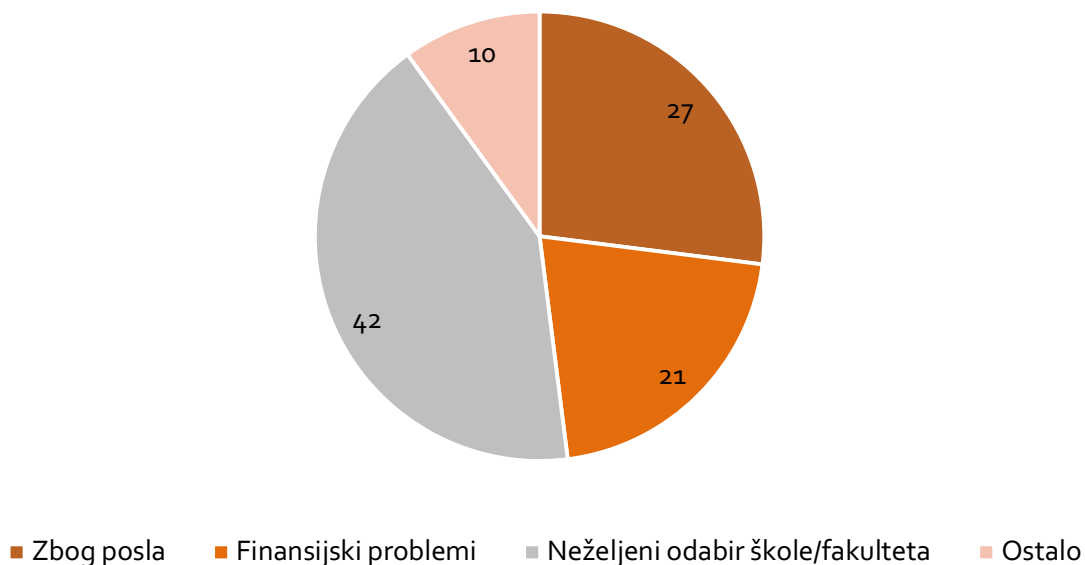
U skladu i sa starosnom raspodelom uzorka, vidimo da je najviše ispitanika koji imaju završenu srednju školu (45%), odnosno osnovnu školu i niže (26%). Višu školu završilo je u trenutku anketiranja 5% ispitanika, osnovne akademske studije 11% a master/magistraturu/doktorat 3% ispitanika.

Ubedljivo najveći udeo ispitanika ne napušta školovanje i opada broj mladih koji napuštaju proces školovanja (2019. godine samo je 4% ispitanika napustilo školovanje, 2018. 7%, 2017. 10%, a 2016. 8%) – grafikon 5.2. **Kao dodatni pozitivni nalaz javlja se to da je sve manji udeo mladih koji napuštaju srednju školu** (1%, što je na nivou statističke greške), a broj onih koji su napustili fakultet se prepolovio u odnosu na prethodna dva istraživačka ciklusa.

Grafikon 5.2 – **Da li ste napustili školovanje?**
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

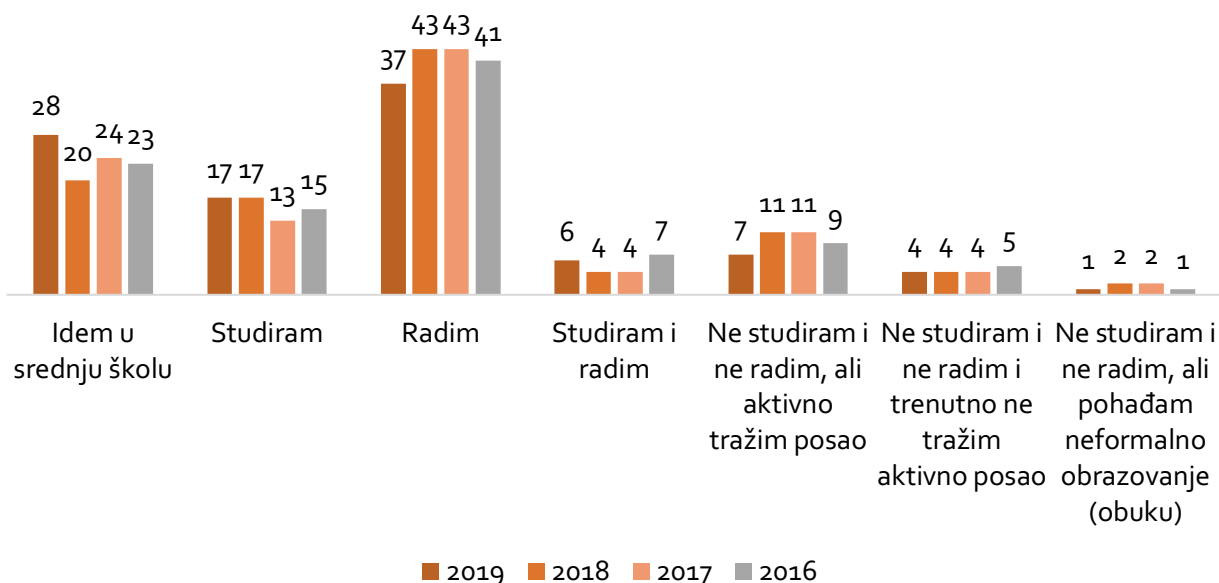

Grafikon 5.3 – **Iz kog razloga ste napustili školovanje?, u %**

Kao glavni razlog zbog kojeg mladi napuštaju školovanje ističu se pre svega neželjeni odabir fakulteta ili škole, a potom zaposlenje i finansijski problemi – grafikon 5.3. Udeli koji su ovde prikazani odnose se samo na one mlade koji su izjavili da su napustili školovanje, a s obzirom da je njih malo, statistički posmatrano, ove nalaze bi trebalo uzeti sa oprezom i bez mogućnosti generalizacije.

Grafikon 5.4 – **Čime se trenutno bavite?** Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

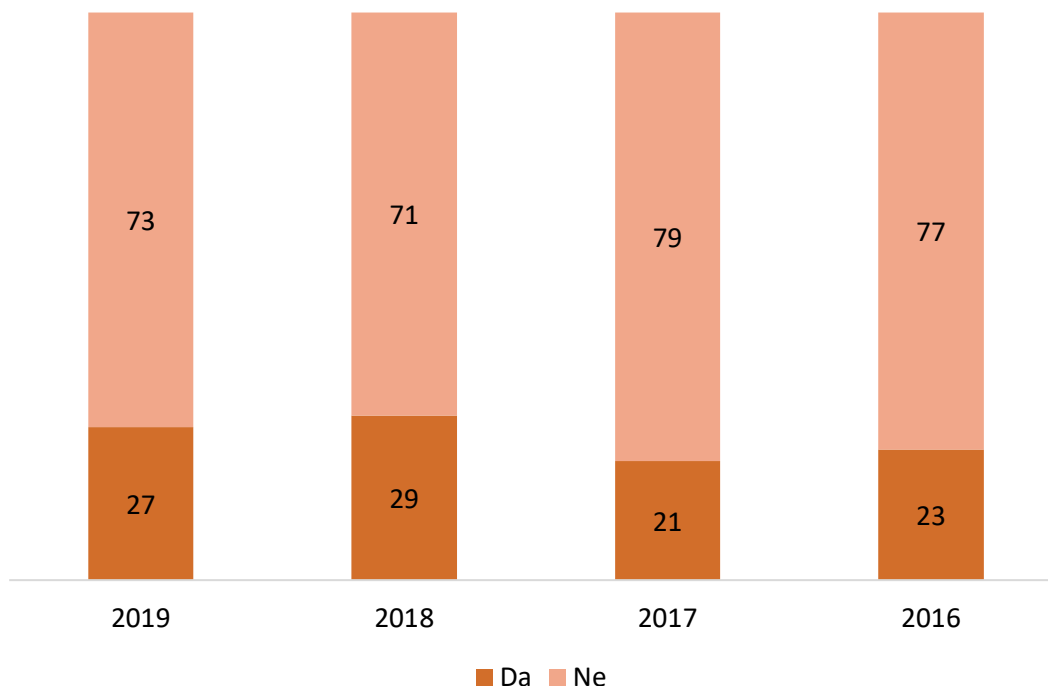

Grafikon 5.4 pruža informaciju o tome čime se mladi u Srbiji trenutno bave. **U 2019. godini mladi u Srbiji su dominantno u procesu školovanja** – zbirno posmatrano, 45% mladih je u obrazovnom procesu (od toga 28% je u srednjoj školi dok je 17% studenata na fakultetima ili višim školama). **Sledi udeo mladih koji radi i on iznosi 37%, a 6% mladih je izjavilo da istovremeno i studira i radi.** Ukoliko pogledamo mlade koji nisu zaposleni a nisu ni u procesu školovanja, njih 7% aktivno traži posao, a 4% niti studira niti radi niti aktivno traži posao. U procesu neformalnog obrazovanja je 1% ispitanika. Nema statistički značajne razlike prema polu ispitanika u ovom odgovoru. Takođe, očekivano, među onima koji studiraju su najzastupljeniji ispitanici koji imaju između 20 i 24 godine, a među onima koji rade 25-20 godina. Međutim, *interesantno je primetiti da su među onima koji su nezaposleni i ne studiraju ali i ne traže aktivno posao iznadprosečno zastupljeni najstariji ispitanici (25-30 godina).*

Uporedimo li ove nalaze sa prethodnim istraživačkim ciklusima, primećujemo dok u prethodnim godinama najveći broj bio onih mladih koji su na tržištu rada, sada je najveći broj mladih koji su u procesu školovanja. Tako je 2016. godine zbirno u procesu školovanja bilo 38% mladih, 2017. 37%, a 2018. godine 37% ispitanika, dok je radilo (redom, po godinama) 41%, 43% i 43%. **U 2019. godini dolazi do obrnutog trenda – 45% je u procesu školovanja a 37% radi.**

5.1. Neformalno obrazovanje i stručne prakse

Grafikon 5.5 – Da li ste do sada završavali neke dodatne kurseve i obuke koji nisu povezani sa školskim-studijskim programima? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

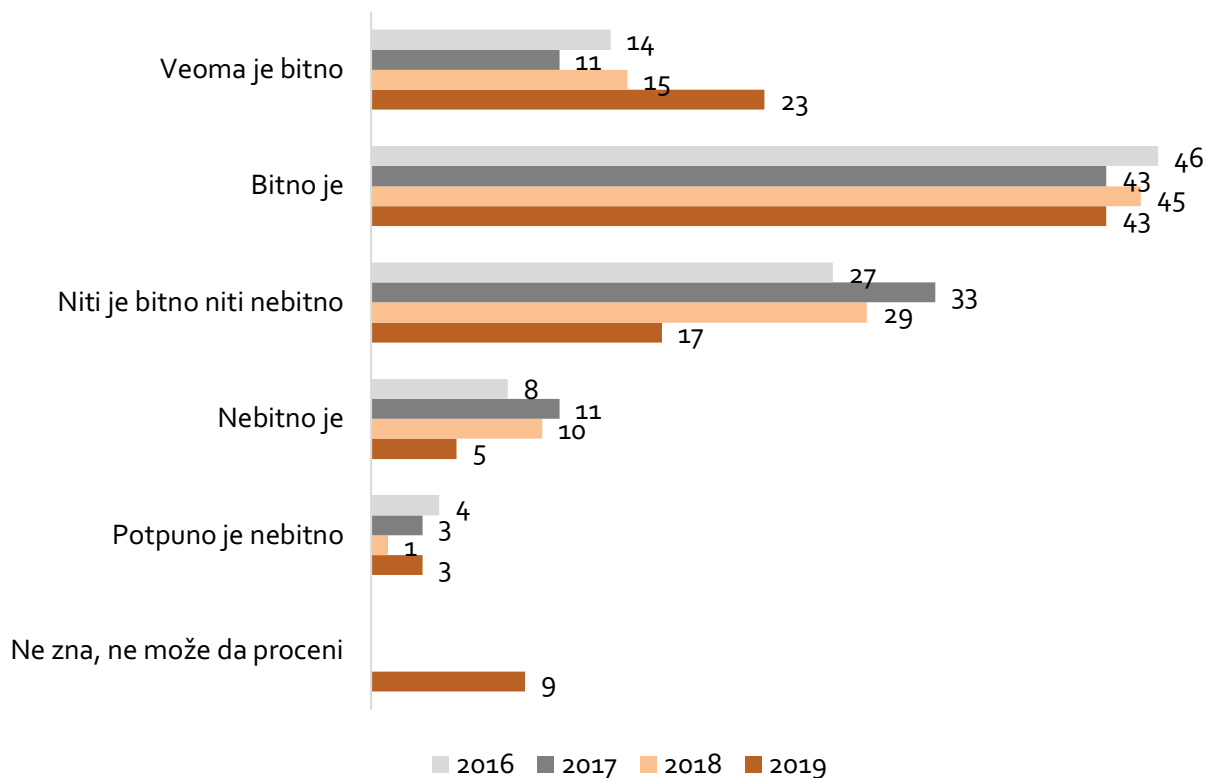

Dodatne kurseve i obuke koji nisu povezani sa studijskim i školskim programima u protekle četiri godine u proseku je završavao svaki četvrti ispitanik. Poslednji istraživački talas zabeležio je da je 27% mladih završilo neke dodatne kurseve i obuke koji nisu u vezi sa formalnim obrazovanjem, 2018. godine je taj udeo iznosio 29%, 2017. 21%, a 2016. 23% - grafikon 5.5. Drugim rečima, **skoro tri četvrtine mladih u Srbiji ne obrazuje se dodatno uz pomoć neformalnog obrazovanja**. *Dodatne kurseve i obuke iznadprosečno završavaju mladi uzrasta od 20 do 30 godina, a posebno oni od 25 do 30 godina.* Pretpostavka je da je reč o dodatnim vrednostima koje mogu podići njihovu vrednost na tržištu rada. Takođe, *ujedno su to i oni mladi koji žive u gradovima i koji imaju završeno visoko obrazovanje.*

Na grafikonu 5.6 vidimo koliko mladi zapravo smatraju bitnim dodatno usavršavanje kroz obuke van nastave. Primećujemo da **zbirno čak dve trećine mladih (66%) smatra je da dodatno usavršavanje kroz obuke van nastave bitno ili veoma bitno** (43% smatra da je bitno a 23% da je veoma bitno). 17% veruje da niti je bitno niti nebitno, a **da je manje ili više nebitno veruje zbirno samo 8% mladih.**

Grafikon 5.6 – Označite u kojoj meri smatrate bitnim dodatno usavršavanje kroz obuke van nastave?

Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

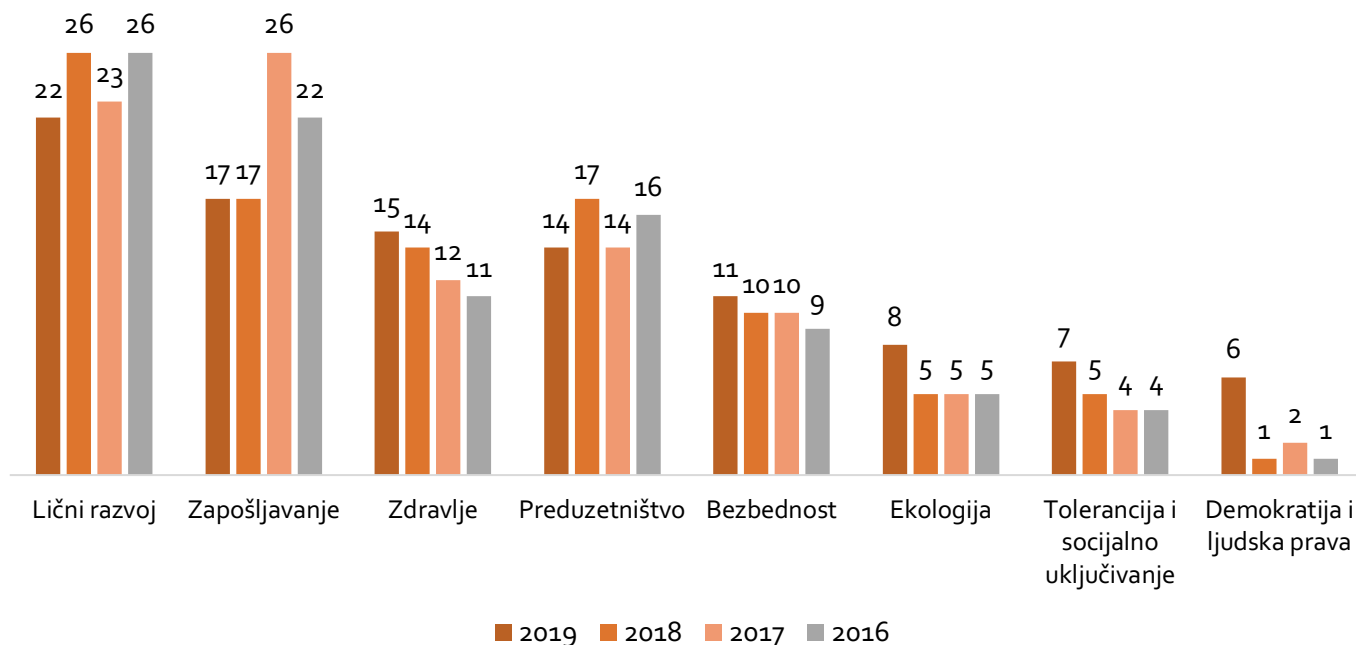

U poređenju sa prethodnim istraživačkim talasima, porastao je udeo mladih koji smatraju da je ova vrsta neformalnog obrazovanja veoma bitna – dok je 2016. godine 16% verovalo da je ovo veoma bitno, 2019. godine to smatra 23% mladih. Međutim, iako mladi veruju da je reč o manje ili više bitnoj stvari, videli smo da u proseku tek svaki četvrti mlad čovek i praktikuje ove vrste dodatnih usavršavanja.

Stoga smo mladima postavili i pitanje za koje teme u okviru programa dodatnog usavršavanja/vannastavnih aktivnosti bi bili najviše zainteresovani – grafikon 5.7.

Grafikon 5.7 – Za koje teme u okviru programa dodatnog usavršavanja/vannastavnih aktivnosti biste bili najviše zainteresovani?

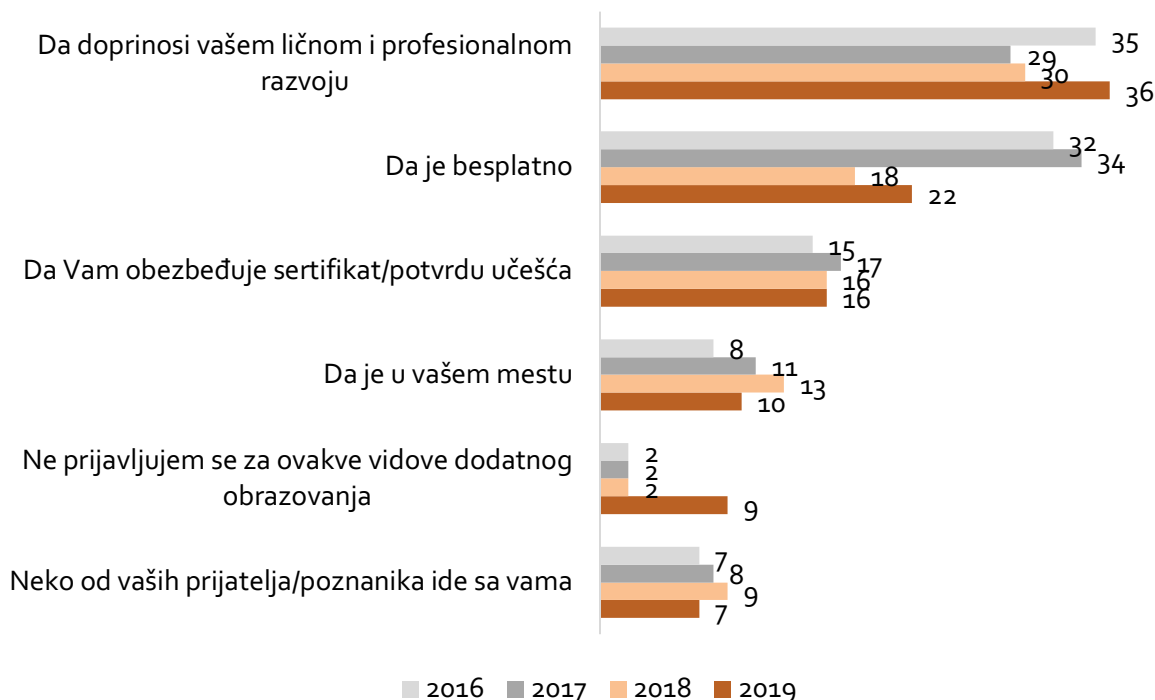
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

U 2019. godini mladi u Srbiji su najviše zainteresovani za obuke i kurseve koji pokrivaju teme ličnog razvoja (22%), zapošljavanja (17%), zdravlja (15%) i preduzetništva (14%). Svaki deveti ispitanik naveo je bezbednost (11%), 8% reklo je ekologija, 7% tolerancija a 6% ljudska prava i demokratija. Na grafikonu su prikazani sintetisani odgovori, jer su ispitanici imali opciju da izaberu više opcije. Navedene četiri oblasti su i u prethodnim istraživačkim ciklusima bili u fokusu interesovanja mladih kada je reč o obukama i kursevima u okviru vannastavnih planova i programa. **Značajnije razlike u odnosu na prethodnu godinu nema, a u odnosu na period od pre tri i četiri godine, može se primetiti da opada interesovanje za obuke koje se tiču zapošljavanja, dok interesovanje za oblast zdravlja kontinuirano raste.**

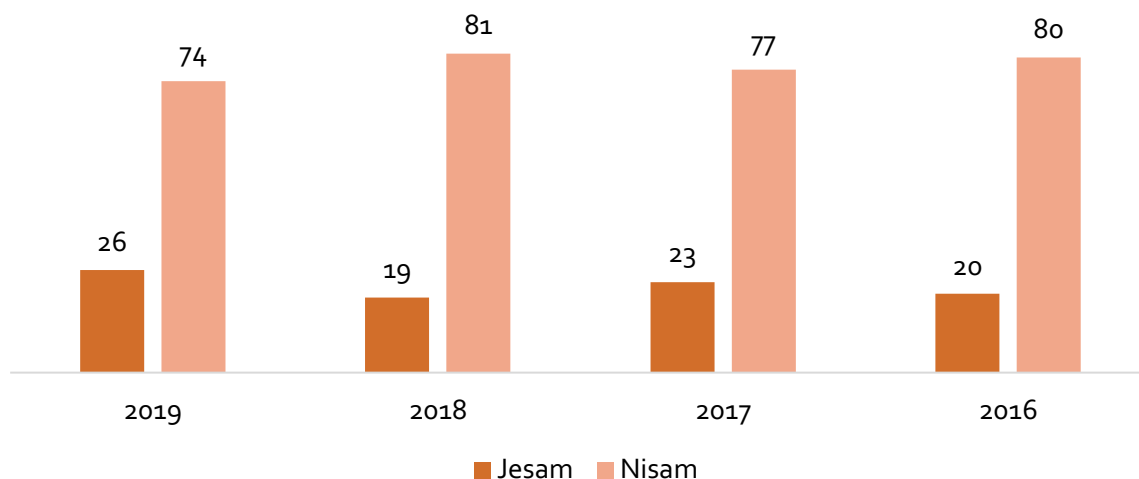
Najzad, pitali smo ispitanike i šta im je bitno kada se prijavljuju za neki vid dodatnog obrazovanja van nastave – grafikon 5.8. kao i kod prethodnog pitanja, ispitanici su imali mogućnost višestrukih odgovora, a prikazani su sintetično.

Grafikon 5.8 – Kada se prijavljujete za neki vid dodatnog obrazovanja van nastave (edukacije, radionice, obuke i slično), bitno vam je da? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

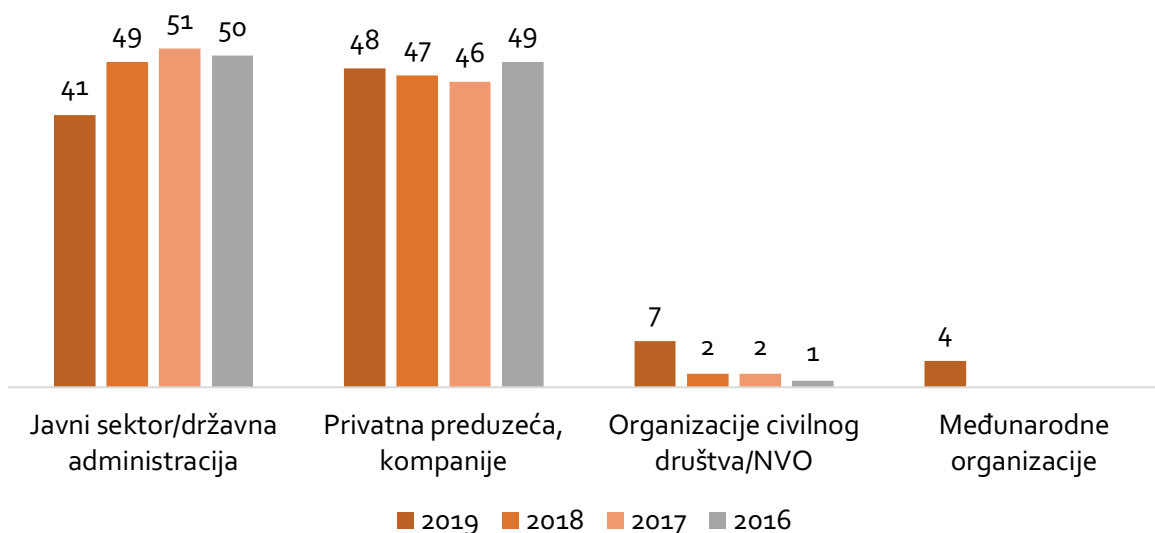
U skladu sa odgovorima na prethodno pitanje, korespondira i podatak da je **36% mladih navelo da im je prilikom prijavljivanja za neki vid dodatnog obrazovanja van nastave bitno da to doprinosi ličnom i profesionalnom razvoju**. Na drugom mestu mladima je važno da su dodatne obuke i kursevi besplatni i to je navelo 22% ispitanih, za 16% je bitno i da se nakon obuke i kursa dobije sertifikat ili potvrda o učešću. Za svakog desetog ispitanika bitno je i da su vidovi dodatnog obrazovanja u njihovom mestu stanovanja, a 7% je reklo da im je bitno da imaju društvo u vidu prijatelja poznanika koji bi išli sa njima. **Svaki jedanaesti ispitanik odgovorio je da se ne prijavljuje za ovakve vidove dodatnog obrazovanja (9%)**. Ovakva raspodela odgovora ne razlikuje se značajno u poređenju sa prethodnim istraživačkim talasima, posebno kada je reč o redosledu učestalosti odgovora. Prvi najzastupljeniji odgovor (da doprinosi ličnom i profesionalnom razvoju) porastao je u odnosu na 2018. i 2017. godinu odnosno vratio se na udeo iz 2016. godine. Sa druge strane, važnost toga da su dodatni vidovi obrazovanja besplatni opala je u poslednje dve godine – dok je u 2016. i 2017. godini ovo bilo važno za svakog trećeg ispitanika, 2018. godine ovo je navelo kao važno 18%, a 2019. godine 22% ispitanih. Konačno, u 2019. godini je porastao broj onih koji eksplicitno navode da se ne prijavljuju za ovakve vidove dodatnog obrazovanja – sa 2% u prethodna tri ciklusa na 9% u 2019. godini.

Grafikon 5.9 Da li ste do sada učestvovali u programu stručne prakse? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Svi istraživački ciklusi pokazuju nam da mladi uglavnom ne učestvuju u programima stručne prakse, ali i da raste broj onih koji učestvuju – grafikom 5.9. Najnoviji podaci pokazuju da svaka četvrta mlada osoba učestvuje u programu stručnih praksi. Odnosno, 26% je reklo da je učestvovalo a 74% da nije. U programu stručnih praksi statistički značajnije učestvuju žene od muškaraca, ispitanici koji imaju više od 20 godina, ispitanici koji žive u prigradskim sredinama i mladi koji imaju završenu specijalizaciju i fakultet.

Grafikon 5.10 U kojim organizacijama ste do sada imali priliku da obavljate stručnu praksu? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

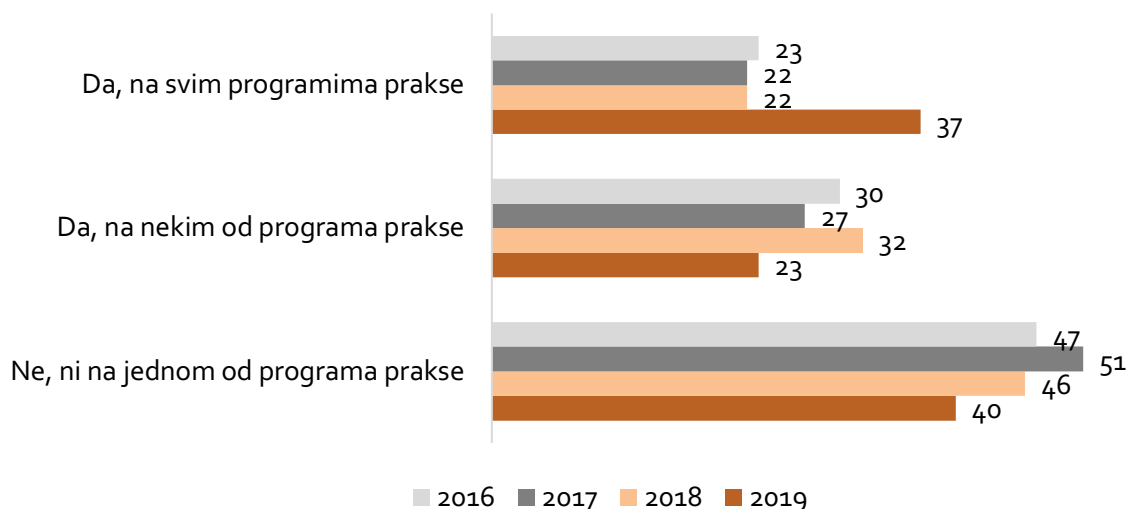

Kao i u prethodnim istraživačkim ciklusima, stručne prakse mladi obavljaju dominantno ili u državnim ili u privatnim preduzećima, s tim što poslednjih godina opada broj onih koji praksu obavljaju u državnim odnosno raste udeo onih koji stručnu praksu obavljaju u privatnim preduzećima – grafikom 5.10. Do poslednjeg istraživačkog talasa, blago su preovladavala državna preduzeća u odnosu na privatna u kojima mladi ljudi obavljaju stručnu

praksu, no sada je došlo do blage dominacije privatnih preduzeća. Takođe, uvećao se i udeo mladih koji obavljaju stručnu praksu u organizacijama civilnog društva – sa 2% na 7%, a 4% ispitanih navelo je i međunarodne organizacije kao mesta gde su obavljali stručnu praksu. *Muški ispitanici pre obavljaju praksu u privatnim preduzećima, dok ženski ispitanici pre obavljaju stručnu praksu u javnom sektoru odnosno državnoj administraciji.*

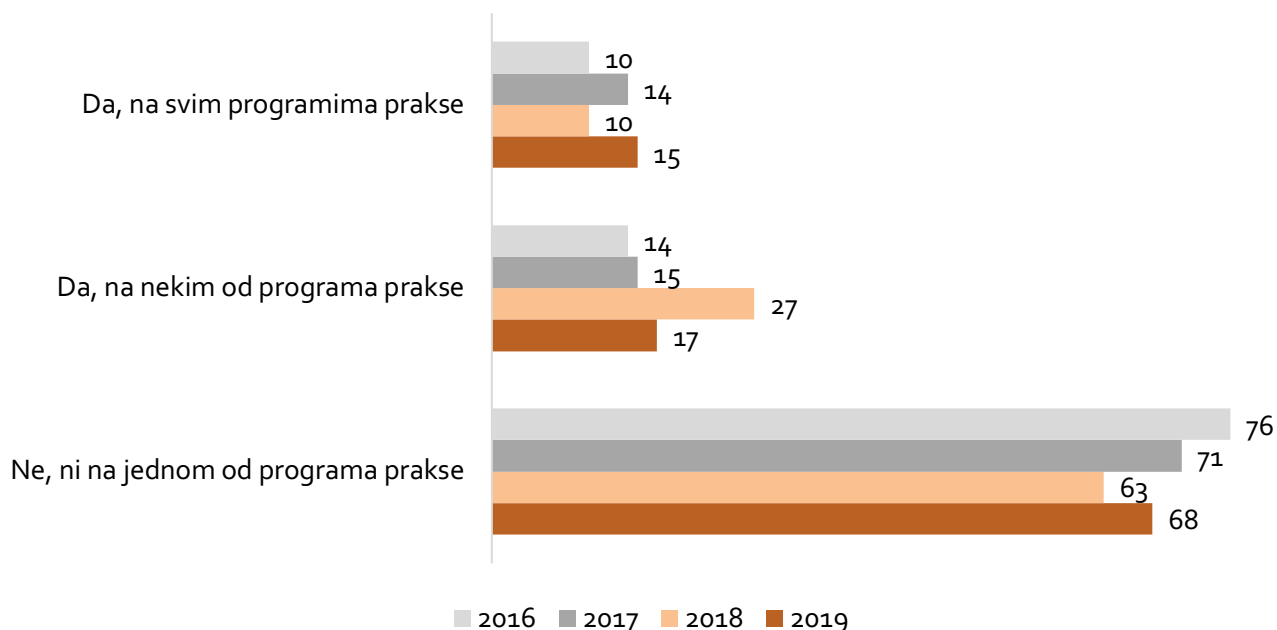
Grafikon 5.11 **Da li ste imali zaključen ugovor o obavljanju stručne prakse? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %**

U pogledu toga da li su mladi imali zaključen ugovor o obavljanju stručne prakse, nalazi govore da dolazi do porasta broja zaključivanja ugovora prilikom obavljanja stručne prakse – grafikon 5.11. Naime, dok je 2016. godine 23% a 2017 i 2018. godine 22% mladih imalo zaključen ugovor na svim programima stručne prakse, sada taj udeo iznosi 37%. Ujedno je opao udeo mladih koji su imali zaključene ugovore o obavljanju stručne prakse samo na nekim programima (sa maksimalnih 32% u 2018. godini na 23% u 2019), kao i udeo onih koji nisu imali zaključene ugovore ni na jednom od programa prakse (sa maksimalnih 51% 2017. godine na 40% u 2019. godini). *Ispitanici koji su najmlađi (15-19 godina) iznadprosečno su zastupljeni među onima koji nisu imali zaključen ugovor ni na jednom od programa prakse; pored njih, među ovom grupom nalaze se i muškarci pre nego žene, kao i ispitanici koji žive u prigradskim naseljima, kao i oni koji imaju završenu dvogodišnju ili trogodišnju srednju školu.*

Grafikon 5.12 Da li ste primili finansijsku nadoknadu za obavljanje stručne prakse?

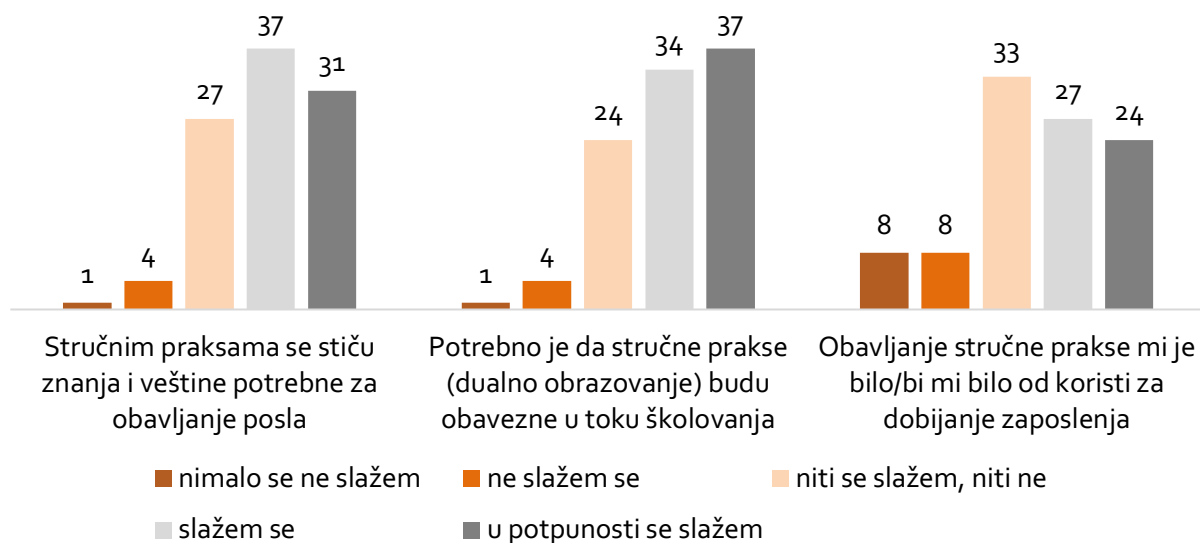
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Mladi koji su obavljali stručnu praksu dominantno ne primaju nadoknadu za to ni na jednom od programa prakse – to je trend koji je nepromenjen, iako opada udeo onih koji kažu da nisu primili nadoknadu ni na jednom od programa prakse (grafikon 5.12). Sa druge strane, takođe opada i broj onih koji su primili nadoknadu na nekim od programa prakse i približava se vrednostima koje su zabeležene 2016. i 2017. godine (kada je 14% odnosno 15% mladih primilo nadoknadu na nekim od programa prakse), te sada iznosi 17% (2018. godine bio je 27%). Najzad, na svim programima stručne prakse, 15% ispitanika je primilo nadoknadu, što je do sada najveći zabeleženi udeo.

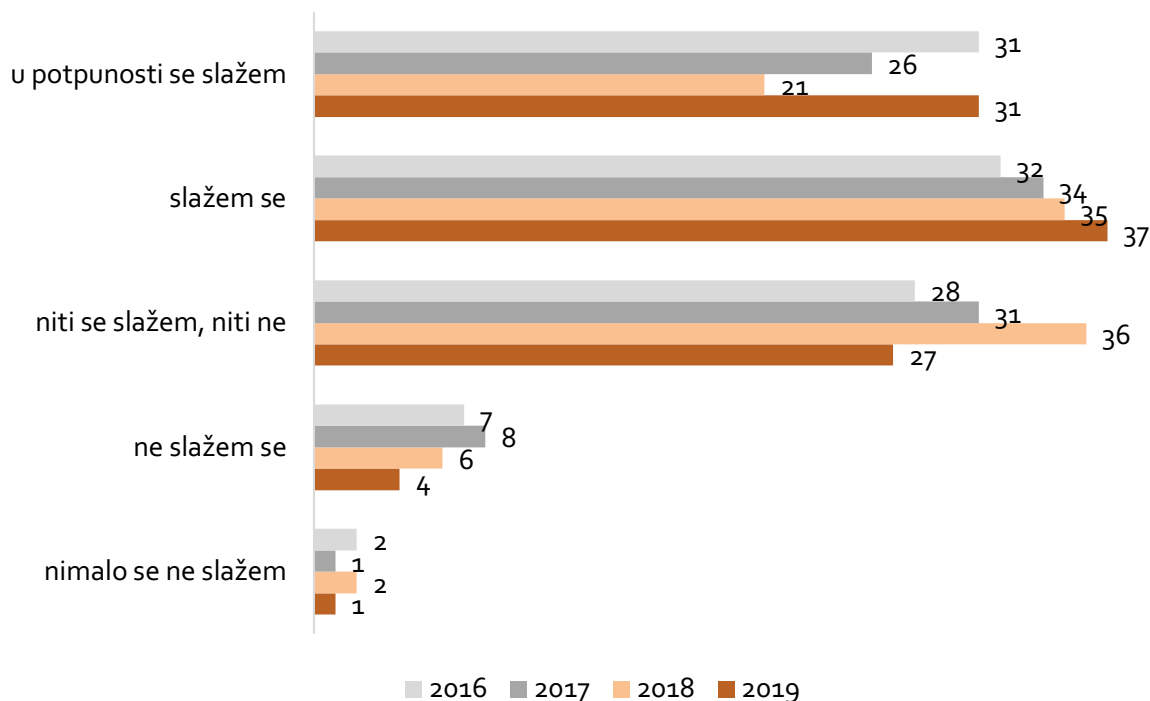
Odnos prema stručnim praksama merili smo i setom sledećih iskaza sa kojima su mladi izražavali slaganje ili neslaganje – grafikon 5.13. Možemo zaključiti da **mladi u Srbiji imaju dominantno pozitivan stav prema stručnim praksama**. Naime, zbirno se 68% ispitanih slaže sa time da se stručnim praksama stiču znanja i veštine neophodne za obavljanje posla; 71% mladih se manje ili više slaže da je potrebno da stručne prakse budu obavezne u toku školovanja; a 51% se manje ili više slaže sa time da im je obavljanje stručne prakse bilo od koristi za dobijanje posla.

Grafikon 5.13 **Da li se slažete sa navedenim tvrdnjama i ukoliko da, u kojoj meri? 2019. godina, u %**

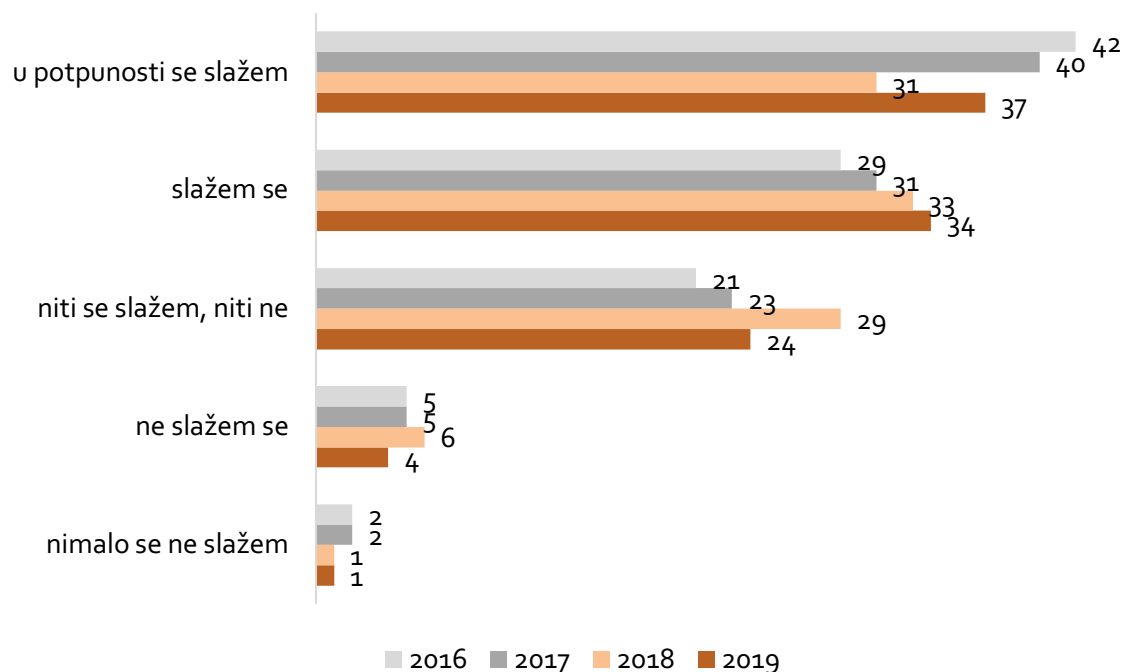

Komparativni prikaz odnosa prema stručnim praksama dat je u grafikonima 5.14, 5.15 i 5.16. Trendovi su ostali isti – odnos mladih prema stručnim praksama je načelno pozitivan. Najviše neslaganja zabeleženo je kod poslednje tvrdnje, da je obavljanje stručne prakse pomoglo ili bi bilo od koristi za dobijanje zaposlenja (videti grafikon 5.16).

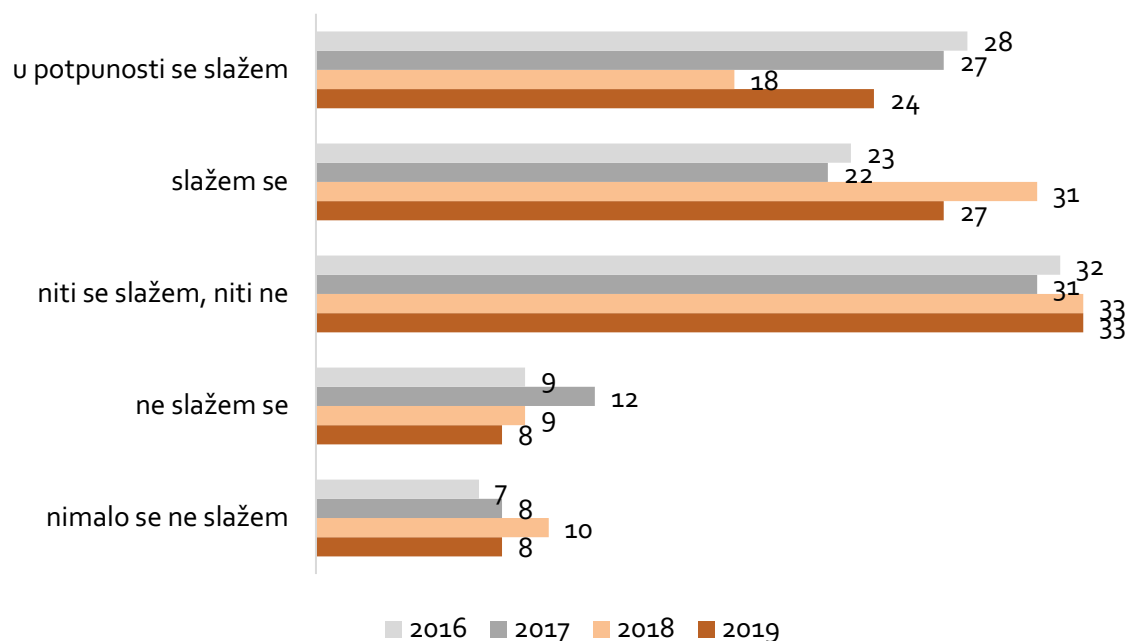
Grafikon 5.14 **Stručnim praksama se stižu znanja i veštine potrebne za obavljanje posla? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %**

Grafikon 5.15 **Potrebno je da stručne prakse (dualno obrazovanje) budu obavezne u toku školovanja?** Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

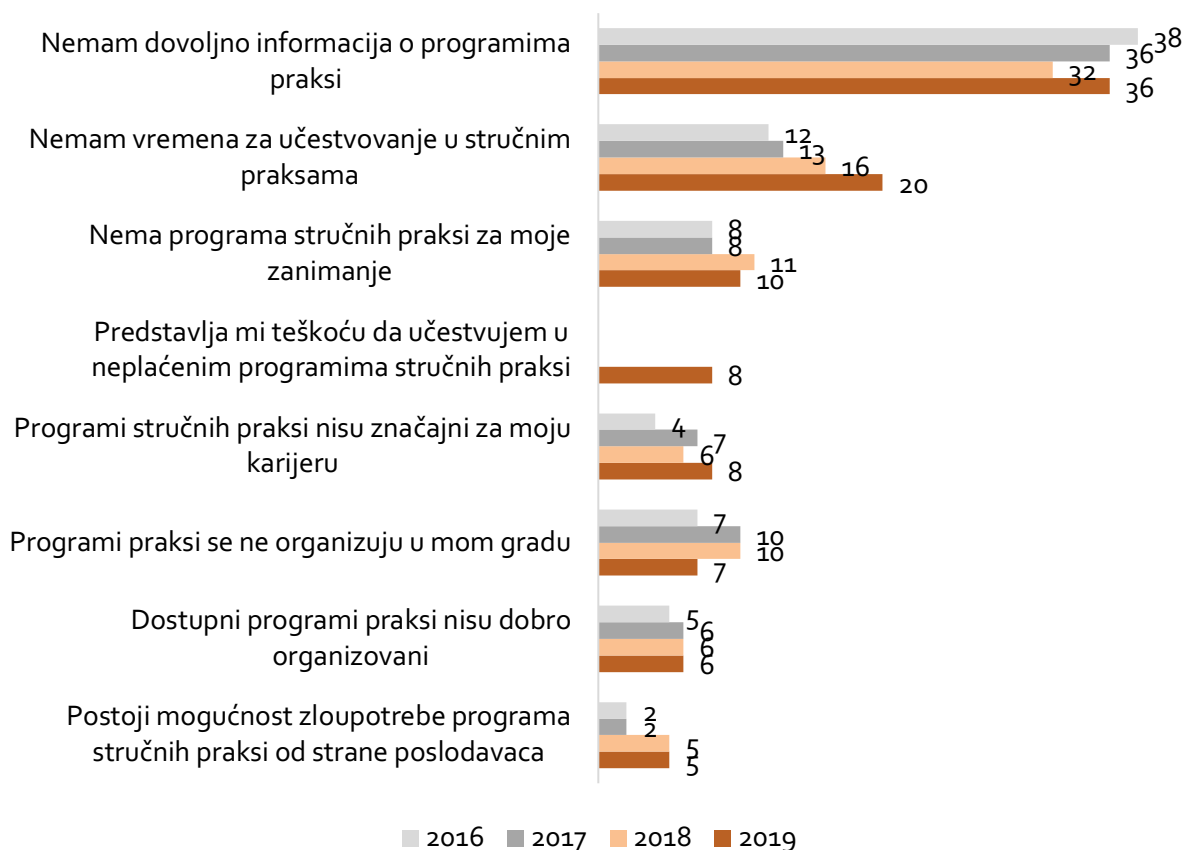
Grafikon 5.16 **Obavljanje stručne prakse mi je bilo/bi mi bilo od koristi za dobijanje zaposlenja?** Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Iako postoji pozitivan odnos prema obavljanju stručne prakse, nisu svi mladi učestvovali u ovakvim programima (učestvovalo je 26% mladih, videti grafikon 5.9). Zato smo želeli da ih pitamo koji je to razlog zbog kojeg nisu učestvovali u programu stručnih praksi – grafikon 5.17.

Grafikon 5.17 Koji su glavni razlozi za neučestvovanje u programu stručnih praksi?

Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Kao osnovni razlozi na neobavljanje stručnih praksi ističu se: **nedostatak informacija o programima praksi (36%), nedostatak vremena (20%), nedostatak stručnih praksi za određena zanimanja koja su ispitaniku potrebna (10%)**. Ostali odgovori su rasuti i kreću se od 8% u pogledu predstavljanja teškoće da se učestvuje u neplaćenim stručnim praksama, preko 7% jer takvi programi ne postoje u mestu stanovanja ispitanika pa do neorganizacije (6%) i mogućnosti zloupotrebe programa od strane poslodavca (5%).

Pored nalaza za 2019. godinu na grafikonu 5.17 moguće je videti i komparativni prikaz nalaza. Tri najčešće navedena razloga su ostala nepromenjena, s tim što se može zapaziti da konstantno postoji povećanje odgovora koji se odnosi na nedostatak vremena da bi se učestvovalo u programima stručnih praksi.

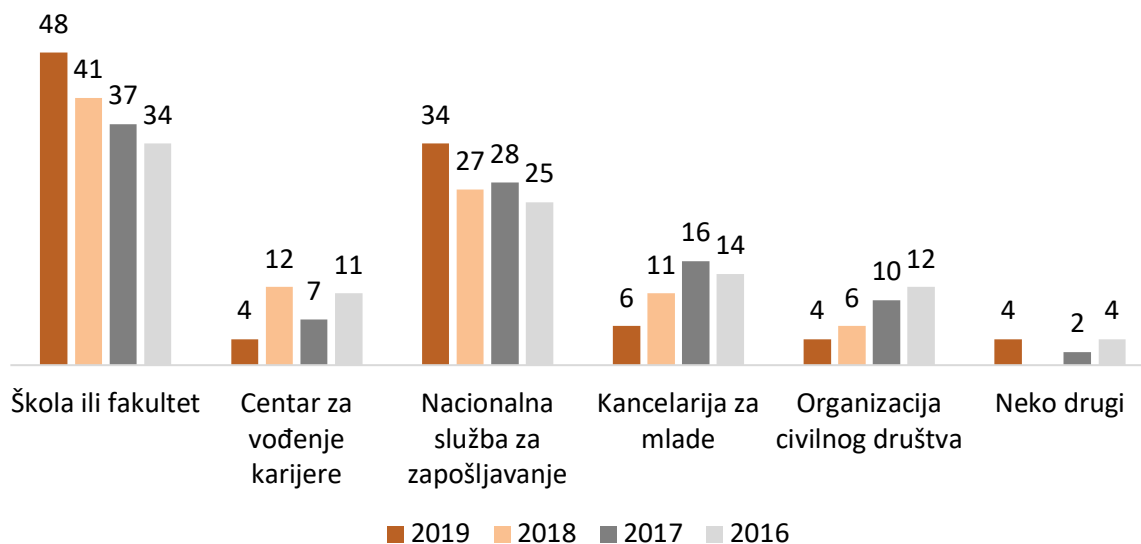
Grafikon 5.18 Kroz koje programe ste do sada dobijali potrebne informacije o razvoju karijere? Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

U prethodna dva istraživačka ciklusa mlade smo pitali i kroz koje programe su do sada dobijali potrebne informacije o razvoju karijere – grafikon 5.18. **Najzastupljeniji odgovor jeste da mladi nisu učestvovali u aktivnostima karijernog vođenja i savetovanja** – ovo nam je reklo 51% ispitanika 2018. godine odnosno 49% 2019. godine. **Među onima koji su učestvovali, svaki deseti ispitanik naveo je programe profesionalne orijentacije, svaki jedanaesti karijerno informisanje o fakultetima i visokim školama**, 6% je odlazilo i na radionice na temu veština važnih za aktivno traženje posla, a 5% i na grupno karijerno savetovanje. Ostali odgovori su rasuti i javljaju se u udelu manjem od 5%. U pogledu sociodemografskih karakteristika ispitanika nema statistički značajne razlike u odgovorima na ovo pitanje.

Onima koji su učestvovali u nekim programima za dobijanje informacija o razvoju karijere postavili smo pitanje ko je organizovao aktivnosti i usluge karijernog vođenja i savetovanja – grafikon 5.19.

Grafikon 5.19 Ko je organizovao aktivnosti i usluge karijernog vođenja i savetovanja u kojima ste učestvovali? Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

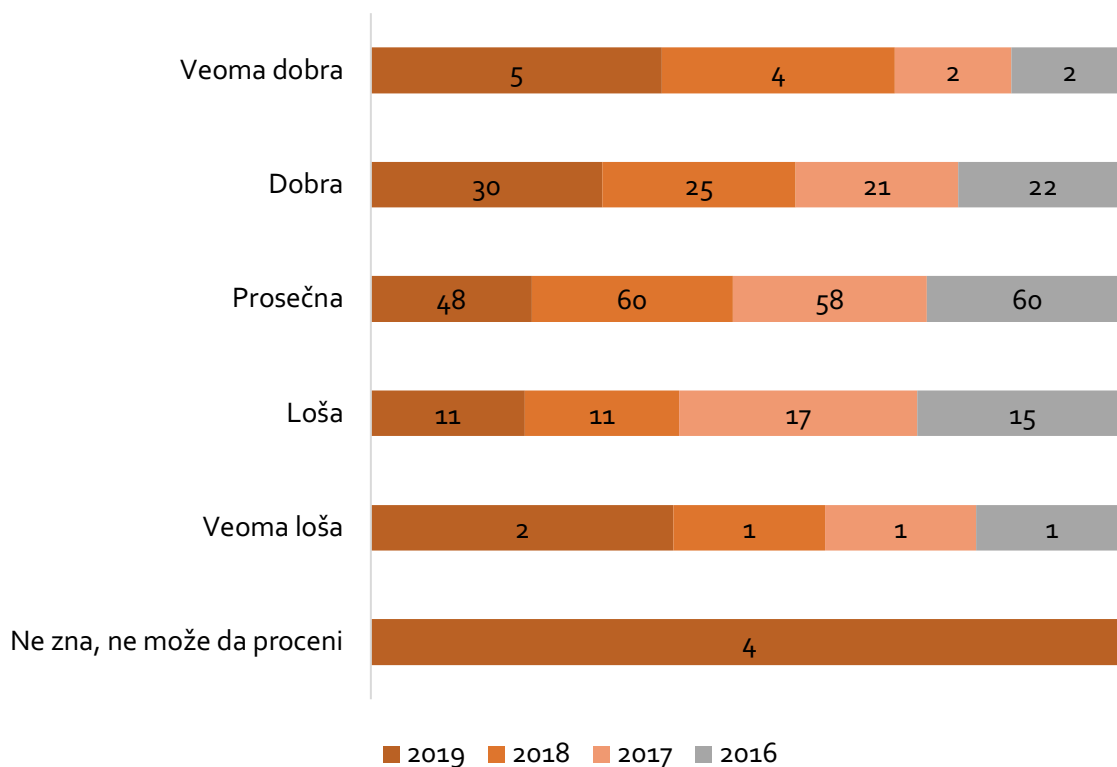

Škola ili fakultet se i u ovom istraživačkom ciklusu javljaju kao najzastupljeniji odgovor (48%), a sledi Nacionalna služba za zapošljavanje (34%). Međutim, treba primetiti da uloga škole i fakulteta iz ciklusa u ciklus postaje sve značajnija u pogledu organizovanja karijernog vođenja i savetovanja. Tako je 2016. godine 34% mladih koji su učestvovali u ovakvim programima rekli da je organizator škola odnosno fakultet, 2017. je to reklo 37%, 2018. 41% a 2019. 48% mladih. Nacionalna služba za zapošljavanje je u 2019. godini bila češći organizator nego u prethodnim istraživačkim ciklusima, a kao organizatore je manje mladih navelo ove godine Centar za razvoj karijere i Kancelarije za mlade.

6. Tranzicija u odraslost – radna dimenzija

Kao i u prethodnim istraživačkim ciklusima najveći broj mladih ekonomsku situaciju u svojoj porodici opisuje kao prosečnu – grafikon 6.1. 2019. godine je gotovo polovina ispitanika (48%) rekla za ekonomsku situaciju u svojoj porodici da je prosečna, 30% da je dobra, 5% da je veoma dobra, 11% da je loša, a 2% da je veoma loša. U poređenju sa prethodnim nalazima, opao je udeo onih ispitanika koji ocenjuju ekonomsku situaciju u svojoj porodici kao lošu, dok je istovremeno porastao udeo onih koji ekonomsku situaciju ocenjuju kao dobru. Dok po drugim karakteristikama nema statistički značajne razlike među odgovorima, jedino se izdvajaju ispitanici koji žive u seoskim sredinama koji svoju situaciju iznadprosečno ocenjuju kao lošu/veoma lošu.

Grafikon 6.1 – Kako biste opisali ekonomsku situaciju u svojoj porodici? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

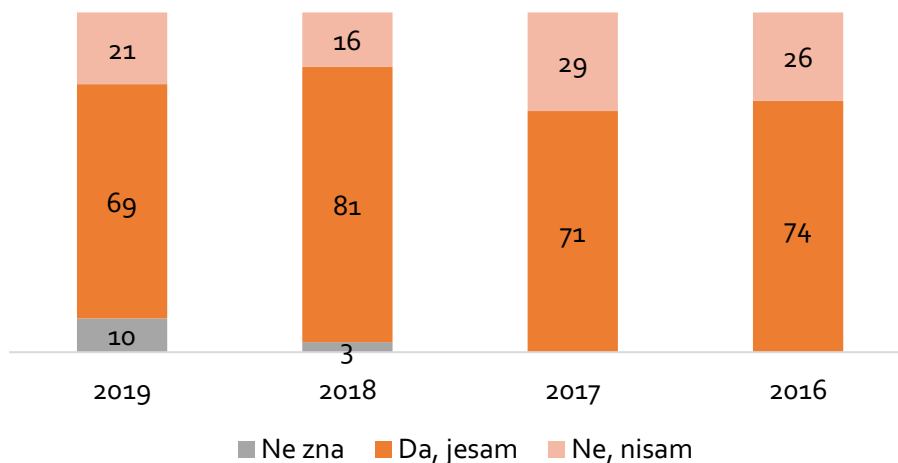

U savremenim uslovima na tržištu rada, od velike je važnosti da li su mladi ljudi koji rade prijavljeni ili rade u „sivoj“ zoni. Stoga smo postavili i pitanje „Ukoliko ste u radnom odnosu, da li ste prijavljeni na poslu“? – grafikon 6.2.

Natpolovična većina mladih koji rade je na svom radnom mestu prijavljena (69%), dok je neprijavljena svaka peta zaposlena osoba (21%). Takođe, svaki deseti ispitanik ne zna da li je prijavljen ili ne (10%). Natprosečnu zastupljenost među ispitanicima koji nisu prijavljeni na poslu beleže mladi muškarci, uzrasta između 15 i 19 godina, koji su ili bez škole ili samo sa dvogodišnjom ili trogodišnjom srednjom stručnom školom.

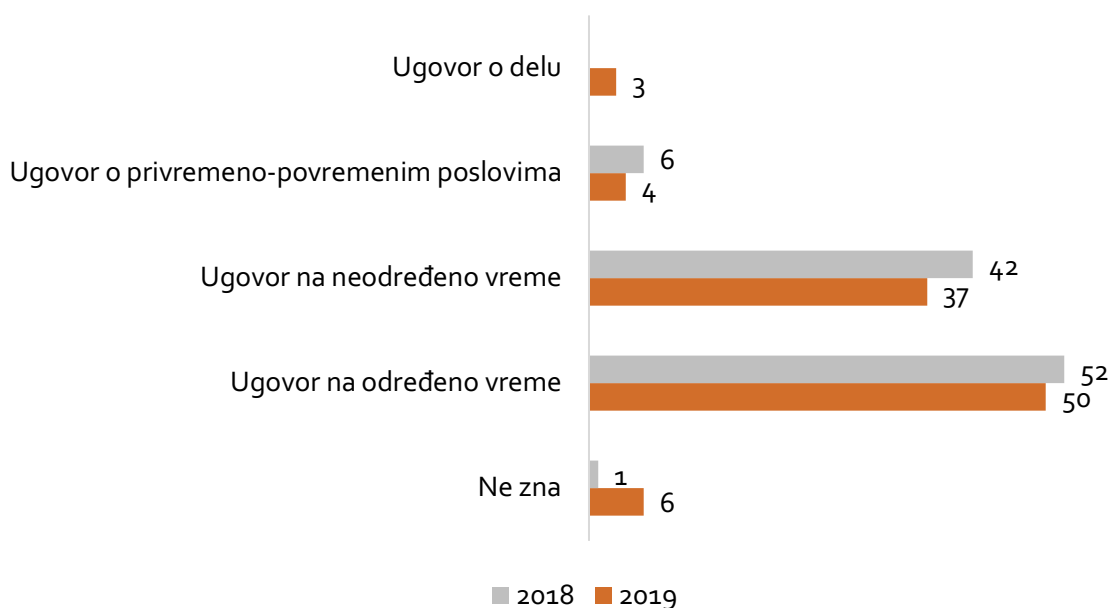

Grafikon 6.2 - **Ukoliko ste u radnom odnosu, da li ste prijavljeni na poslu?** Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

U pogledu poređenja nalaza, fluktuacije nisu statistički značajne. U sva četiri ciklusa najveći je udeo prijavljenih, ali se primećuje da je za 5% porastao broj onih koji nisu prijavljeni u proteklih godinu dana. Ipak, i dalje se nije vratio na nivo iz 2016. kada je iznosio 26%. No, nije dovoljno samo biti prijavljen. U savremenim oblicima zapošljavanja od posebne važnosti jeste i vrsta ugovora o radu. Na osnovu vrste ugovora o radu moguće je govoriti o sigurnosti zaposlenja.

Grafikon 6.3 - **Ukoliko ste prijavljeni, koju vrstu ugovora o zaposlenju/radnom angažovanju imate?** Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

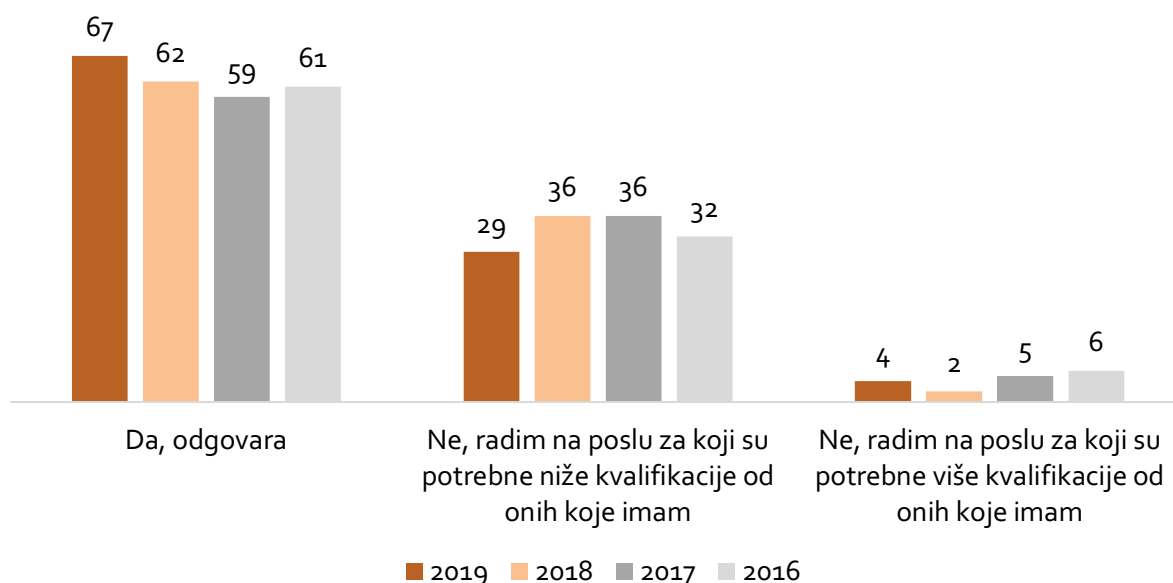

Većina mladih u Srbiji koja je zaposlena i prijavljena kod poslodavca, poseduje ugovor na određeno vreme – 2018. godine je 52% ispitanika prijavilo ovu vrstu ugovora dok je 2019. godine 50% reklo da ima ugovor na određeno vreme. Pored ove vrste ugovora, u nesigurne radne aranžmane spada i ugovor o privremeno-povremenim poslovima, koje je 2018. godine prijavilo 6%, a 2019. 4% ispitanika. Ugovor o delu ima 3% ispitanih, dok 6% ne zna koja je vrsta ugovora koja je zaključena između njega i poslodavca. Sa druge strane, **kao najsigurniji oblik radnog angažmana javlja se ugovor na neodređeno vreme i njega ima 37% mladih u 2019. godini** (odnosno 42% u 2018. godini).

Ženski ispitanici beleže iznadprosečnu zastupljenost kod odgovora da imaju ugovor na određeno vreme, kao i mladi uzrasta od 20 do 24 godine.

Pored vrste ugovora o radu, za kvalitet posla i zaposlenja važno je i da li mladi rade ispod, iznad ili u skladu sa svojim kvalifikacijama – grafikon 6.4.

Grafikon 6.4 - **Ukoliko ste zaposleni, da li posao na kome radite odgovara vašim kvalifikacijama? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %**

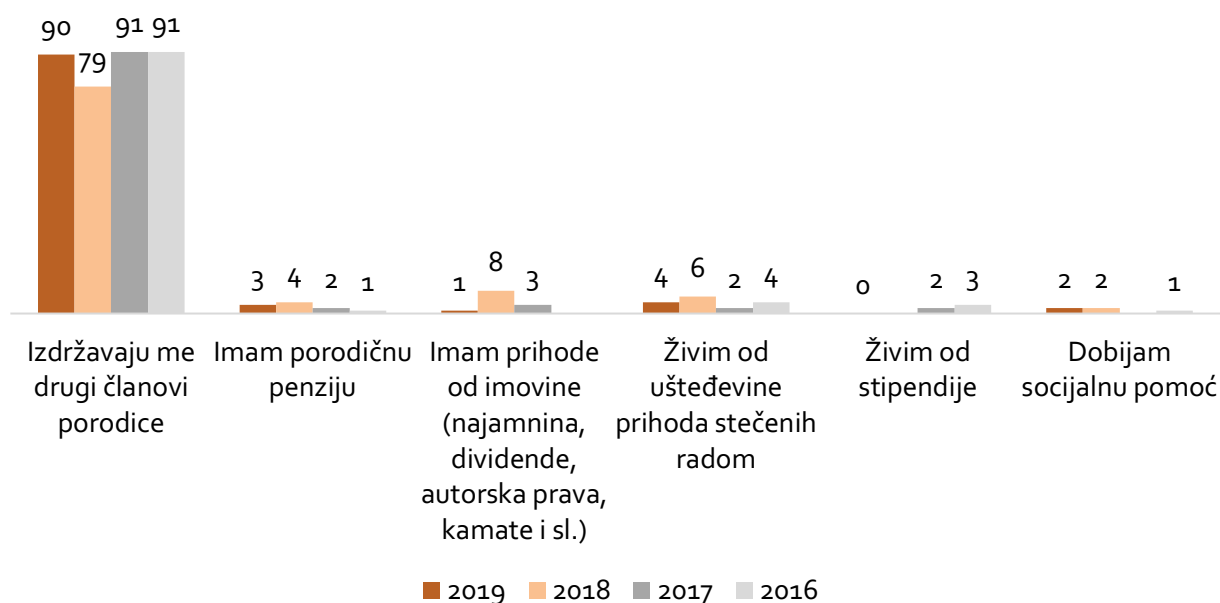

Nalazi pokazuju da natpolovična većina mladih u Srbiji radi na poslovima koji su u skladu sa njihovim kvalifikacijama (od 61% u 2016. godini, 50% 2017, preko 62% u 2018. do 67% u 2019. godini). **Međutim, među onima koji ne rade na poslovima koji odgovaraju njihovim kvalifikacijama, dominantno preovlađuju oni koji rade na poslovima za koje su potrebne niže kvalifikacije od onih koje imaju, odnosno da su prekvalifikovani.** Tako 2019. godine 29% ispitanika prijavljuje da radi na ovakvim poslovima, 2018. i 2017. godine po 36%, a 2016. godine 32% mladih. Sa druge strane, 2019. godine samo 4% mladih reklo nam je da radi na poslu za koji su potrebne više kvalifikacije od one koju ima (2018. godine je ovaj broj iznosio 2%, 2017. 5%, a 2016. 6%).

Posmatrano prema sociodemografskim karakteristikama ispitanika, ženski ispitanici pre rade na poslovima koji odgovaraju njihovim kvalifikacijama, dok muški ispitanici pre rade na poslovima koji su iznad ili ispod njihovih kvalifikacija.

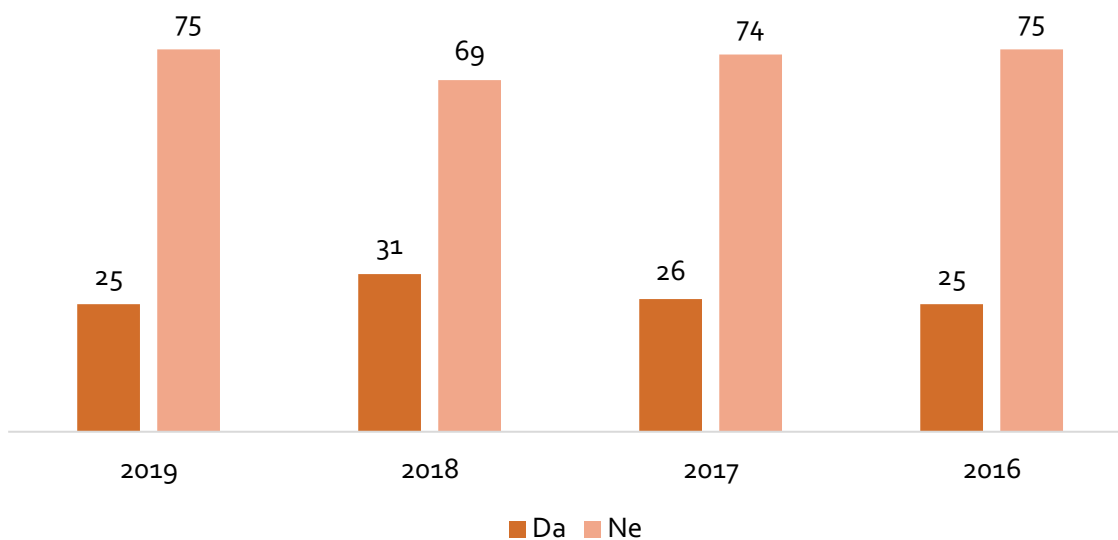
Pogledajmo sada strukturu i obeležja nezaposlenih mladih. **Mladi koji nisu zaposleni dominantno su izdržavana lica od strane drugih članova porodice** (grafikon 6.5).

Grafikon 6.5 - **Budući da trenutno ne radite koji vam je glavni izvor prihoda?** Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

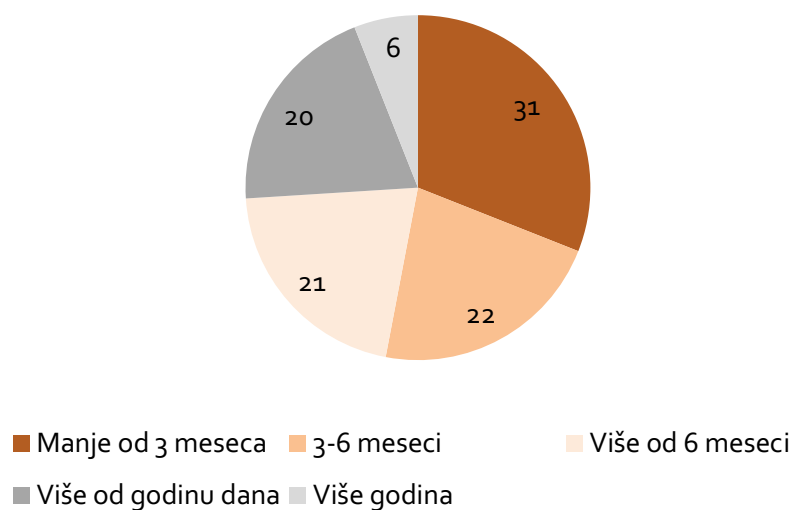
Naime, u tri od četiri istraživačka ciklusa preko 90% mladih koji nisu zaposleni rekli su nam da su izdržavana lica i to od strane drugih članova porodice. Samo je 2018. godine udeo koji su ovo izjavili bio na 79%. u pogledu ostalih odgovora, oni su rasuti – 2019. godine je 3% kao izvor prihoda prijavilo porodičnu penziju, 1% prihod od imovine, 4% živi od ušteđevine prihoda stečenih radom, a 2% dobija socijalnu pomoć. Očekivano, sa porastom broja godina ispitanika opada i verovatnoća da odgovor bude da ga izdržavaju drugi članovi porodice.

Grafikon 6.6 - Da li se nalazite u evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ)?
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

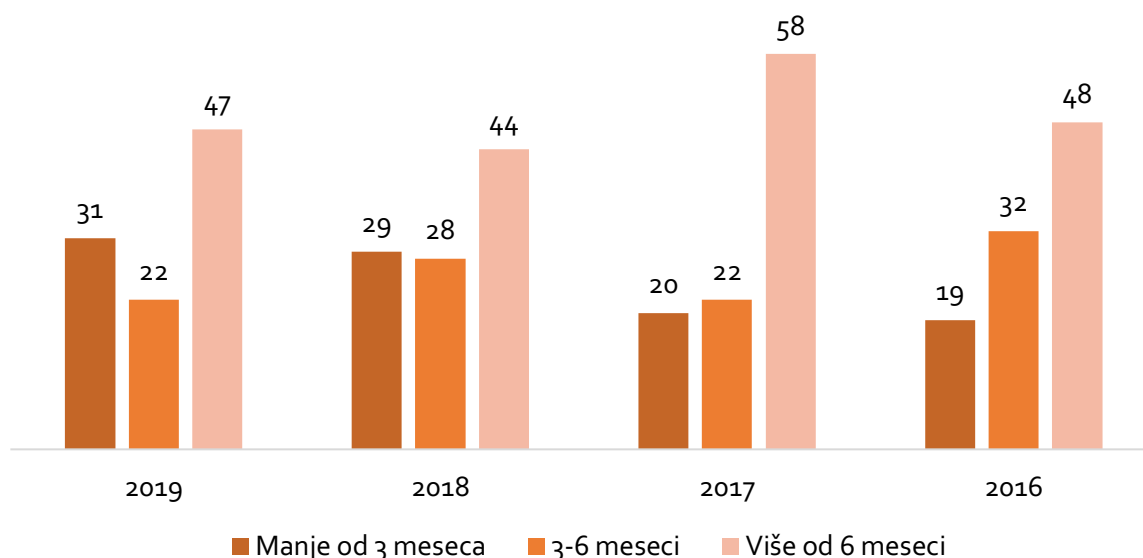
Svaki četvrti nezaposleni ispitanik nalazi se u evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje, dok se 75% ispitanika ne nalazi – grafikon 6.6. Ovakva raspodela odgovora odgovara onoj iz 2016. godine, dok je tokom 2017. a posebno u 2018. godini došlo do porasta broja mladih koji su bili prijavljeni u evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje. Među nezaposlenima iznadprosečno se u evidenciji NZS nalaze najstariji ispitanici (25-30 godina), dok je najmanje onih najmlađeg uzrasta (15-19 godina). Pri tome, *interesantan je nalaz da među ispitanicima koji ne rade i ne studiraju, ali aktivno traže posao čak 31% njih nije prijavljeno u evidenciju NZS, dok je 69% prijavljeno.*

Grafikon 6.7 – Koliko dugo tražite posao?, u % 2019. godina

Takođe, kada posmatramo nezaposlene mlade, **2019. godine skoro svaki treći ispitanik (31%) traži posao manje od tri meseca, 22% između tri i šest meseci, 21% traga za zaposlenjem više od šest meseci, a svaki peti mlad čovek u Srbiji traži posao duže od godinu dana** – grafikon 6.7. U kategoriju dugoročne nezaposlenosti (lice koje duže od godinu dana traga za poslom) spada 26% ispitanika.

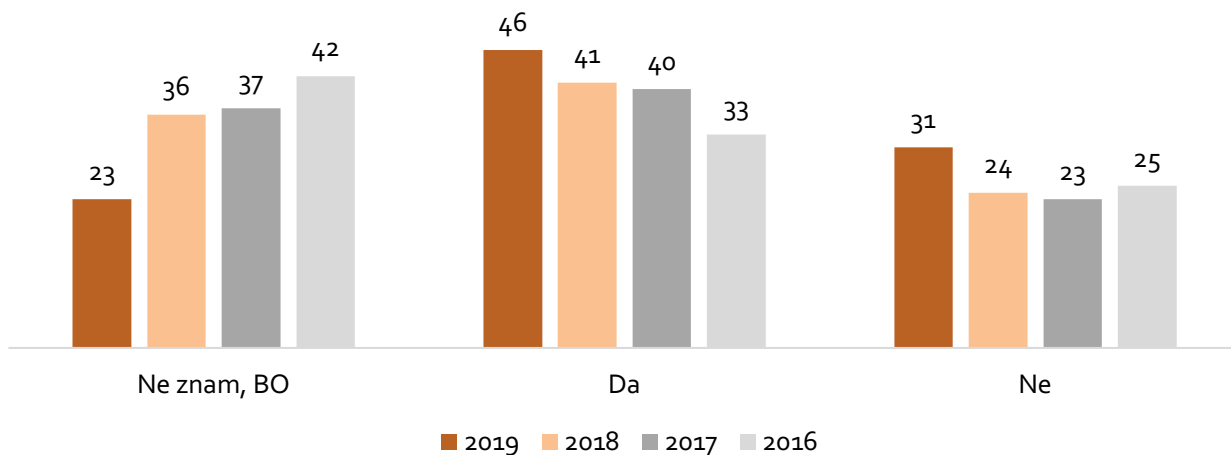
Grafikon 6.8 – **Koliko dugo tražite posao? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %**

Ukoliko isto pitanje postavimo u komparativni okvir, primećujemo da je **u sva četiri istraživačka talasa među nezaposlenim mladima najviše onih koji više od šest meseci pokušavaju da pronađu zaposlenje** – grafikon 6.8. godine 2017. je bilo najviše nezaposlenih koji su više od 6 meseci tražili posao (58%), a 2018. je bilo najmanje (44%). Sa druge strane, najviše nezaposlenih lica koja traže posao do tri meseca zabeleženo je upravo 2019. godine. Pored pitanja koja se odnose na zaposlenost i nezaposlenost mladih, merili smo i odnos prema preduzetništvu i preduzetnički potencijal.

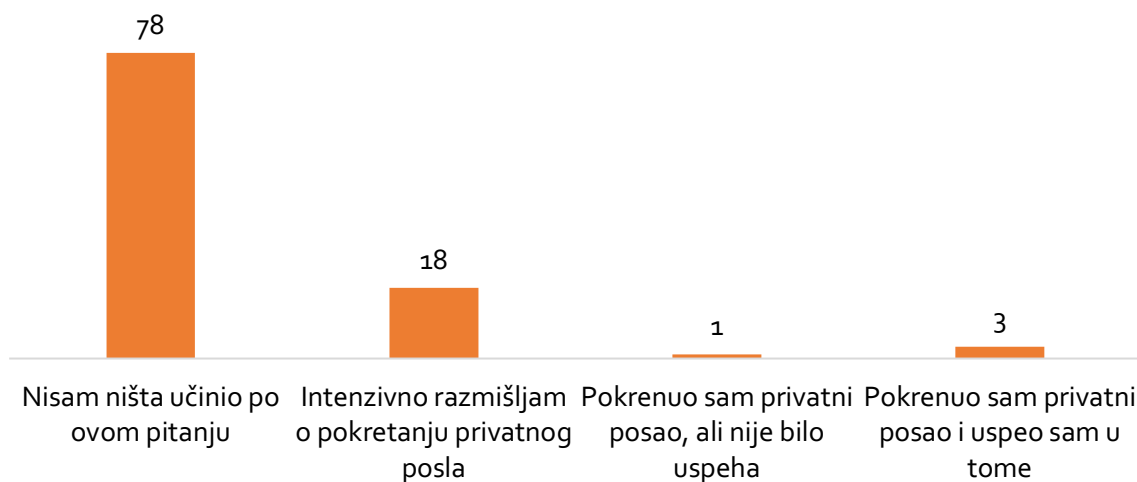
Grafikon 6.9. jasno pokazuje da **među mladima u Srbiji raste želja za otpočinjanjem samostalnog posla – tako je 2016. godine 33% ispitanika reklo da bi želelo da otpočne samostalni posao, 2017. godine 40%, 2018. 41% a 2019. godine 46% mladih**. Sa druge strane, to ne znači da opada udeo onih koji ne iskazuju želju za započinjanjem sopstvenog biznisa. Naime, broj onih koji imaju želju preliva se pre svega iz onih koji su ranije bili neodlučni – tako njihov broj opada, a broj onih koji eksplicitno nemaju želju za otpočinjanjem samostalnog posla raste – sa 25% u 2016. godini na 31% u 2019. godini. Drugim rečima, **trend pokazuje da raste udeo mladih koji imaju preduzetničku želju ali istovremeno raste i broj onih koji to nemaju, dok udeo neopredeljenih opada**.

Grafikon 6.9 **Da li biste želeli da otpočnete samostalni posao? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %**

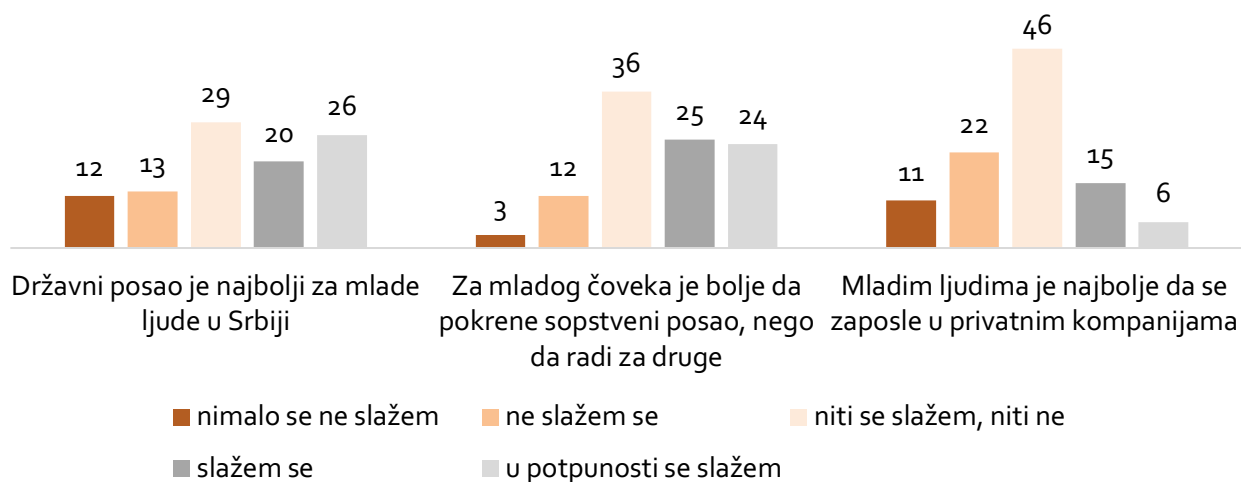
Preduzetnički potencijal iskazuju iznadprosečno muškarci, koji žive u prigradskim naseljima, uzrasta 25-30 godina.

Grafikon 6.10 **Da li ste nešto učinili po pitanju pokretanja samostalnog posla i ukoliko jeste, kakva su Vaša iskustva sa tim? 2019. godina, u %**

Iako kod gotovo polovine mladih postoji želja za započinjanjem posla, natprosečna većina ništa ne čini po ovom pitanju – 78% (grafikon 6.10). Još 18% navelo je da intenzivno razmišlja o pokretanju privatnog posla, a samo 4% ispitanika je pokrenulo privatni biznis. Od toga, 1% kaže da je to bilo bezuspešno, a 3% da su uspeali u tome. *Među onima koji su naveli da intenzivno razmišljaju o pokretanju privatnog posla iznadprosečno su zastupljeni mladi koji imaju između 25 i 30 godina starosti.*

Grafikon 6.11 Da li se slažete sa navedenim tvrdnjama i ukoliko da, u kojoj meri? 2019.
godina, u %

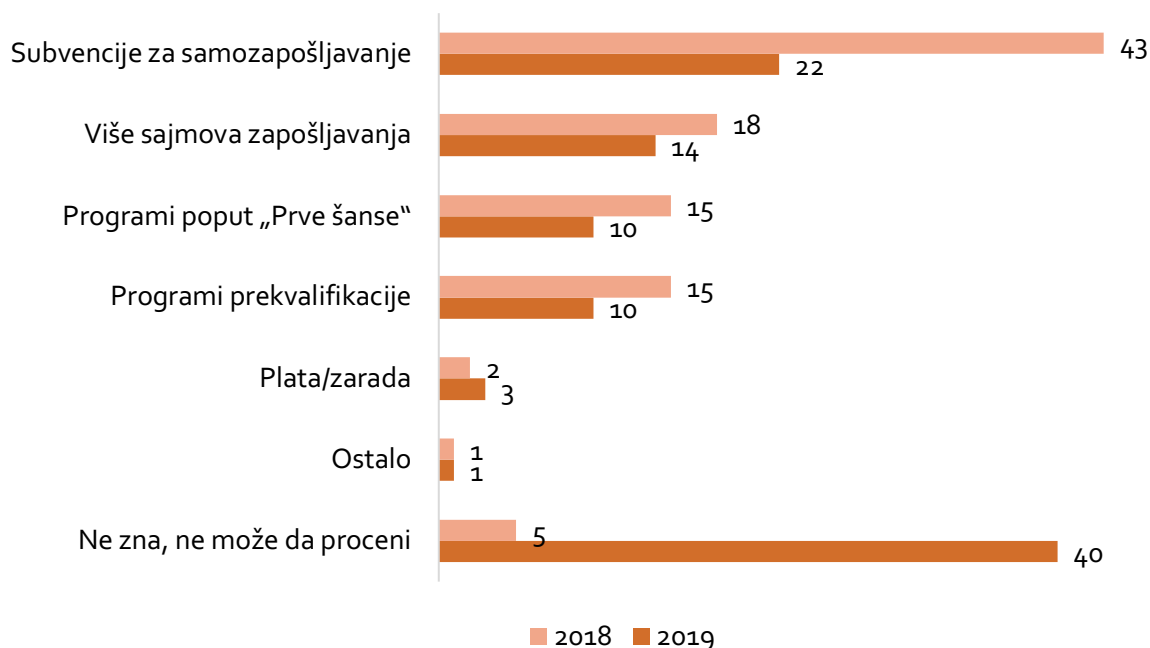

Odnos mladih prema državnom poslu i pokretanju sopstvenog biznisa, kao i radu kod privatnika, prikazan je na grafikonu 6.11.

Mladi se najviše slažu sa time da je bolje raditi ili državni posao ili pokrenuti sopstveni posao nego zaposliti se u privatnim kompanijama. Naime, da je državni posao najbolji za mlade ljude u Srbiji zbirno se manje ili više slaže 46% ispitanika, a da je bolje da pokrene sopstveni posao nego da radi za druge zbirno veruje 49% ispitanika. Sa druge strane, da je mladim ljudima najbolje da se zaposle u privatnim kompanijama veruje zbirno njih 21%. Suprotno mišljenje, da državni posao nije najbolji za mlade ljude u Srbiji ima zbirno 25% ispitanih; sa tvrdnjom da je za mladog čoveka bolje da pokrene sopstveni posao nego da radi za druge zbirno se ne slaže 15%, a sa stavom da je najbolje da se zaposle u privatnim kompanijama neslaganje je izrazilo zbirno 23%.

Poređenje sa prethodnim istraživačkim ciklusima bilo je moguće samo kod iskaza „Državni posao je najbolji za mlade ljude“ i „Za mladog čoveka je bolje da pokrene sopstveni posao nego da radi za druge“. Iskaz koji je promenjen je glasio „Država pomaže mladim ljudima da se zaposle“ i sa njim se ispitanici dominantno nisu slagali, dok je kos preostala dva iskaza trend bio da se ispitanici dominantno slažu sa tvrdnjama. Drugim rečima, trend nije promenjen ni u toku 2019. godine.

Grafikon 6.12 Koji od sledećih podsticaja je Vama lično najznačajniji prilikom traženja posla? Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

Prilikom traženja posla mladima su najpodsticajnije subvencije za samozapošljavanje i postojanje više sajmova za zapošljavanje. Subvencije za samozapošljavanje navelo je 22% ispitanih, dok je 14% navelo više sajmova za zapošljavanje. Svaki deseti ispitanik rekao je da su mu najpodsticajniji programi poput „Prve šanse“ ili programi prekvalifikacije. **Plata odnosno zarada je najpodsticajnija za traženje posla za tek 3% ispitanih.** U poređenju sa prethodnom godinom, redosled podsticaja nije bitno narušen, ali se udeo izjašnjenih narušio. Naime, dok je u 2018. godini samo 5% ispitanika reklo da ne može da proceni šta je najviše podsticajno za traženje posla, sada je ovaj udeo porastao za osam puta i iznosi čak 40%. Subvencije za samozapošljavanje posebno ističu muški ispitanici, starosti od 25 do 30 godina, kao i ispitanici sa najnižim nivoom obrazovanja.

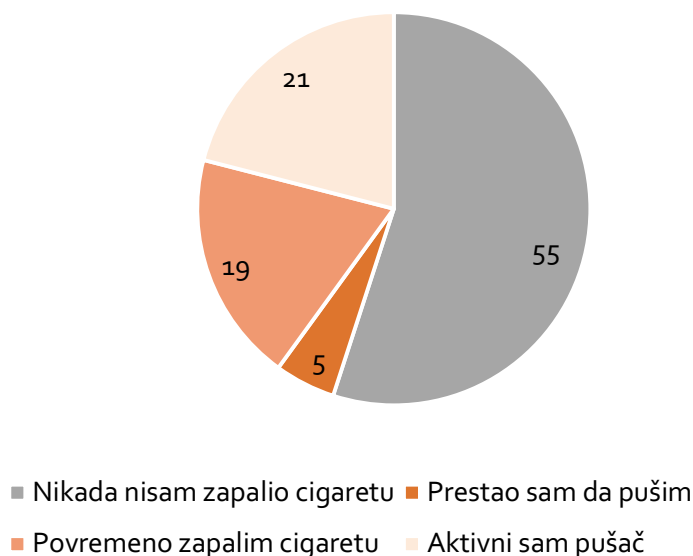
7. Zdravlje i blagostanje mladih

Sledeća oblast tiče zdravlja i blagostanja mladih ljudi u Srbiji. Pitanja koja se odnose na konzumaciju alkohola, duvana i opojnih droga spadaju u tzv. posebno osetljiva pitanja, jer ispitanici pokazuju sklonost ka davanju socijalno poželjnih odgovora. Od istraživačkog talasa iz 2018. godine, kao i u 2019. godini, promenjen je način ispitivanja oblasti koje sadrže gore navedena osetljiva pitanja i mladi su na njih odgovarali bez prisustva anketara. Ovakav način ispitivanja bi mogao da ima uticaj na veću iskrenost.

U pogledu prvog pitanja (grafikon 7.1) nije datu komparativni prikaz jer je u ranijim istraživačkim talasima ovo bilo dihotomno pitanje (sa da ili ne odgovorima), a ove godine smo odgovore dodatno diferencirali – na one koji aktivno i one koji povremeno puše, ali i one koji nikada nisu probali cigarete i one koji su prestali.

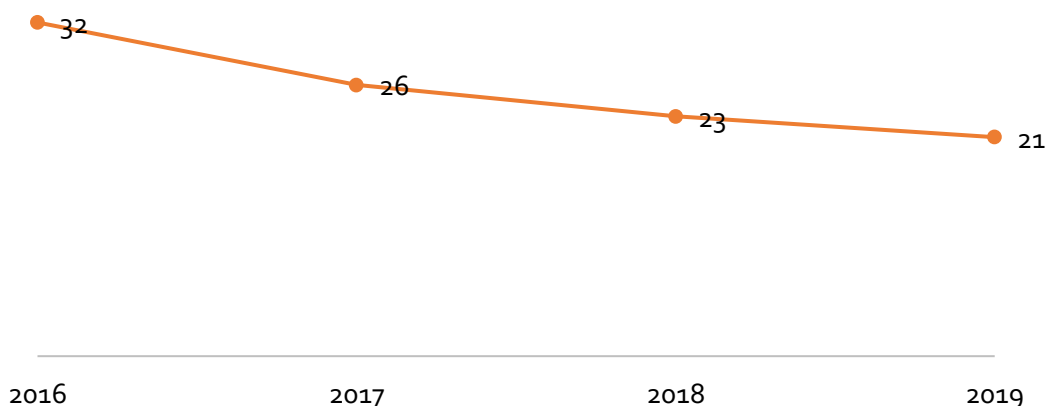
Grafikon 7.1 – Kakav je Vaš odnos prema cigaretama?, 2019. godina, u %

Natpolovična većina mladih u Srbiji 2019. godine rekla nam je da nikada nije zapalila cigaretu (55%), a ukoliko dodamo 5% ispitanika koji su prestali da puše, dobijamo podatak da dve tri petine mladih ne konzumira cigarete (60%) – grafikon 7.2. Sa druge strane, povremeno konzumiranje cigareta prijavilo je 19% mladih, a **21% je reklo za sebe da je aktivni pušač**. Posmatrano prema polnoj strukturi ispitanika kada je po sredi ovo pitanje, statistički značajna razlika javlja se samo u pogledu onih koji su rekli da su *aktivni pušači i u tome su iznadprosečno zastupljeni muški ispitanici*. Takođe, *među aktivnim pušačima iznadprosečno su zastupljeni ispitanici koji imaju završenu dvogodišnju ili trogodišnju srednju školu, dok su među onima koji nisu nikada probali cigarete iznadprosečno zastupljeni visokoobrazovani ispitanici*.

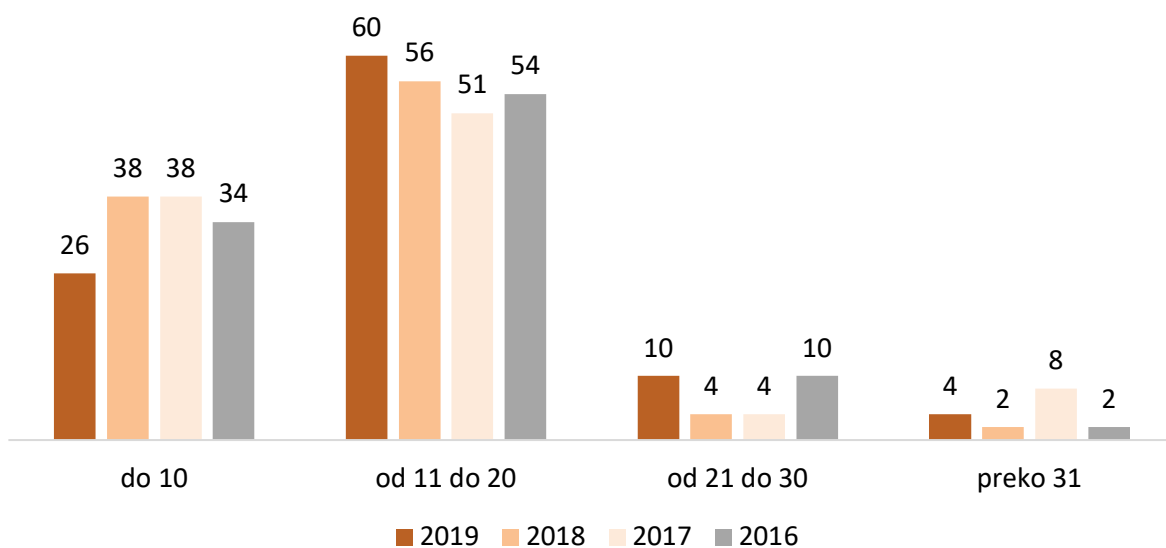
Mlade smo pitali i koliko cigareta dnevno popuše. **U proseku aktivni pušači konzumiraju 17.8% cigareta dnevno**. Na grafikonu 7.2 dat je uporedni prikaz prosečnog broja cigareta koji aktivni pušači konzumiraju na dnevnom nivou (u apsolutnim brojevima).

Grafikon 7.2 Aktivni sam pušač i u proseku dnevno popušim... Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, apsolutni brojevi

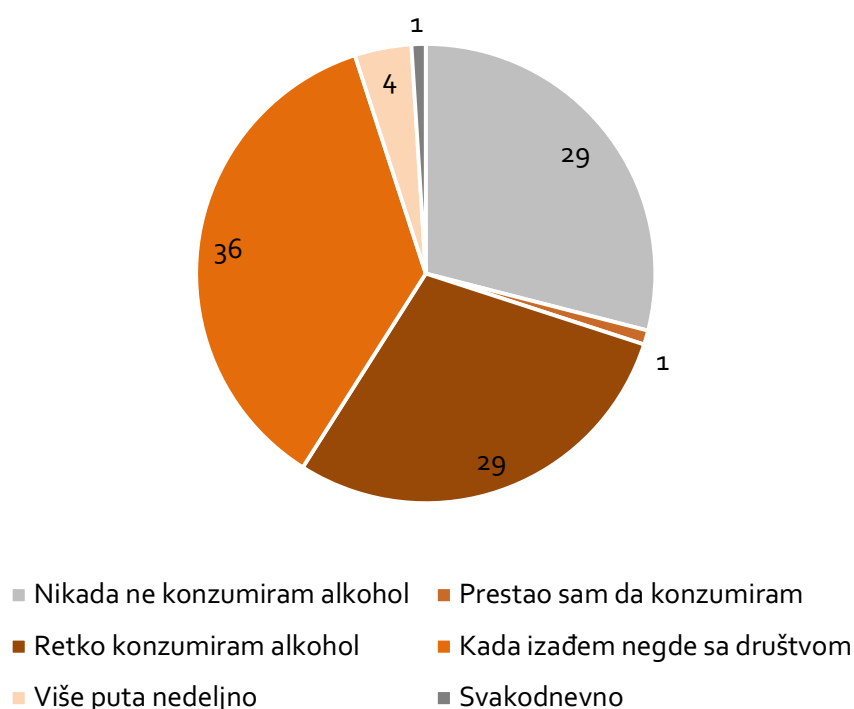
Primećujemo da je **uspostavljen trend konstantnog pada prosečnog broja cigareta koje aktivni pušači konzumiraju na dnevnom nivou** – dok je 2016. godine aktivni pušač prijavio da u proseku dnevno popuši 32 cigarete, 2017. je to bilo 26, 2018. 23 a 2019. godine 21 cigaretu. Na grafikonu 7.3 može se videti komparativni prikaz dat prema kategorijama koliko aktivni pušači popuše dnevno cigareta (ne prosek). Vidimo da je **najveći broj onih koji dnevno popuše između 11 i 20 cigareta, odnosno između pola pakle i pakle cigareta**. Potom slede oni koji dnevno popuše do pola paklice cigareta (do 10), dok 2019. godine svaki deseti aktivni pušač popuši između 21 i 30 cigareta dnevno a još 4% i preko 31. u poređenju sa prethodnim godinama, opao je udeo onih koji popuše najmanje cigareta (do 10), a porastao je udeo onih koji popuše između 11 i 20 cigareta dnevno.

Grafikon 7.3 Aktivni sam pušač i dnevno popušim... Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, apsolutni brojevi

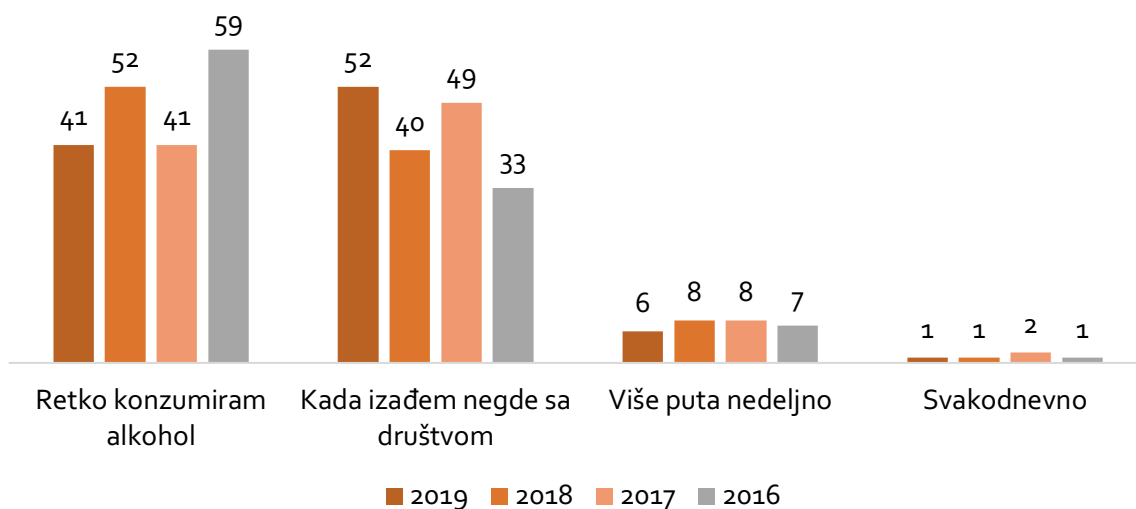
Kada je u pitanju prikaz odnosa mladih prema alkoholu, na grafikonu 7.4 nije dat uporedni prikaz jer su u ranijim talasima pitanja bila postavljena tako da su ispitanici odgovarali da li su u poslednjih 30 dana konzumirali alkohol (a sada smo ih pitali generalno za njihov odnos prema ovoj pojavi), dok je zasebno pitanje bilo koliko često.

Grafikon 7.4 – Kakav je Vaš odnos prema alkoholu?, 2019. godina, u %

Mladi u Srbiji 2019. godine imaju negativniji odnos prema cigaretama nego prema alkoholu. Naime, veći je udeo mladih koji nikada nisu probali cigarete nego onih koji nikada nisu probali alkohol (55% nije nikada probalo cigarete a 29% nije nikada probalo alkohol). Ukoliko ovom procentu dodamo i one koji kažu da su prestali da konzumiraju alkohol dobijamo podatak da **30% mladih ne konzumira alkohol, dok sa druge strane, 60% mladih ne konzumira cigarete** (uporediti grafikon 7.1 i 7.4). Da retko konzumiraju alkohol reklo nam je 29% ispitanika, 36% konzumira alkohol kada izađe negde sa društvom, 4% više puta nedeljno, a 1% svakodnevno. Statistički značajna razlika po polu javlja se samo u pogledu onih koji *konzumiraju alkohol više puta nedeljno ili svakodnevno – to su pre svega muškarci*. Po drugim sociodemografskim pokazateljima ne beležimo statistički značajnije razlike među odgovorima.

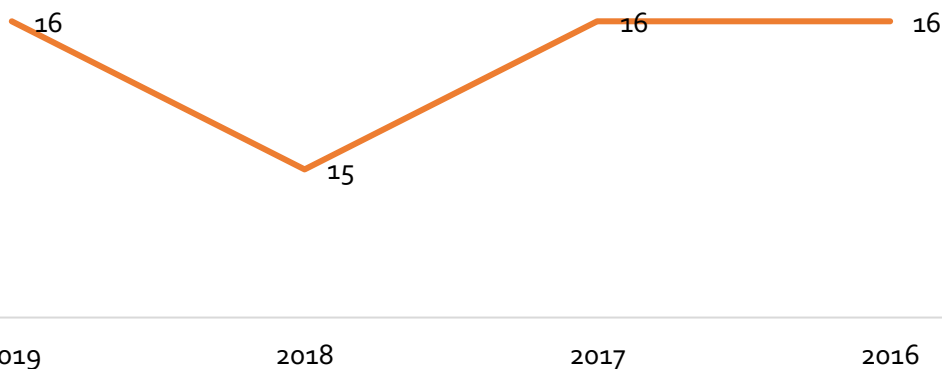
Grafikon 7.5 – **Koliko često konzumirate alkohol?**, Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

U poređenju nalaza (iz analize su sada izbačeni oni koji nikada ne konzumiraju alkohol o oni koji su prestali) sa prethodnim istraživačkim ciklusima (grafikon 7.5) primećujemo da **opada broj mladih koji retko konzumiraju alkohol** (2016. godine je 59% retko konzumiralo alkohol, 2017. 41%, 2018. 52%, a 2019. godine 41%). Takođe, opada i broj onih koji kažu da više puta dnevno konzumiraju alkohol, **ali raste broj onih koji konzumiraju alkohol kada izađu sa društvom i ovo je do sada najveći zabeležen broj** (52%, dok je 2018. godine bio 40%, 2017. 49%, a 2016. 33%).

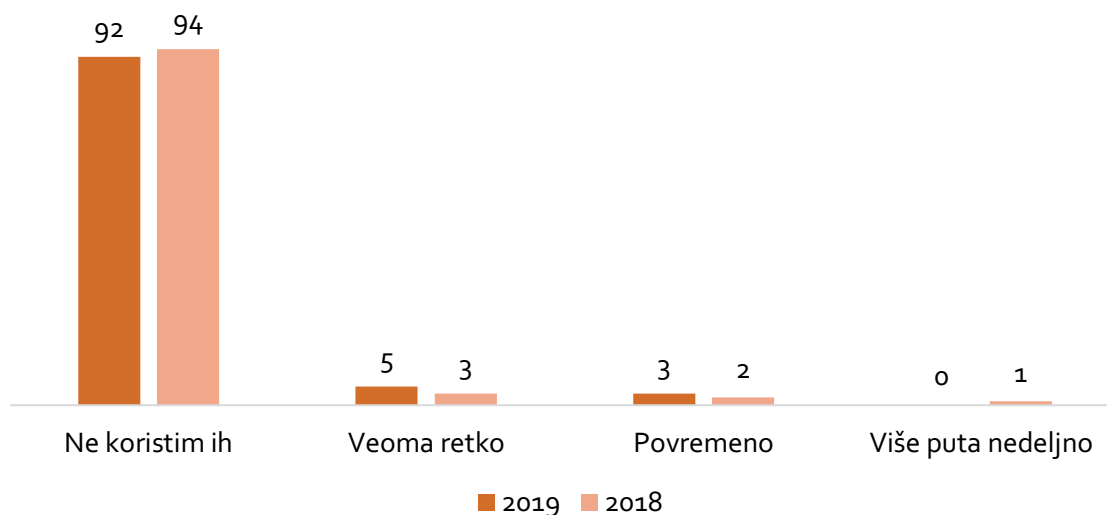
Mladi u Srbiji prvi put probaju alkohol u proseku između 15 i 16 godina – grafikon 7.6. Čak i kada se prati trend odgovora na ovo pitanje, samo u istraživačkom ciklusu iz 2018. godine prosek je bio 15 godina, dok je u svim ostalim ciklusima prosečna godina kada su prvi put konzumirali alkohol 16 godina. Drugim rečima, početak srednje škole je vreme kada mladi prvi put konzumiraju alkohol.

Grafikon 7.6 – Sa koliko godina ste prvi put probali alkohol?
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, apsolutni brojevi

Alkohol i cigarete samo su jedni od potencijalnih uzročnika bolesti zavisnosti. U modernim društvima upotreba opojnih sredstava, kao i medikamenata sa sedativnim dejstvom, dobija sve više maha. Stoga smo ispitanike pitali i kakav je njihov odnos prema sredstvima za smirenje – grafikon 7.7.

Grafikon 7.7 Kakav je Vaš odnos prema sredstvima za smirenje? Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

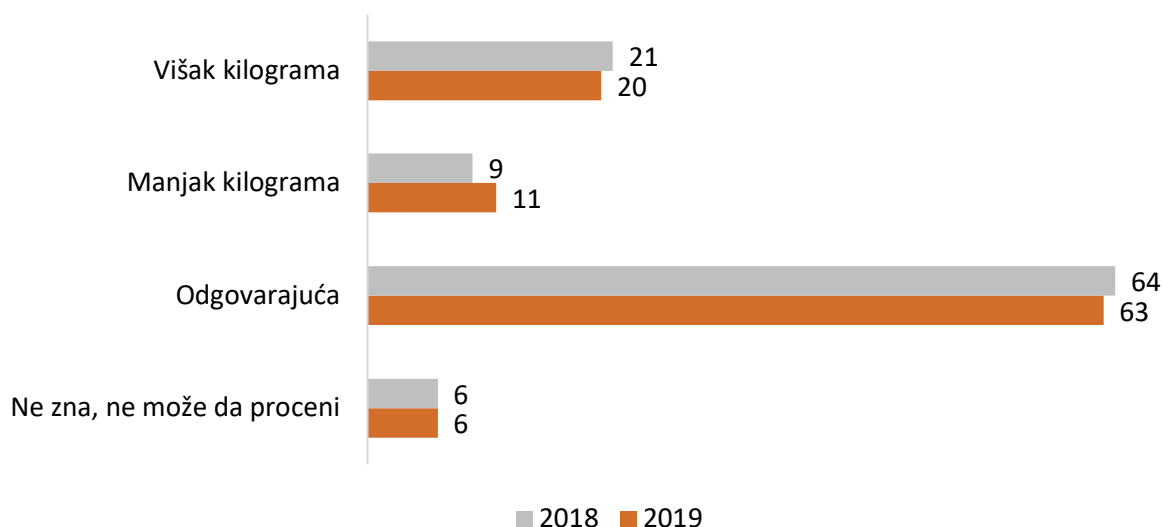

Preko 90% mladih u Srbiji ne koristi sredstva za smirenje – 2019. godine 92%, 2018. godine 94% - dok se ova sredstva koriste kod 8% mladih 2019. odnosno 6% 2018. godine. Među onima koji su priznali da koriste sredstva za smirenje, 5% ispitanika je u poslednjem istraživačkom ciklusu reklo da ih koristi veoma retko a 3% da ih koristi povremeno. Veoma je važno primetiti da su ženski ispitanici iznadprosečno zastupljeni među onima koji konzumiraju sredstva za smirenje. **Zaključak koji se može izvesti na osnovu prikazanih nalaza jeste da**

među mladima koji konzumiraju alkohol ili sredstva za smirenje, muškarci pre konzumiraju alkohol, a žene pre konzumiraju sredstva za smirenje. U pogledu uzrasta ispitanika koji priznaju da koriste sredstva za smirenje, najmanje je onih najmlađih (15-19 godina) dok upotreba raste sa rastom broja godina.

Telesna težina je takođe jedan od modernih fenomena koji nameću suvremeni trendovi i koji potencijalno mogu ugroziti zdravlje mladih osoba.

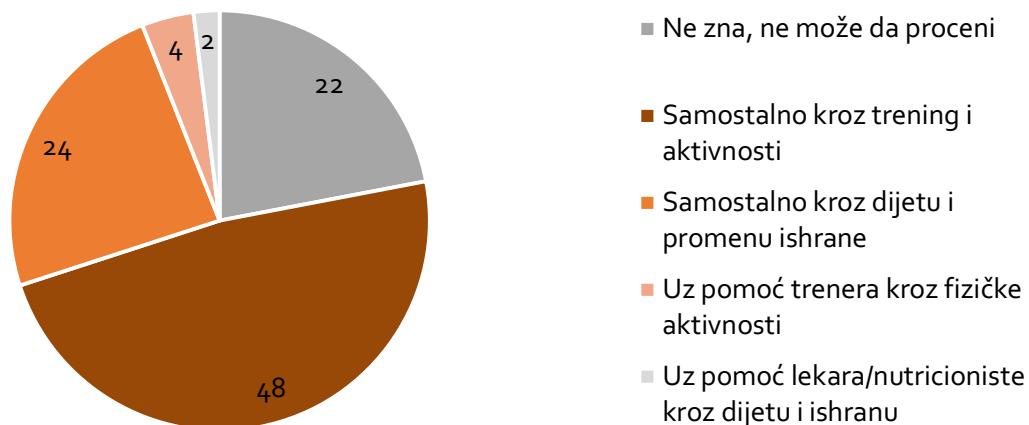
Grafikon 7.8 **Kako biste procenili svoju telesnu težinu? Poređenje 2018 i 2019. godine, u %**

Nema značajnih razlika u odgovorima ispitanika na pitanje o proceni telesne težine između 2018. i 2019. godine – grafikon 7.8. Vidimo da **natpolovična većina mladih smatra da je njihova telesna težina odgovarajuća** (64% 2018. godine odnosno 63% 2019. godine). **Da imaju višak kilograma smatra svaka peta mlada osoba, a da ima manjak kilograma 2019. godine nam je rekla svaka deveta mlada osoba** (2018. je to bila svaka jedanaesta). Najzad, 6% ispitanika nije moglo da oceni svoju telesnu težinu. *Ženski ispitanici iznadprosečno prijavljuju da imaju višak kilograma, dok muškarci iznadprosečno prijavljuju da imaju manjak kilograma.*

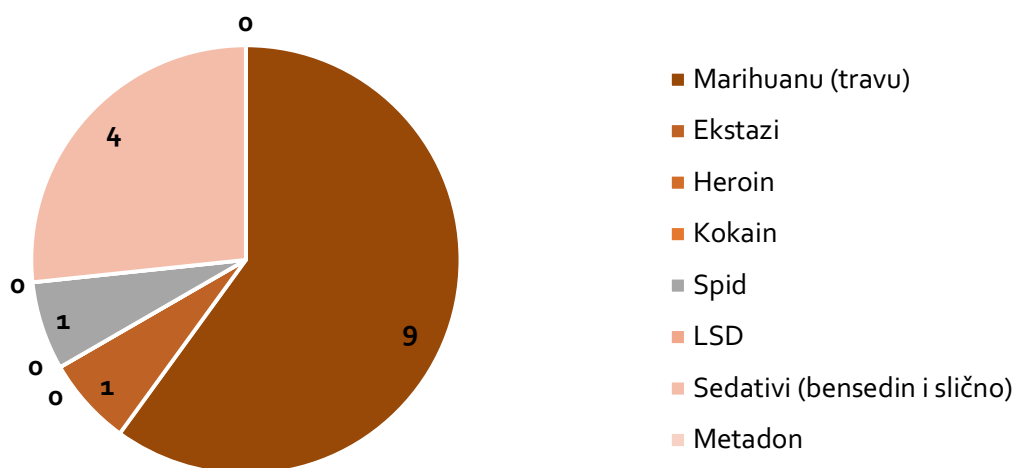
Na pitanje na koji način regulišu svoju telesnu težinu mladi odgovaraju na sledeći način: **gotovo polovina (48%) mladih samostalno kroz trening i aktivnosti reguliše svoju telesnu težinu, svaki četvrti mlad čovek (24%) reguliše svoju telesnu težinu samostalno ali kroz dijetu i promenu ishrane, dok zbirno 6% mladih koristi pomoć stručnjaka** (4% trenera za fizičke aktivnosti a 2% lekare/nutricioniste) – grafikon 7.9. Podaci nisu dati uporedno jer su odgovori na ovo pitanje bili drugačije postavljeni. *Muškarci starosti između 20 i 24 godine iznadprosečno samostalno regulišu svoju telesnu težinu kroz trening i aktivnosti, dok mlade žene starosti od 25 do 30 godina iznadprosečno za regulisanje telesne mase samostalno koristi upotrebu dijeta i promenu ishrane.*

Grafikon 7.9 – Na koji način regulišete svoju telesnu težinu?, 2019. godina, u %

Kada je reč o upotrebi opojnih sredstava i droga, u proteklim istraživačkim ciklusima pitanje je bilo postavljeno tako da su ispitanici odgovarali da li su u proteklih 12 meseci nešto od navedenog konzumirali, dok su u poslednjem istraživačkom ciklusu pitani da li su koristili ili koriste neke od navedenih supstanci. Zbog toga potpuna uporedivost nije moguća. Grafikon 7.10 pruža uvid u odgovore ispitanika 2019. godine.

Grafikon 7.10 – Da li ste koristili ili koristite neku od sledećih psihoaktivnih supstanci?, 2019. godina, u %

Da konzumira ili je konzumiralo marihuanu priznalo nam je 9% mladih, što je svaka jedanaesta mlada osoba i ovo je ujedno najzastupljeniji odgovor. Hemijske droge, ekstazi i spid koristilo je ili koristi po 1% mladih, a 4% navelo je da je konzumiralo ili konzumira sedative (bensedine i slično). Nema statistički značajne razlike između muškaraca i devojaka

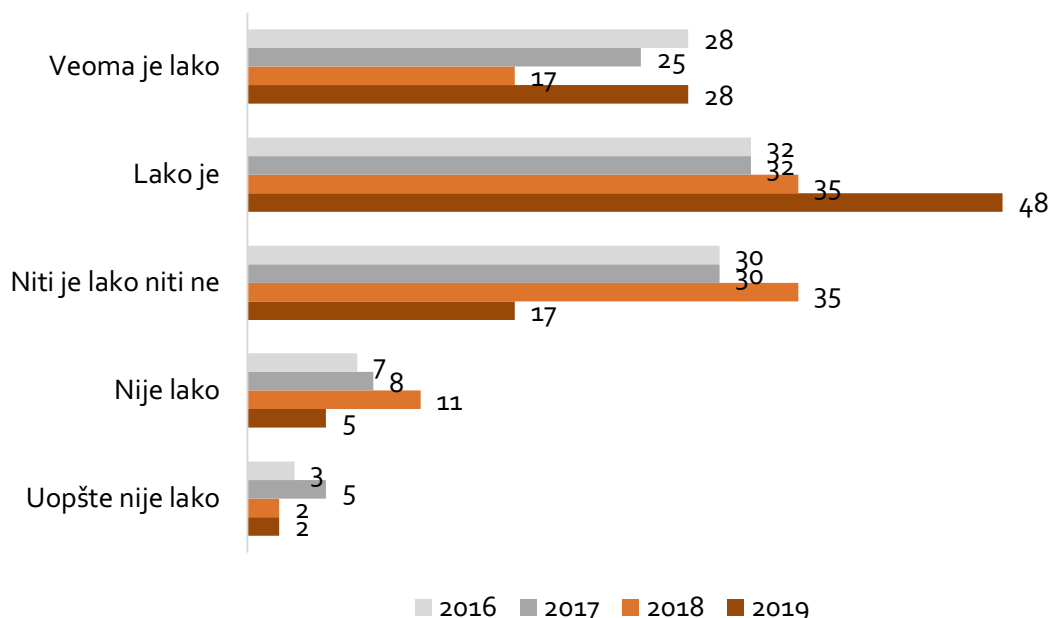
koji su konzumirali ili konzumiraju marihuanu, ali su mlađi ispitanici (15-19 godina) ispodprosečno zastupljeni među ovim odgovorima. Drugim rečima, marihuana se konzumira češće od 20tih nego u srednjoj školi.

Prosečne godine kada su mladi prvi put probali neke od psihoaktivnih supstanci: marihuana – 17.6, ekstazi 21.5, spid 21.0, sedative 19.6. Ostale psihoaktivne supstance ne prikazujemo jer je statistički zanemarljiv broj mladih odgovorio.

U poređenju sa prethodnim istraživačkim talasima (kada je pitanje bilo postavljeno u odnosu na prethodnih godinu dana), 5% konzumiralo marihuanu 2018. godine, a 2017 9%.

Grafikon 7.11 – U kojoj meri smatrate da je psihoaktivne supstance lako nabaviti na žurkama, u klubovima, blizu mesta u kom živite ili škola/fakulteta?

Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

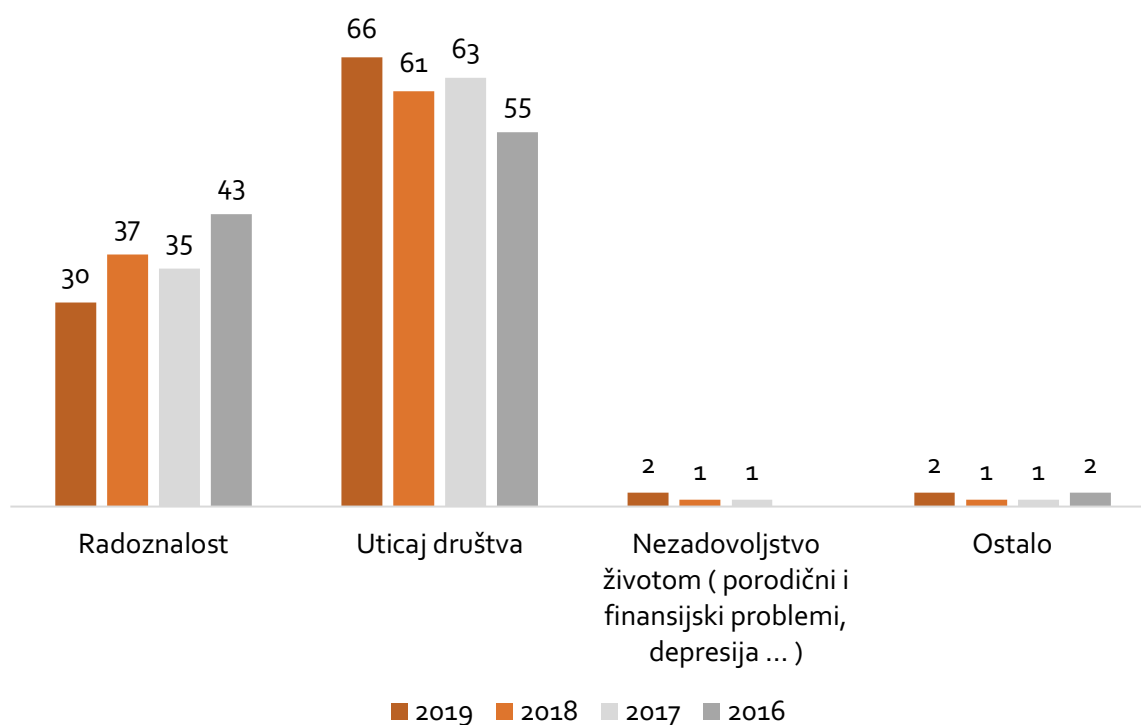

Zbirno čak 76% mladih kaže da je psihoaktivne supstance moguće nabaviti lako ili veoma lako – grafikon 7.11. od toga, gotovo polovina (48%) rekla je da je lako nabaviti psihoaktivne supstance na žurkama, u klubovima, blizu mesta u kom žive ili škola/fakulteta, a još 28% da je to veoma lako. Svaki treći ispitanik (35%) kaže da niti je lako niti nije lako, a **da uopšte nije lako ili nije lako zbirno misli samo 7% ispitanika**. Posmatrajući trendove, nije došlo do značajnijih promena – **već četiri godine unazad mladi u Srbiji kažu da je manje ili više lako nabaviti psihoaktivne supstance**. *Da je psihoaktivne supstance lako nabaviti iznadprosečno smatraju ispitanici uzrasta od 20 do 14 godine.*

Grafikon 7.12 – Šta je glavni razlog zbog kog mladi eksperimentišu sa psihoaktivnim supstancama?

Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

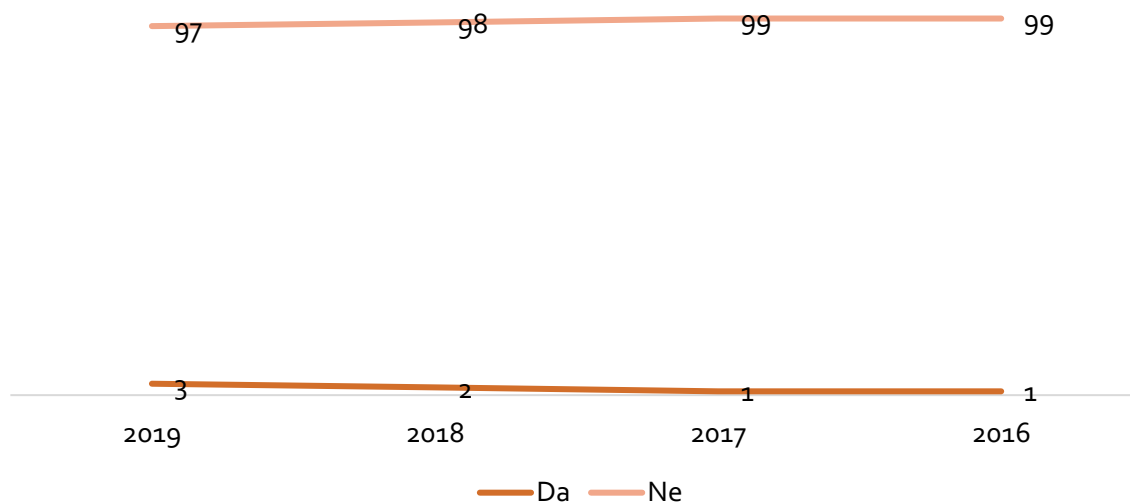

Kao glavni razlozi zbog koji mladi eksperimentišu sa psihoaktivnim supstancama javljaju se pre svega uticaj društva i radoznalost – grafikon 7.12. Preko 60% mladih u svim istraživačkim ciklusima navodi da je uticaj društva primarni razlog zbog kojeg mladi eksperimentišu sa psihoaktivnim supstancama. Na drugom mestu je radoznalost, koju navodi preko 30% mladih u poslednja tri istraživačka ciklusa, dok je 2016. ovo kao razlog navelo 43% ispitanika. Najzad, **nezadovoljstvo životom (porodični i finansijski problemi, depresija...)** nije prepoznato kao razlog za eksperimentisanje psihoaktivnim supstancama – samo 2% ispitanika je 2019. godine ovo videlo kao razlog pojave.

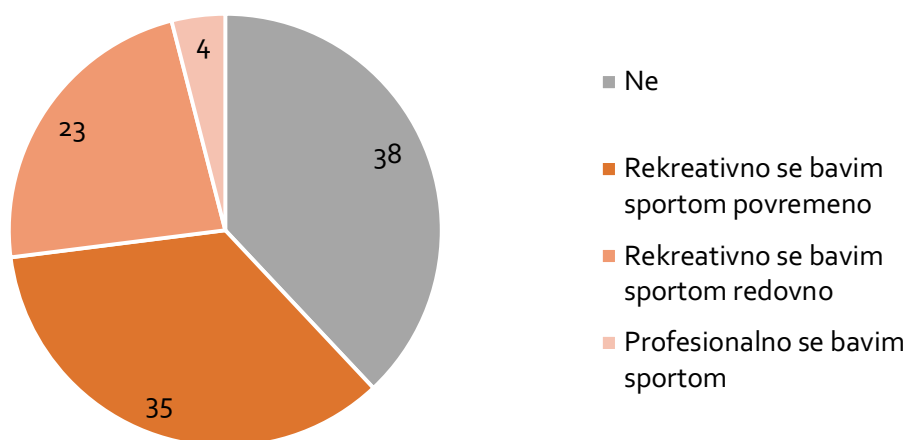
U poslednjih godinu dana 3% ispitanika je imalo lekarsku intervenciju koja je bila prouzrokovana saobraćajnom nesrećom – grafikon 7.13. Poredeći nalaze prema ciklusima, nema statistički značajnije razlike, i dalje je broj mladih koji su imali lekarske intervencije zbog saobraćajnih nesreća na nivou statističke greške.

Grafikon 7.13 – Da li ste u prethodnih 12 meseci imali neku lekarsku intervenciju prouzrokovanu saobraćajnom nesrećom?

Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

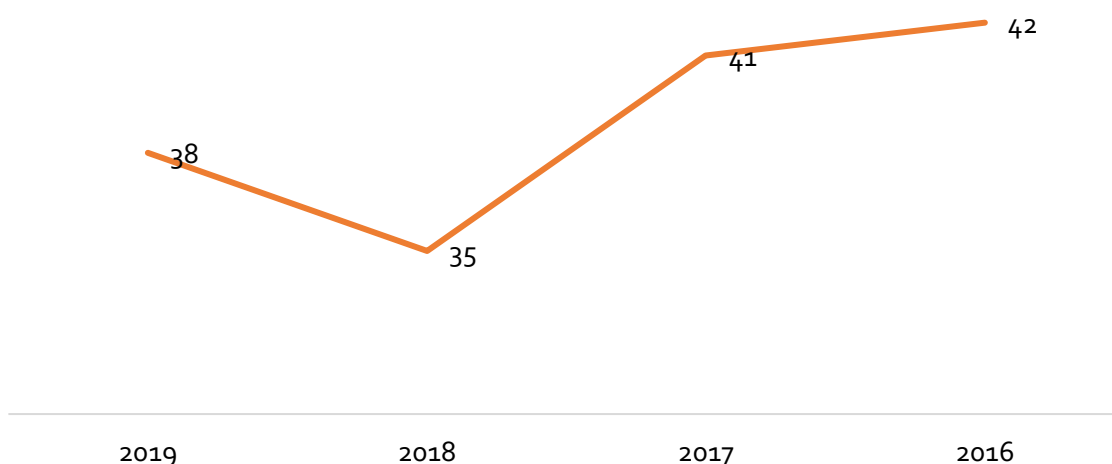
Grafikon 7.14 – Da li se bavite sportom i ako da, na koji način?, 2019. godina, u %

Sportom se ne bavi 38% mladih, dok se bilo profesionalno bilo rekreativno bavi zbirno 62% ispitanika – grafikon 7.14. Među onima koji se bave sportom, 35% njih se bavi samo povremeno, 23% redovno ali rekreativno, a 4% se i profesionalno bavi sportom. *Sportom se ne bave iznadprosečno ženski ispitanici, dok se muški ispitanici iznadprosečno bave profesionalno sportom.* Starost ispitanika je takođe važna – što je ispitanik stariji veća je verovatnoća da se neće baviti sportom, a što je mlađi veća je verovatnoća da hoće, kao i to da će se profesionalno baviti sportom.

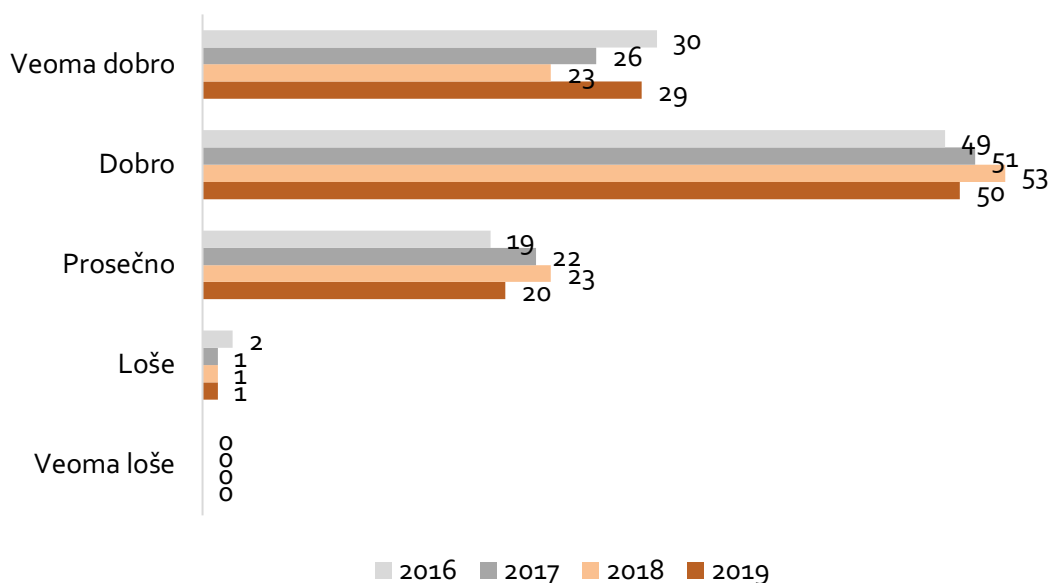
Pogledajmo sada komparativne nalaze samo za one ispitanike koji su izjavili da se ne bave sportom – grafikon 7.15. Primećujemo da je najveći broj mladih koji se ne bave sportom bio zabeležen 2016. i 2017. godine (42% odnosno 41%), a da potom u 2018. godini taj udeo opada na 35%, da bi u 2019. godini iznosio 38%.

Grafikon 7.15 – Udeo ispitanika koji se ne bave sportom,
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

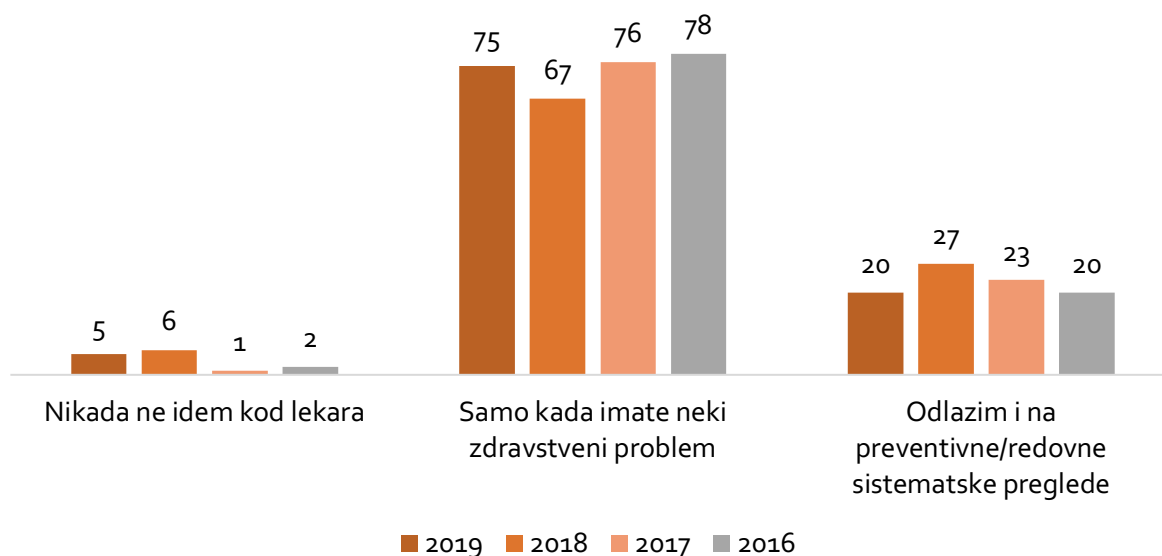
Konačno, zanimalo nas je i kako ispitanici ocenjuju svoje zdravstveno stanje i koje su to situacije kada posećuju lekara – grafikon 7.16. i grafikon 7.17.

Grafikon 7.16 – Kako biste, ukupno, ocenili svoje zdravlje?
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Trendovi pokazuju da mladi u Srbiji svoje zdravlje natpolovično ocenjuju kao dobro i veoma dobro (zbirno 2016: 79%; 2017: 77%; 2018: 76%; 2019: 79%). Da im je zdravlje prosečno 2019. godine nam je rekao svaki peti ispitanik, 2018. godine je to izjavilo 23%, 2017. 22% a 2016. 19% ispitanika. Kao loše, svoje zdravlje ocenjuje tek 1-2% ispitanika u svim ciklusima, dok je broj onih koji su izjavili da im je zdravlje veoma loše na nivou statističke greške. Odgovori na ovo pitanje nalaze se u korelaciji sa uzrastom ispitanika: *svoje zdravlje kao prosečno ocenjuju pre najstariji ispitanici (25-30 godina), dok najmlađi pre ocenjuju kao veoma dobro (15-19 godina).*

Grafikon 7.17 – Kod lekara odlazite...,
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

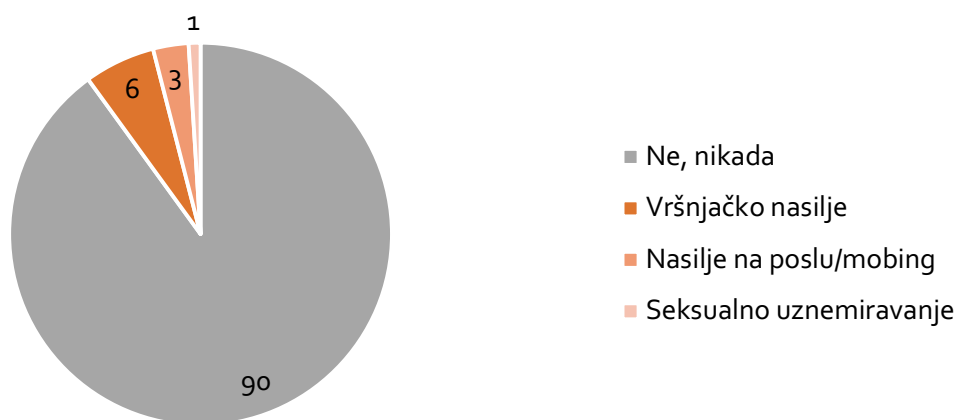

Mladi u Srbiji kod lekara odlaze samo kada imaju neki problem – u proseku preko 70% ispitanika u svim istraživačkim ciklusima priznaje da je povod za odlazak kod lekara samo postojanje problema. Sa druge strane, u proseku 22% mladih odlazi na preventivne ili redovne sistematske preglede. Svaki dvadeseti ispitanik rekao nam je da nikada nisu išli kod lekara. *Preventivno kod lekara odlaze inzadprosečno ženski ispitanici, kao i dve mlađe grupe mladih (od 14 do 19 i od 20 do 24 godine).*

8. Bezbednost

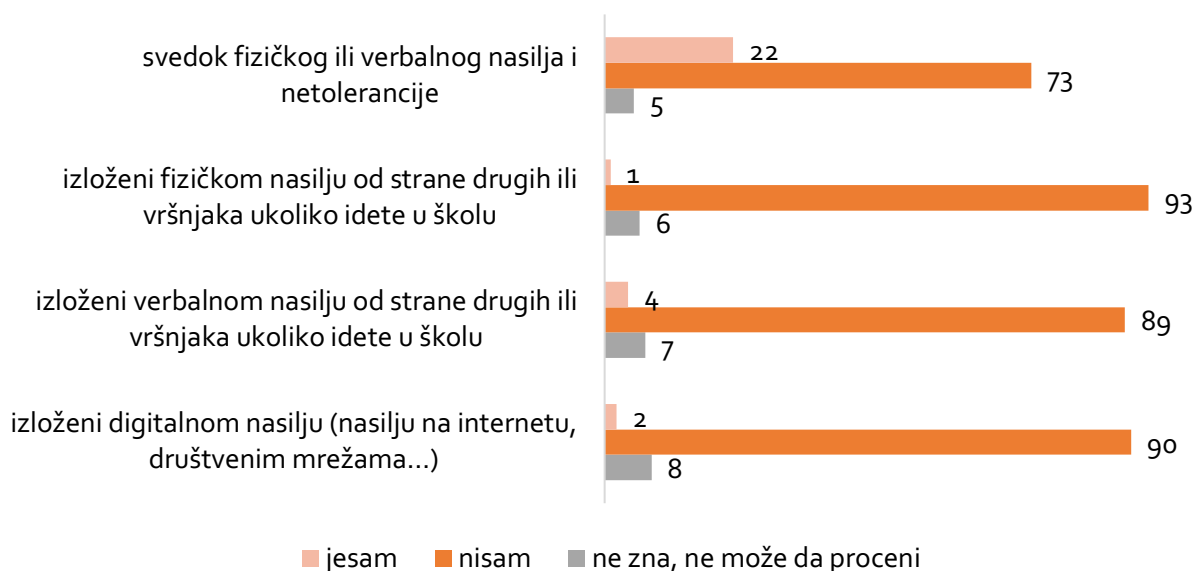
Nasilje među mladima je posebna tema koja je sve aktuelnija, kako među građanima, tako i u medijima. Pitali smo mlade da li su se ikada susretali sa nekom od različitih vrsta nasilja – grafikon 8.1. Ovi nalazi nisu potpuno uporedivi sa prethodnim, jer u prethodnim istraživačkim ciklusima pitanje se odnosila samo na poslednjih godinu dana.

Grafikon 8.1 – Da li ste nekada bili izloženi nekoj od sledećih vrsta nasilja? – 2019.godina, u %

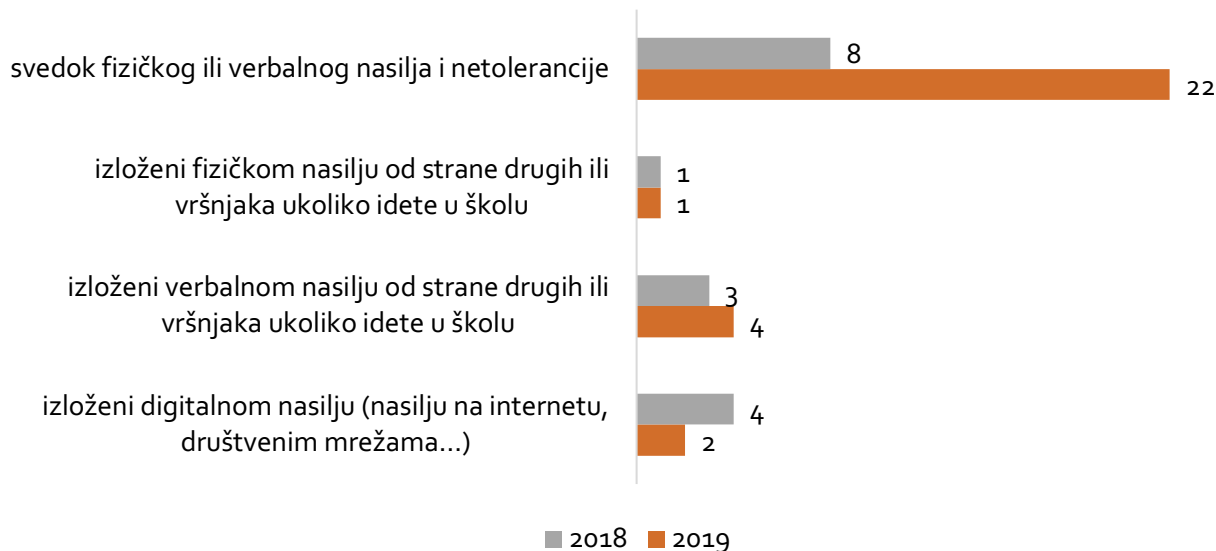
90% mladih nikada nije bilo izloženo nekoj vrsti nasilja, a među onima koji jesu, 6% je doživelo vršnjačko nasilje, 3% nasilje na poslu odnosno mobing, a 1% seksualno uznemiravanje – grafikon 8.1. Vršnjačko nasilje doživljavaju podjednako i ženski i muški ispitanici, najčešće oni ispitanici koji trenutno imaju od 15 do 19 godina, odnosno srednjoškolci.

Grafikon 8.2 – Da li ste u poslednjih 12 meseci bili..., 2019. godina, u %

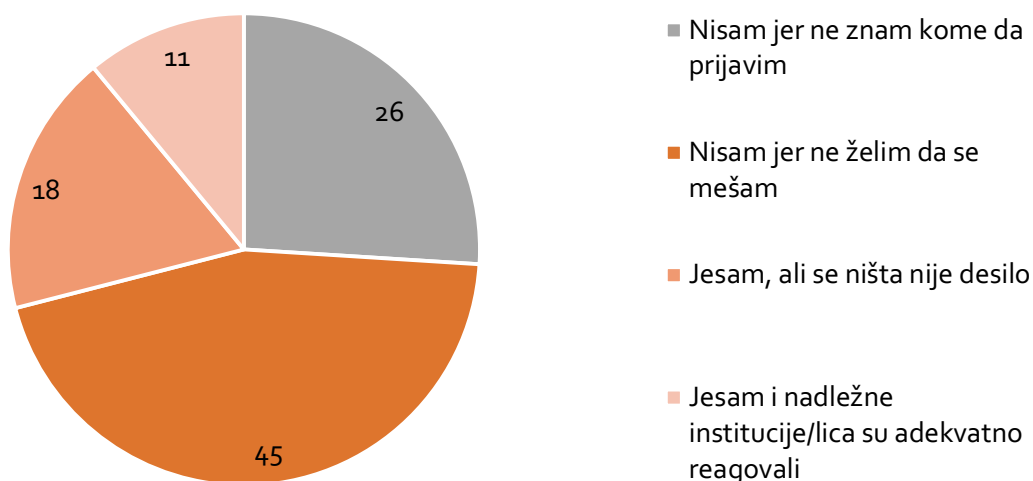
U poslednjih godinu dana čak 22% mladih bilo je svedok fizičkog ili verbalnog nasilja i netolerancije. Njih 4% bilo je izloženo verbalnom nasilju od strane drugih ili vršnjaka, 2% je bilo izloženo digitalnom nasilju a 1% fizičkom nasilju od strane drugih ili vršnjaka (grafikon 8.2). Svedoci fizičkog ili verbalnog nasilja i netolerancije iznadprosečno su ispitanici koji žive u gradskim naseljima.

Grafikon 8.3 – **Da li ste u poslednjih 12 meseci bili...**,
Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

Poredeći odgovore na isto pitanje u prethodna dva istraživačka ciklusa primećujemo da je **došlo do značajnog povećanja udela mladih koji su bili svedoci fizičkog ili verbalnog nasilja i netolerancije** (sa 8% u 2018. na 22% u 2019. godini) – grafikon 8.3.

Grafikon 8.4 – **Da li ste to prijavili nadležnim licima?** – 2019.godina, u %

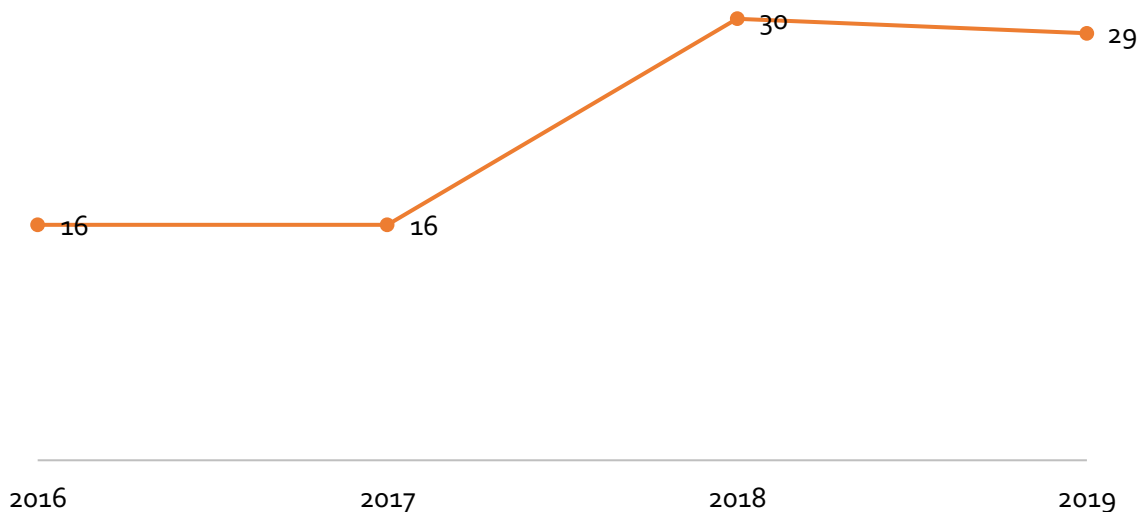
Oni koji su bili svedoci ili žrtve bilo kakve vrste nasilja dominantno nasilje ne prijavljuju – čak **71%** mladih koji su bili svedoci ili izloženi nekoj vrsti nasilja nisu to nasilje prijavili – grafikon 8.4. Od toga, čak **45%** kaže da nije želelo da se meša, a svaki četvrti ispitanik ne

prijavljuje nasilje jer ne zna kome bi ga prijavilo. Među onima koji su nasilje prijavili, 18% kaže da se ništa nije desilo nakon toga a 11% da su nadležne institucije i lica reagovali.

Među ispitanicima koji nisu prijavili nasilje, *ženski ispitanici su iznadprosečno zastupljeni u odgovoru da nisu znali kome da prijave, a muški da nisu prijavili jer ne žele da se mešaju.* Posebno je interesantno da *među mladima koji nisu znali kome da prijave najviše je onih koji su najstariji (25 do 30 godina), a da najmlađi ne žele da se mešaju (14 do 19 godina).*

Pogledajmo sada trendove u prijavljivanju nasilja – grafikon 8.5.

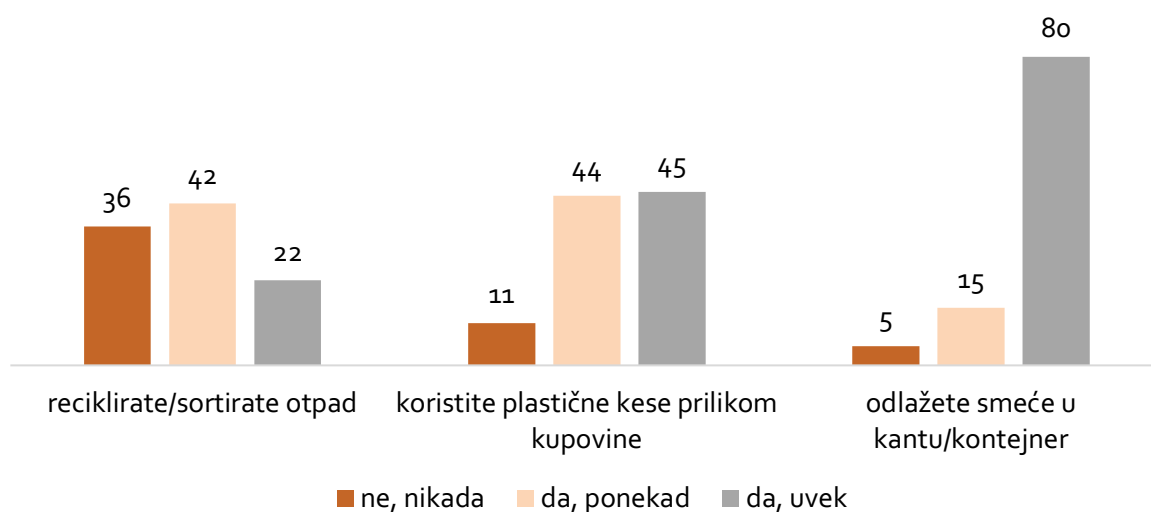
Grafikon 8.5– **Udeo mladih koji su prijavili nasilje čiji su bili svedoci ili žrtve...**,
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Kao pozitivan nalaz ističe se trend povećanja broja mladih koji prijavljuju nasilje – dok je 2016. i 2017. godine nasilje prijavilo po 16% mladih, 2018. je to učinilo 30% a 2019. 29%. Bez obzira što postoji pozitivan trend, postoji i veliki prostor za napredak, jer preko 70% mladih ne reaguje na nasilje.

Ekološka osvešćenost i nezagađenost okoline spada u moderne oblike vođenja računa o zdravlju i neugrožavanju sopstvene i tuđe bezbednosti. Ne postoji ozbiljna zemlja u svetu koja svoju bezbednosnu politiku ne bazira na ekološkoj bezbednosti. Stoga smo i mlade pitali da li recikliraju otpad, koriste plastične kese prilikom kupovine i odlažu smeće u kante odnosno kontejnere – grafikon 8.6.

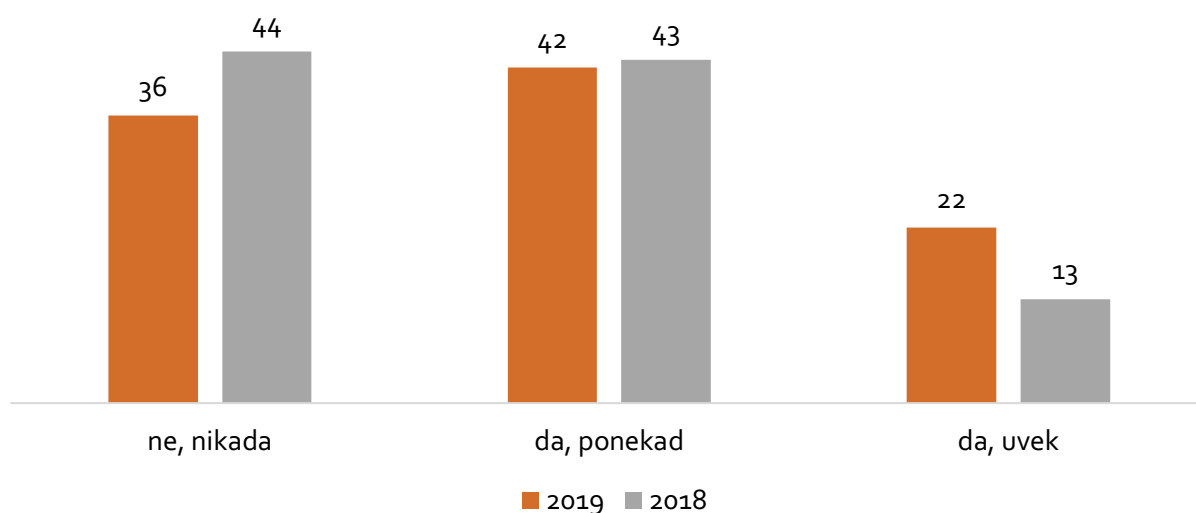
Grafikon 8.6– Kada je u pitanju zaštita životne sredine, da li Vi lično...,
2019. godina, u %

Kada je u pitanju recikliranje i sortiranje otpada, mladi u Srbiji 2019. godine kažu da njih **42% praktikuje reciklažu/sortiranje otpada ali povremeno, 22% da to uvek čini, a 36% da to nikada ne radi**. Svaki deveti ispitanik kaže da nikada ne koristi plastične kese prilikom kupovine (11%), 44% to čini ponekad, a 45% uvek. Najzad, 80% mladih uvek odlaže smeće u kantu ili kontejner, 15% ponekad a 5% nikada.

Na grafikonima 8.7, 8.8 i 8.9 dati su komparativni prikazi odgovora ispitanika na pitanja o praktikovanju ekološki osvešćenih radnji tokom sva četiri istraživačka talasa.

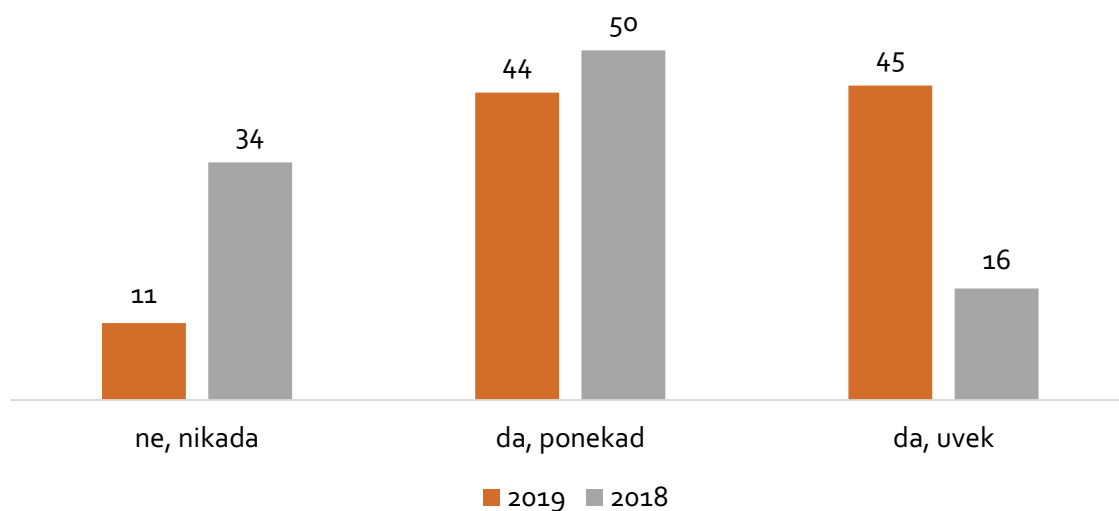
Grafikon 8.7– Da li reciklirate/sortirate otpad?,
Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

U poređenju sa prethodnom godinom, porastao je broj mladih koji uvek recikliraju/sortiraju otpad – sa 13% u 2018. na 22% u 2019. godini – grafikon 8.7.

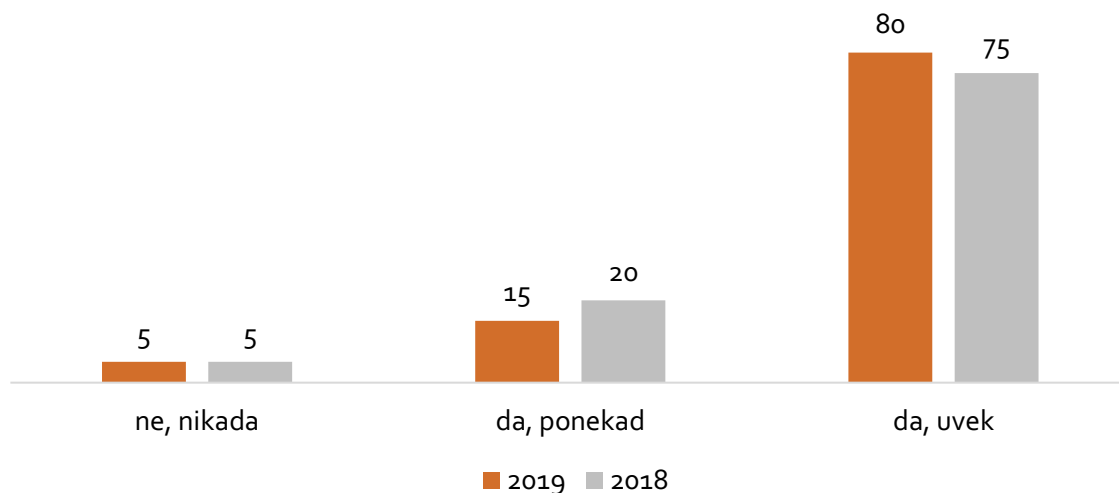
Grafikon 8.8– Da li koristite plastične kese prilikom kupovine?,
Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

U poređenju sa prethodnom godinom, porastao je broj mladih koji uvek koriste plastične kese prilikom kupovine – sa 16% u 2018. na 45% u 2019. godini – grafikon 8.8.

U poređenju sa prethodnom godinom, porastao je broj mladih koji uvek odlažu smeće u kante/kontejnere – sa 16% u 2018. na 45% u 2019. godini – grafikon 8.9.

Grafikon 8.9– Da li odlažete smeće u kantu/kontejner?,
Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

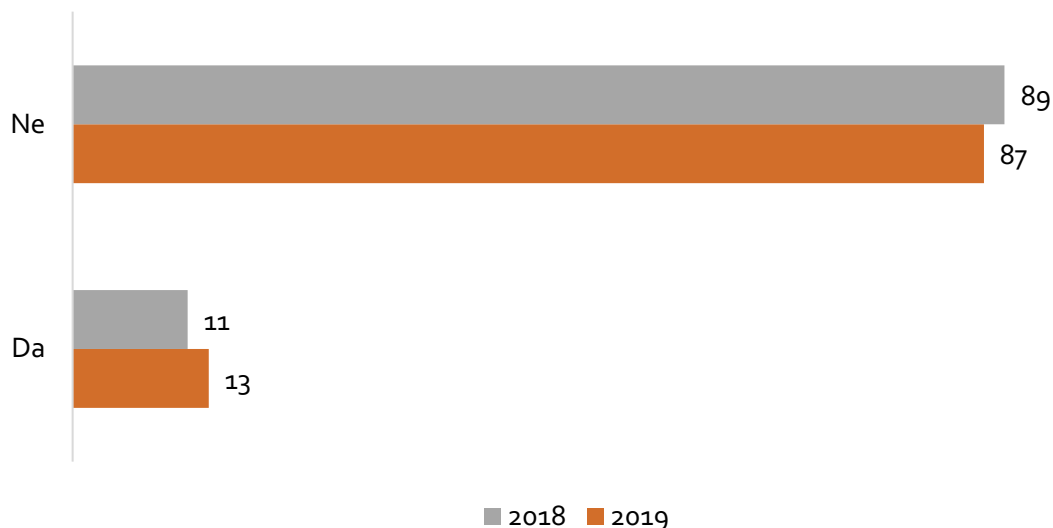
Na osnovu uporednog prikaza možemo zaključiti da mladi u Srbiji imaju relativno razvijenu ekološku svest koja je u porastu, ali da prostor za napredak postoji i to posebno kada je upotreba plastičnih kesa u pitanju.

Grafikon 8.10 – Prema Vašem mišljenju, šta je najveći problem u oblasti zaštite životne sredine u Vašem okruženju?,
2019. godina, u %

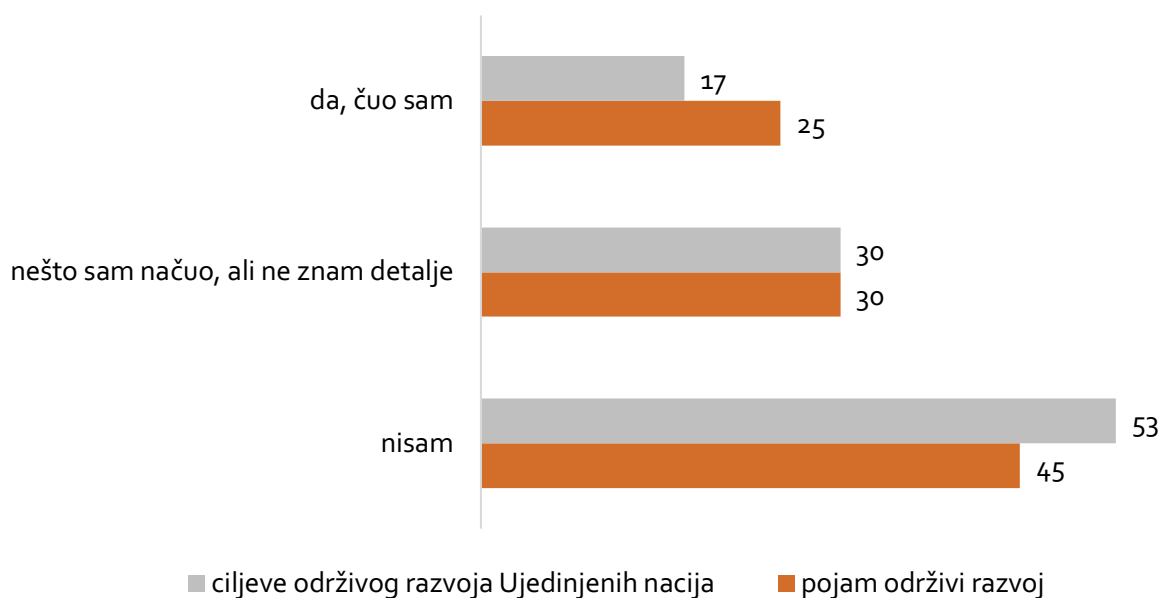
Najveći broj mladih (45%) ne može da proceni šta je to što je najveći problem u oblasti zaštite životne sredine. Među opredeljenima, najzastupljeniji odgovori su: neodgovornost, nemar i nekultura ljudi (11%), zagađen vazduh (8%), bacanje smeća na nedozvoljena mesta (7%), divlje deponije (6%), nedovoljna svest ljudi (5%). Ostali odgovori su rasuti i zastupljeni su manje od 5%. Među mladima koji ne mogu da procene, iznadprosečno su zastupljeni najmlađi ispitanici (15-19 godina), kao i oni koji žive u prigradskim sredinama.

Grafikon 8.11 – Da li ste u poslednjih godinu dana učestvovali u nekoj akciji na temu zaštite životne sredine?,
Poređenje 2018 i 2019. godina, u %

U poslednje dve godine (2018. i 2019. godine), najveći broj mladih nije učestvovao u nekoj akciji na temu zaštite životne sredine – 89% nije učestvovalo 2018. godine a 87% ni 2019. godine (grafikon 8.11). Sa druge strane, 11% je učestvovalo 2018. odnosno 13% 2019. godine. Među onima koji su učestvovali, iznadprosečno su zastupljeni ženski ispitanici i ispitanici uzrasta od 10 do 24 godine.

Grafikon 8.12 – Da li ste čuli za...?, 2019. godina, u %

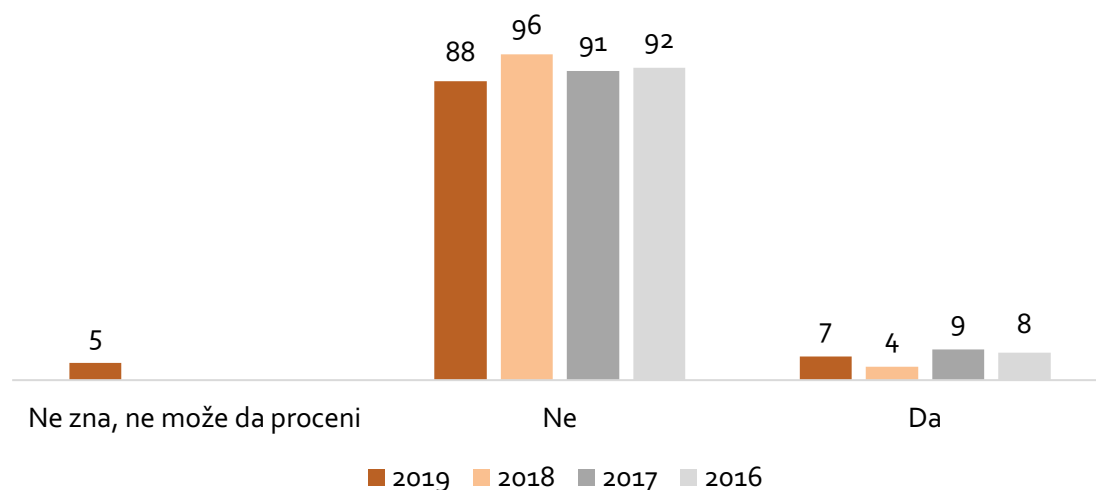
Svaki četvrti ispitanik (25%) čuo je za pojam održivog razvoja, dok je 17% njih čulo za ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih nacija. Takođe, po 30% mladih je nešto čulo o pojmu i

ciljevima održivog razvoja UN, ali ne znaju detalje o tome. Sa druge strane, **natpolovična većina mladih nije čula za ciljeve održivog razvoja UN (53%), odnosno njih 45% nije čulo ni za pojam održivog razvoja.** Za sam pojam kao i ciljeve održivog razvoja iznadprosečno su čuli ispitanici koji su uzrasta 25- 30 godina, ali i oni koji imaju završenu srednju četvorogodišnju školu.

9. Socijalna inkluzija

Usko povezano sa fenomenom nasilja, može biti i fenomen diskriminacije određenih društvenih grupa.

Grafikon 9.1 – **Da li se na bilo koji način osećate ugroženo, diskriminisano? Po Vašem mišljenju, da li pripadate nekoj od osetljivih grupa,**
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Ubedljiva većina mladih u Srbiji se ne oseća ugroženo ili diskriminisano – 88% u 2019. godini, 96% u 2018. godini, 91% u 2017. godini odnosno 92% u 2016. godini. Sa druge strane, da se oseća diskriminisano ili ugroženo reklo nam je 7% ispitanika 2019. godine, 4% 2018, 9% 2017. i 8% 2016. godine. *Među ispitanicima koji su izjavili da se osećaju diskriminisano ili ugroženo iznadprosečno su zastupljeni mladi Romi kao i oni koji nisu želeli da iznesu svoju nacionalnu pripadnost.*

Bez obzira da li sebe svrstavaju u ugroženu grupu ili ne, mlade smo zamolili da nam kažu i koje su to ugrožene društvene grupacije u Srbiji najviše izložene diskriminaciji – grafikon 9.2. Ispitanici su imali mogućnost tri odgovora, koji su ovde prikazani zbirno.

Grafikon 9.2 – Koje su od navedenih osetljivih grupa mladih najviše izložene diskriminaciji u društvu?,

Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

Kao najviše diskriminisane ugrožene mlade u Srbiji, ispitanici u 2019. godini prepoznaju: mlade ugrožene siromaštvom (20%), mlade sa invaliditetom (16%), mlade Rome (14%), kao i mlade žene (11%). Ostali odgovori beleže manju frekvenciju od 10% i to su: mladi bez roditeljskog staranja (9%), mladi u ruralnim sredinama i mladi nezaposleni (po 7%), mladi pripadnici LGBTQ populacije i mladi koji žive u izbeglištvu i raseljenju (po 5%), mladi roditelji (3%), mladi sa nerešenim stambenim statusom (2%) i mladi povratnici u procesu readmisije (1%).

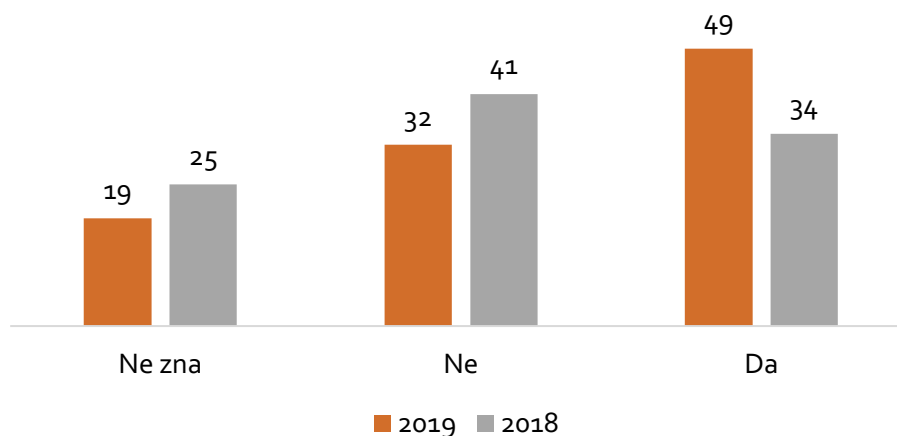
U poređenju sa prošlogodišnjim nalazima, razlika u redosledu gotovo da nema, s time da ove godine kao diskriminisane se posebno više prepoznaju mlade žene (3% 2018. odnosno 11% 2019. godine).

10. Kultura, kreativnost i slobodno vreme mladih

Ispoljavanje kreativnosti vrlo je važno kako za razvoj sopstvene ličnosti tako i za razvoj lokalne zajednice u kojoj mladi ispoljavaju svoju kreativnost. Međutim, da bi se ona ispoljila, mora da postoji podsticajno okruženje. Stoga smo mlade pitali da li imaju dovoljno mogućnosti da ispolje svoje talente i kreativnost – grafikon 10.1. Treba napomenuti da

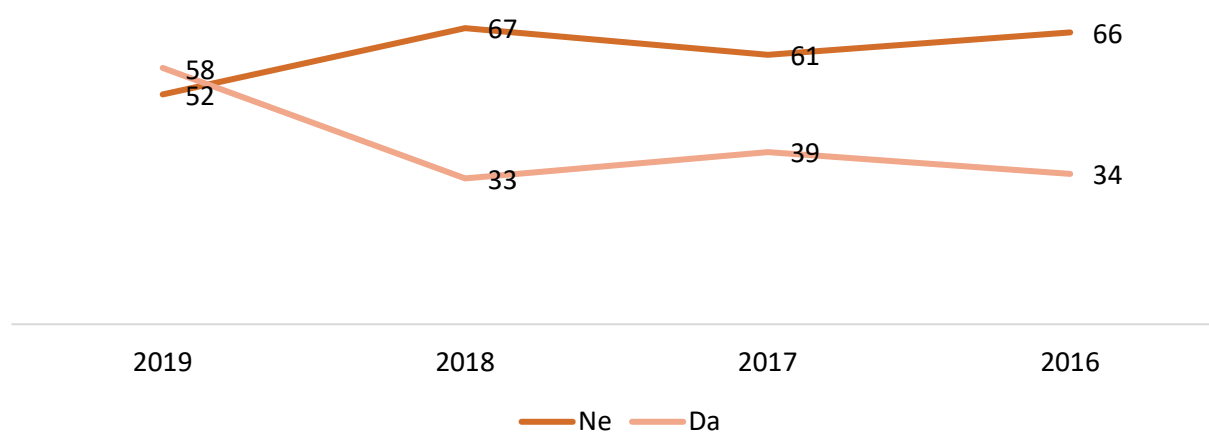
poređenje sa prethodnim istraživačkim talasima moguće samo za 2018. godinu jer je pitanje glasilo da li mladi imaju dovoljno mogućnosti da ispolje svoje talente i kreativnost, a sada je fokus bio na mogućnosti za *lično* ispoljavanje.

Grafikon 10.1 – **Da li Vi lično imate dovoljno mogućnosti da ispoljite svoje talente i kreativnost? Poređenje 2018 i 2019. godine, u %**

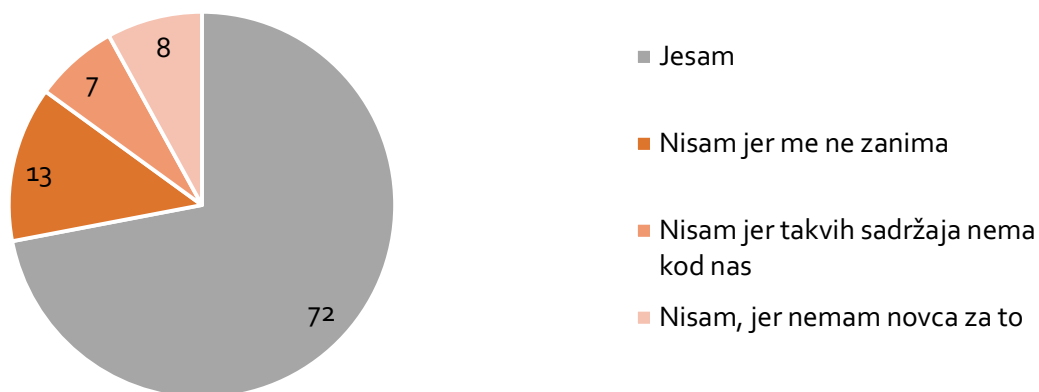
Uočavamo da postoji pozitivan pomak u odnosu na prethodnu godinu – dok je 2018. godine svaki treći ispitanik rekao da lično ima dovoljno mogućnosti da ispolji svoje talente i kreativnost (34%), 2019. godine to kaže svaki drugi ispitanik (49%). Ujedno, opada broj onih koji smatraju suprotno (sa 41% na 32%), kao i onih koji ne znaju i ne mogu da procene (sa 25% na 19%). Među ispitanicima koji smatraju da nemaju dovoljno mogućnosti da ispolji svoje talente i kreativnost iznadprosečno su zastupljeni mladi koji žive u prigradskim naseljima.

Grafikon 10.2 – **Da li ima dovoljno dostupnih kulturnih sadržaja za mlade u Vašoj sredini?, Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %**

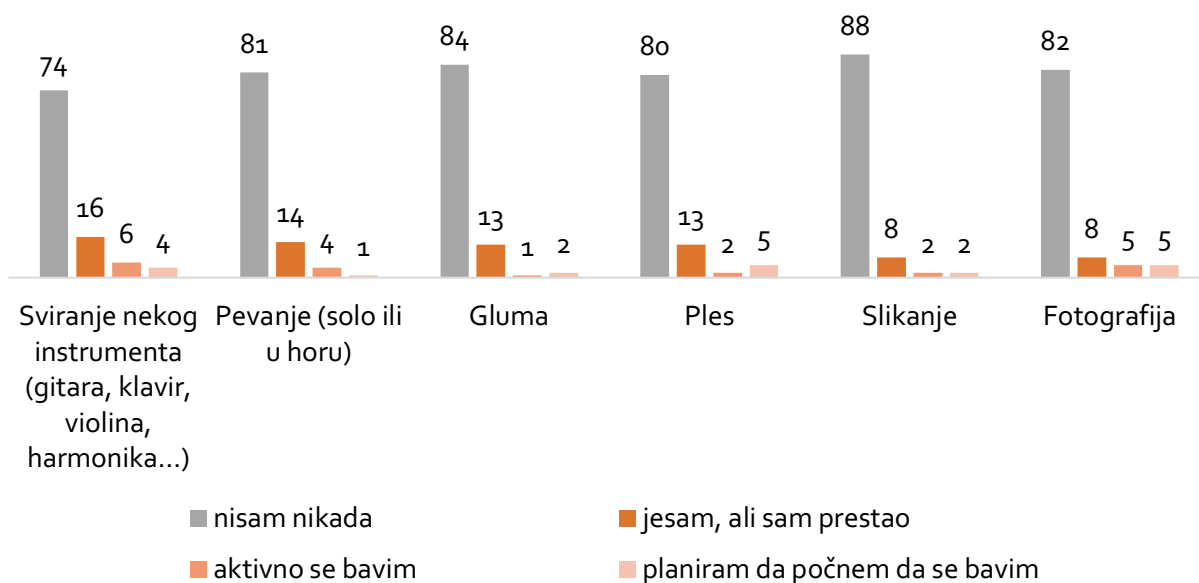
Na pitanje da li ima dovoljno kulturnih sadržaja u Vašoj sredini dobijamo interesantne nalaze, posebno u komparativnoj perspektivi – grafikon 10.2. Naime, **prvi put u 2019. godini beležimo da je veći broj mladih smatra da u njihovoj sredini ima dovoljno dostupnih sadržaja za mlade nego onih koji smatraju da ovakvih sadržaja nema dovoljno.** Tako je do 2019. godine preovladavalo mišljenje da ovih sadržaja nema dovoljno za mlade – od 66% u 2016, 61% u 2017. i 67% u 2018., sada, 2019. godine 52% ispitanika smatra da kulturnih sadržaja za mlade nema dovoljno. Sa druge strane, **dok je oko trećine ispitanika u prethodnim istraživačkim ciklusima smatralo da kulturnih sadržaja ima dovoljno, sada ovaj udeo raste na 58%.** *Statistički značajna razlika u odgovorima javlja se kod odgovora da nema dovoljno dostupnih kulturnih sadržaja za mlade i tu su iznadprosečno zastupljeni mladi koji žive u prigradskim naseljima.*

Grafikon 10.3 – **Da li ste u poslednjih 12 meseci posetili neko kulturno dešavanje u Vašem gradu (poseta pozorištima i bioskopu, koncerti, književne večeri, izložbe, poseta istorijskim spomenicima ili muzejima)? 2019. godina, u %**

Konzumiranje kulturnih događaja od strane mladih postoji i nije zanemarljivo – **72% mladih je u toku proteklih godinu dana posetilo neko kulturno dešavanje u gradu** (poseta pozorištima i bioskopu, koncerti, književne večeri, izložbe, poseta istorijskim spomenicima ili muzejima). Sa druge strane, **zbirno 28% mladih nije posetilo nijedan kulturni događaj u svom mestu stanovanja**, od čega njih 13% to nije učinilo jer ih ne zanima, 7% jer smatra da u svom mestu stanovanja takvih sadržaja nema, a 8% nije imalo dovoljno novca za konzumiranje kulturnih događaja – grafikon 10.3. *Među mladima koji su posetili neki od kulturnih događaja iznadprosečno su zastupljene žene, mladi koji žive u gradu, odnosno oni koji imaju završenu ili specijalizaciju nakon srednje škole ili visoko obrazovanje.* Sa druge strane, među onima koji nisu posetili kulturna dešavanja jer ih to ne zanima iznadprosečno su zastupljeni muški ispitanici, ispitanici uzrasta 20-24 godine, kao i oni koji nemaju završenu osnovnu ili imaju završenu samo osnovnu školu.

Grafikon 10.4 – Da li se ste se bavili, bavite ili planirate da se bavite nekom od sledećih kulturno-umetničkih aktivnosti? 2019. godina, u %

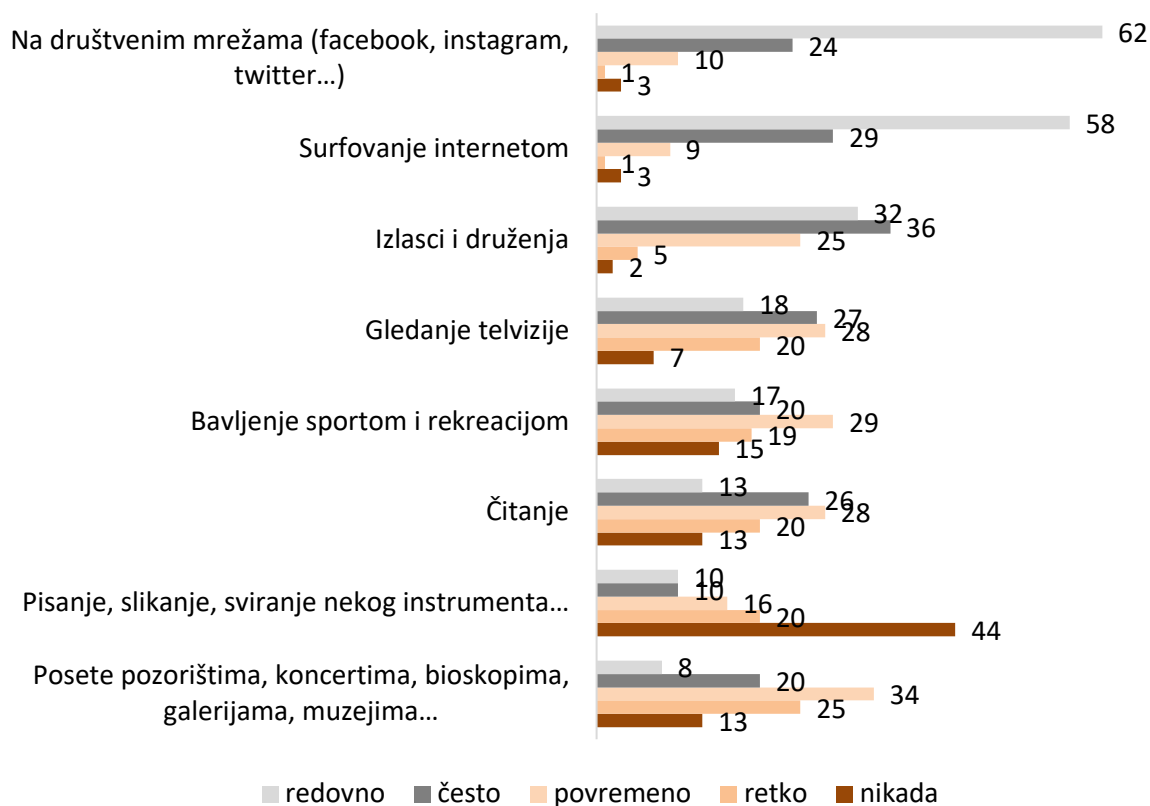

Iako mladi pasivno konzumiraju kulturne događaje, aktivno konzumiranje je znatno manje zastupljeno – grafikon 10.4. Naime, preko 80% mladih se nikada nije bavilo aktivnostima kao što su pevanje, gluma, ples, slikanje ili fotografija, odnosno preko 70% mladih nikada nije sviralo nijedan instrument. Ukoliko tome dodamo i udeo onih koji su nekada činili ali su prestali, dobijamo podatak da samo u proseku manje od 5% mladih se bavi aktivno nekim od kulturno-umetničkih aktivnosti. Tako 6% mladih svira neki instrument, a 4% još planira da počne da svira, 4% peva (bilo u horu bilo solo), a 1% planira, 2% se bavi plesom a 5% planira da počne, 2% se bavi slikanjem i isto toliko planira da počne, te 5% se bavi fotografijom a još toliko planira da počne.

Provođenje slobodnog vremena je takođe važan aspekt života mladih – grafikon 10.5. Poređenje odgovora na ovo pitanje sa prethodnim istraživačkim ciklusima nije moguće u klasičnom smislu, jer su ispitanici davali do tri odgovora, a u istraživanju iz 2019. godine trebalo je da rangiraju koliko često upražnjavaju sledeće aktivnosti tokom slobodnog vremena.

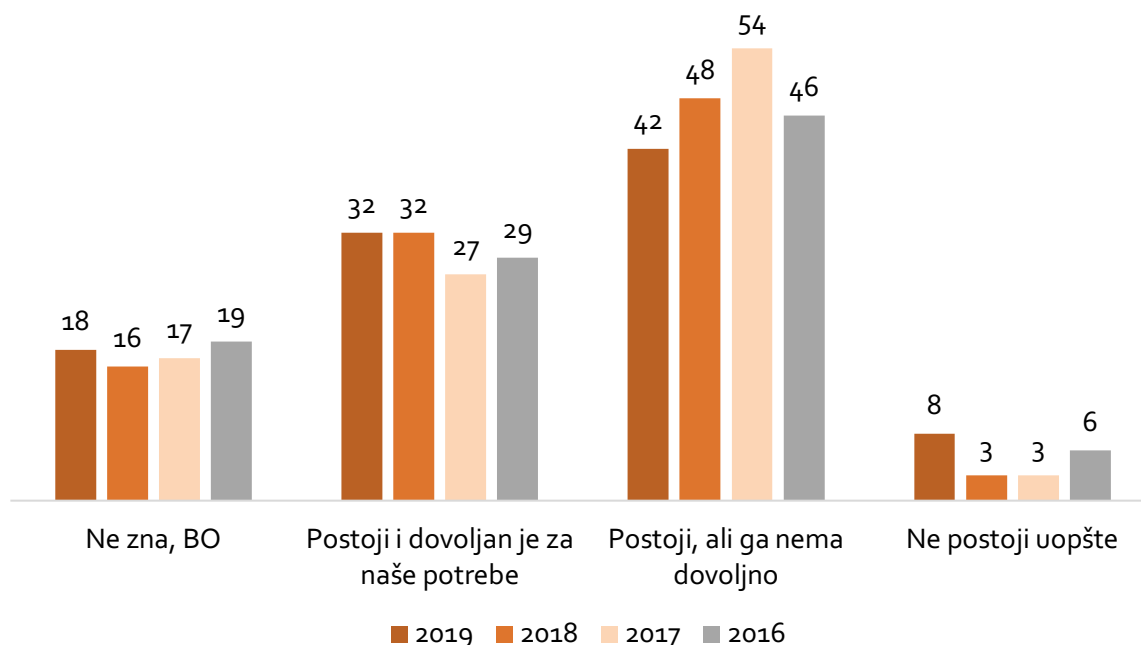

Grafikon 10.5 – Na koji od navedenih načina provodite slobodno vreme i koliko često upražnjavate ovakve aktivnosti? 2019. godina, u %

Kao što možemo videti na grafikonu 10.5 **mladi najčešće svoje slobodno vreme provode na društvenim mrežama, surfujući internetom i izlazeći i družeći se sa ostalim mladima.** Tako zbirno čak 86% mladih provodi vreme na društvenim mrežama (Facebook, Twitter, Instagram) redovno ili često (od čega 62% redovno); zbirno 87% surfuje internetom redovno ili često, a 68% njih redovno ili često izlazi i druži se. Televiziju gleda redovno 18% mladih i još 27% to čini često. Sport i rekreaciju redovno upražnjava 17% mladih, a još 20% to čini često. Čitanje upražnjava redovno 13% mladih, a još 26% kaže da često čita. Pisanje, slikanje i sviranje nekog instrumenta zbirno redovno ili često praktikuje 20% ispitanika, a posete pozorištima, bioskopima, koncertima zbirno praktikuje redovno ili često 28% mladih. **Kao najnepopularnija aktivnost za provođenje slobodnog vremena izdvojilo se pisanje, slikanje i sviranje nekog instrumenta, jer 44% mladih kaže da to nikada ne radi u svoje slobodno vreme.** Iako pitanje nije bilo na potpuno identičan način postavljeno, trend nije narušen – i u prethodnom istraživanju mladi su najviše slobodnog vremena provodili na društvenim mrežama, surfujući internetom, izlazeći i gledajući televiziju.

Grafikon 10.6 – Da li u Vašoj lokalnoj zajednici postoji javni prostor za provođenje slobodnog vremena mladih? (omladinski klub, dom kulture, kulturni centar, sportski centar, sportski tereni, tereni na otvorenom i sl), Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Mladi dele mišljenje da u njihovoj lokalnoj zajednici postoji javni prostor za provođenje slobodnog vremena mladih (ukupno 74% kaže da prostor postoji), 18% ne zna, a 8% kaže da takav prostor ne postoji u njihovoj lokalnoj sredini. Među onima koji kažu da prostor za mlade u lokalnoj sredini postoji, njih 42% smatra da tog prostora nema dovoljno, dok svaki treći ispitanik (32%) veruje da je postojeći prostor dovoljan za njihove potrebe. Mladi koji žive u prigradskim naseljima su iznadprosečno zastupljeni u odgovoru da javni prostor za provođenje slobodnog vremena mladih postoji, ali da ga nema dovoljno.

Poredeći nalaze sa prethodnim godinama, primećujemo da je došlo do blagog porasta broja mladih koji ne znaju da li u njihovoj sredini postoji javni prostor za provođenje slobodnog vremena, raste broj onih koji kažu da ovakav prostor ne postoji, ali ujedno i opada udeo onih koji kažu da prostor postoji ali ga nema dovoljno – videti grafikon 10.6.

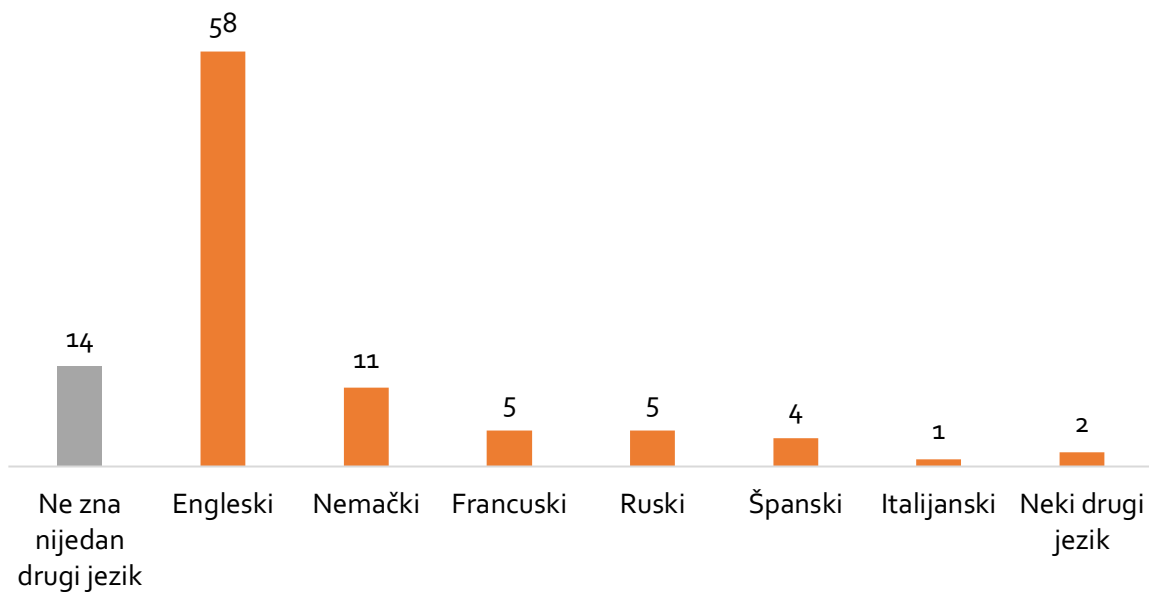
11. Mobilnost i međunarodna perspektiva mladih

Mobilnost i odlazak mladih iz Srbije je tema koja je u poslednje vreme od izuzetne važnosti za planiranje državnih i omladinskih politika. „Statistički podaci saopšteni u medijima ističu

da već dve decenije Srbija jeste prva u regionu po iseljavanju mladih i obrazovanih ljudi u inostranstvo, a druga u svetu¹⁹.

Poznavanje stranog jezika jeste vrsta socijalnog kapitala koji mlada osoba poseduje, a svakako služi i kao resurs prilikom mobilnosti mladih.

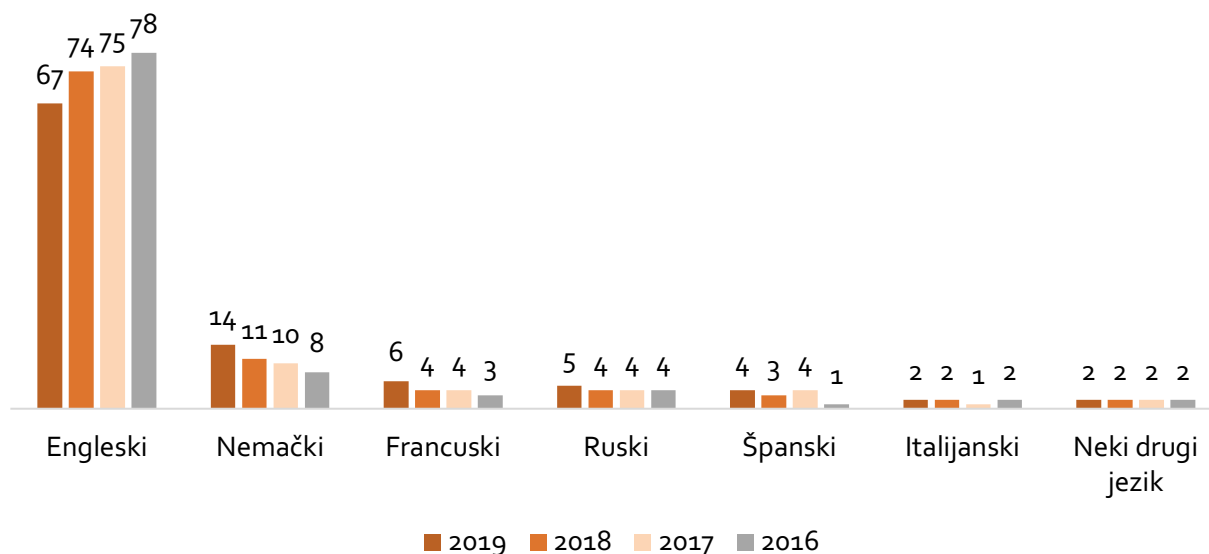
Grafikon 11.1 – Da li pored maternjeg i-ili srpskog jezika, aktivno poznajete još neki strani jezik?, 2019. godina, u %

Većina mladih u Srbiji pored maternjeg jezika aktivno poznaje i engleski – 58% (grafikon 11.1). Ovo ne iznenađuje s obzirom da je reč o svetskom jeziku čiji broj govornika raste na globalnom nivou i da je *lingua franca* među svetskim jezicima. **Nakon engleskog jezika, najzastupljeniji je nemački, kojeg govori svaki deveti mlad čovek u Srbiji (11%).** Ostali jezici su znatno manje u upotrebi među mladima – francuski aktivno poznaje 5% ispitanika, koliko i ruski, španski 4%, italijanski 1%. Najzad, da ne poznaje nijedan strani jezik reklo nam je 14% mladih. *Među mladima koji su rekli da ne poznaju nijedan strani jezik iznadprosečno se nalaze ispitanici koji imaju između 25 i 30 godina, žive u prigradskim naseljima, nemaju završenu ni osnovnu školu ili imaju završenu samo osnovnu školu, kao i mladi Romi.*

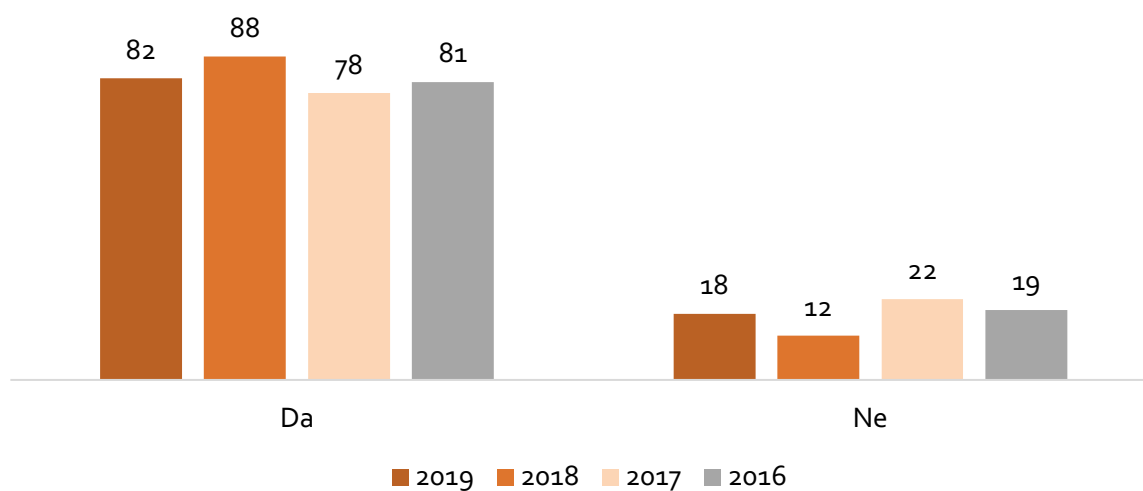
¹⁹ <https://www.ni.ac.rs/en/images/novosti-i-dogadjaji/odliv-mozgov-apstrakti.pdf>

Grafikon 11.2 - Da li pored maternjeg i-ili srpskog jezika, aktivno poznajete još neki strani jezik? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

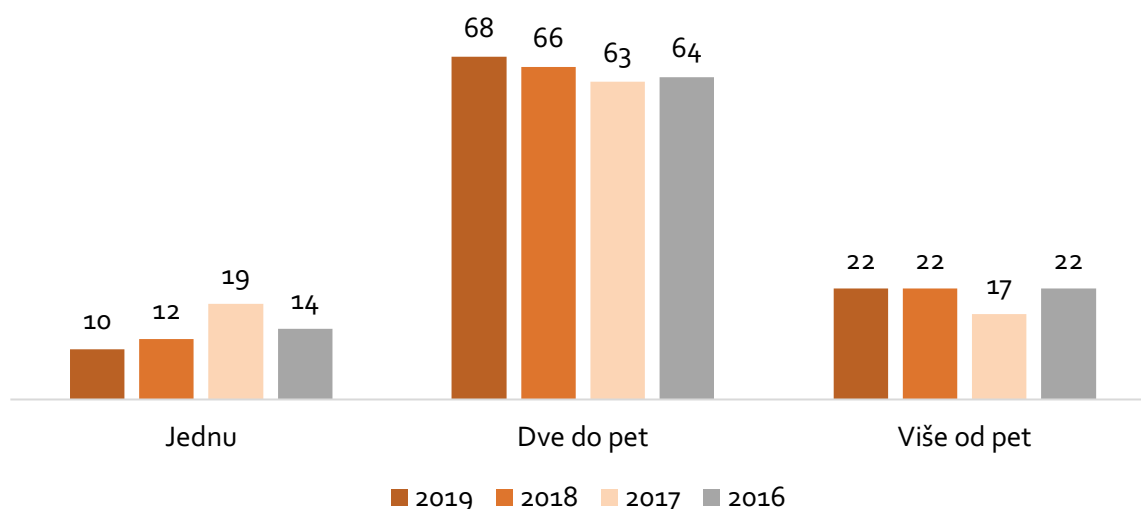
Ukoliko sada pogledamo da li je tokom protekle četiri godine došlo do promena trendova u poznavanju stranih jezika (grafikon 11.2, iz odgovora su izbačeni oni koji su rekli da ne poznaju nijedan drugi jezik sem maternjeg), možemo zaključiti da **iako je engleski jezik ubedljivo dominantan, opada aktivno poznavanje engleskog jezika, a raste poznavanje nemačkog**. Naime, dok je 2016. godine engleski aktivno poznavalo 78% ispitanika, 2017. 75%, 2018. 74% u 2019. godini je to 67%. Sa druge strane, udeo onih koji aktivno poznaju nemački raste – sa 8% u 2016. godini na 14% u 2019. godini.

Grafikon 11.3 Da li ste nekada bili u inostranstvu? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

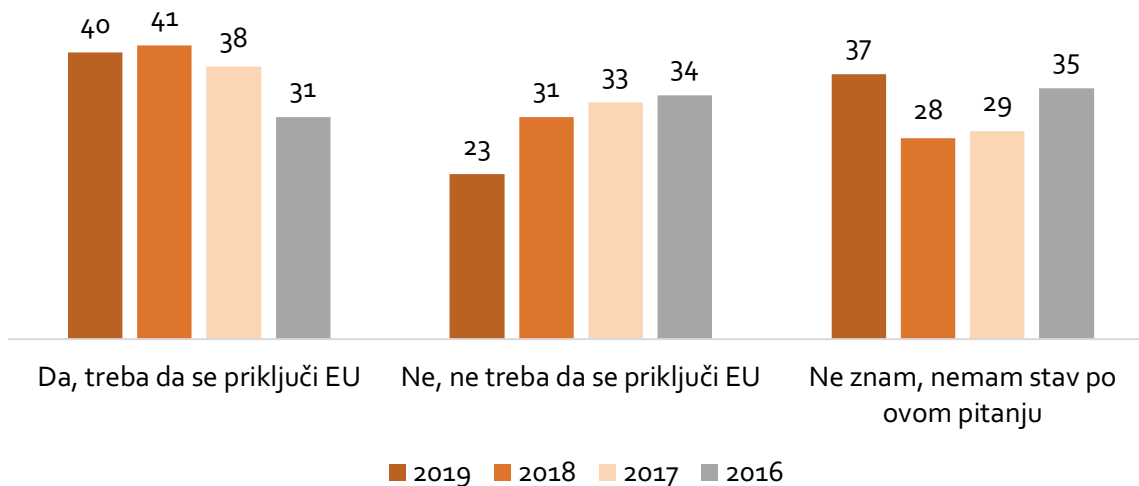
Preko četiri petine mladih je već bilo u inostranstvu – 2016. godine 81%, 2017. 78%, 2018. 88% odnosno 2019. godine 82%, dok u proseku svaka peta mlada osoba nikada nije putovala u inostranstvo (grafikon 11.3). *Među ispitanicima koji nikada nisu bili u inostranstvu iznadprosečno su zastupljeni mladi koji žive u prigradskim naseljima, mladi najmlađe uzrasne grupe (15-19 godina), mladi Romi i Bošnjaci, kao i mladi koji imaju (ne)završenu osnovnu školu i dvogodišnju ili trogodišnju srednju školu.*

Grafikon 11.4 **Ukoliko jeste, koliko zemalja ste obišli?** Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Svaki deseti ispitanik bio je do sada u jednoj stranoj državi, svaki peti u više od pet zemalja, a najveći je broj onih koji su obišli između dve i pet zemalja (68%). Ovo su nalazi samo za 2019. godinu, a ako uporedimo, vidimo da nema značajnije promene u trendu – najčešći je slučaj da mladi obiđu između dve i pet zemalja, potom da su bili u više od pet zemalja, a najređe je da su posetili samo jednu stranu državu. Jedini izuzetak od ovog pravila bila je 2017. godina kada su nam mladi rekli da je više njih bilo samo u jednoj državi (19%) nego u više od pet (17%).

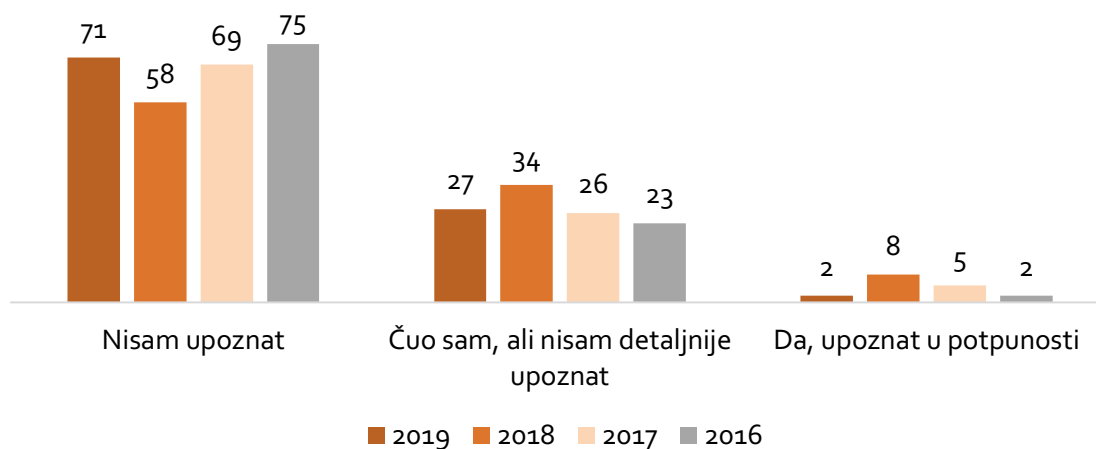
Grafikon 11.5 - **Smatrate li da Srbija treba da se priključi Evropskoj uniji?** Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

U 2019. godini najveći broj mladih smatra da Srbija treba da se priključi Evropskoj uniji (40%), dok suprotan stav, da ne treba da se priključi ima 23% ispitanika. Međutim, ne treba zanemariti ni činjenicu da je čak 37% mladih neodlučno i da ne mogu da procene. Komparativno posmatrano, **opao je broj onih koji veruju da Srbija ne treba da se priključi EU, a ujedno je porastao broj neodlučnih** – grafikon 11.5. Štaviše, jedino je 2016. godine zabeleženo više ispitanika koji veruju da Srbija ne treba da se priključi EU nego onih koji veruju da treba. *Da Srbija ne treba da se priključi EU, iznadprosečno smatraju muški ispitanici, najstariji (25-30 godina), kao i oni sa nižim obrazovanjem.*

Grafikon 11.6 - **Da li ste upoznati sa postojanjem i radom Regionalne kancelarije za saradnju mladih na zapadnom Balkanu?**

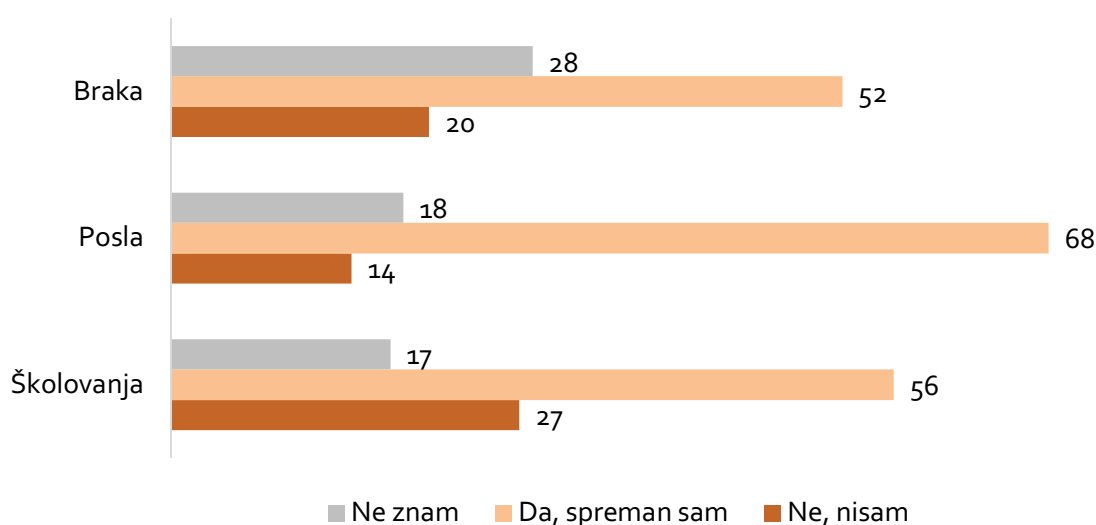
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Mladi u Srbiji dominantno nisu upoznati sa postojanjem i radom Regionalne kancelarije za saradnju mladih na zapadnom Balkanu (71%), dok je za Regionalnu kancelariju čulo

29% mladih, od kojih je samo 2% upoznato sa njenim radom u potpunosti. U poređenju sa prethodnim nalazima, došlo je do rasta broja onih koji nisu upoznati sa postojanjem i radom Regionalne kancelarije za saradnju mladih na zapadnom Balkanu – **dok je od 2016. do 2018. godine beležen rast broja onih koji su čuli za Regionalnu kancelariju, u 2019. godini dolazi do rasta broja onih koji nisu čuli za nju.** Među onima koji nisu upoznati sa postojanjem i radom Regionalne kancelarije za saradnju mladih na zapadnom Balkanu iznadprosečno su zastupljeni najmlađi ispitanici (15-19 godina), dok je među onima koji su za nju čuli najviše ispitanika koji imaju između 20 i 24 godine.

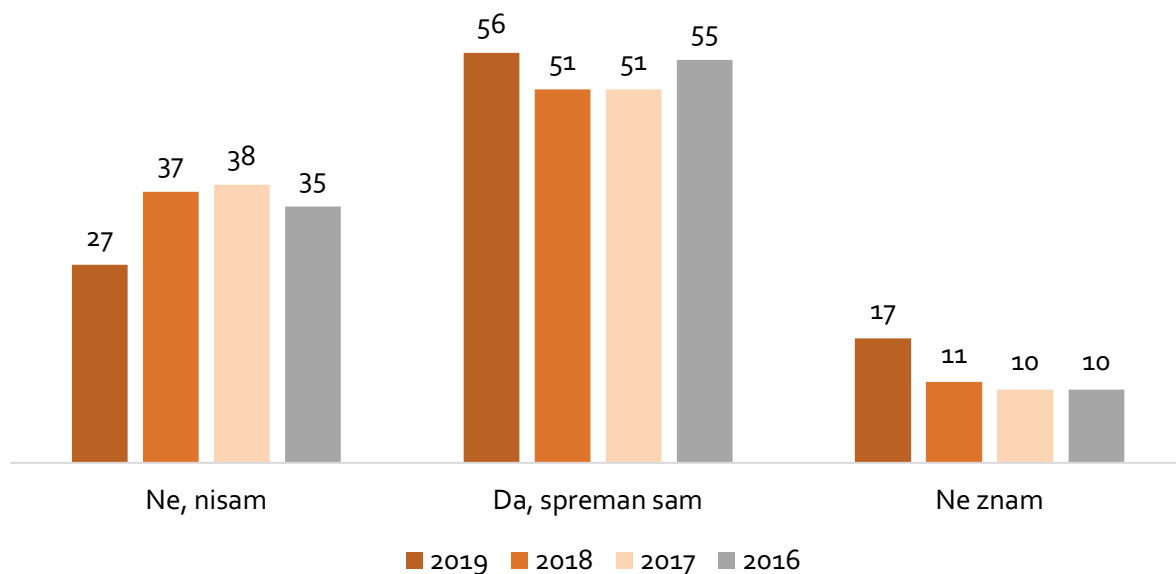
Grafikon 11.7 – **Da li ste spremni da promenite mesto prebivališta zbog...? 2019. godina, u %**

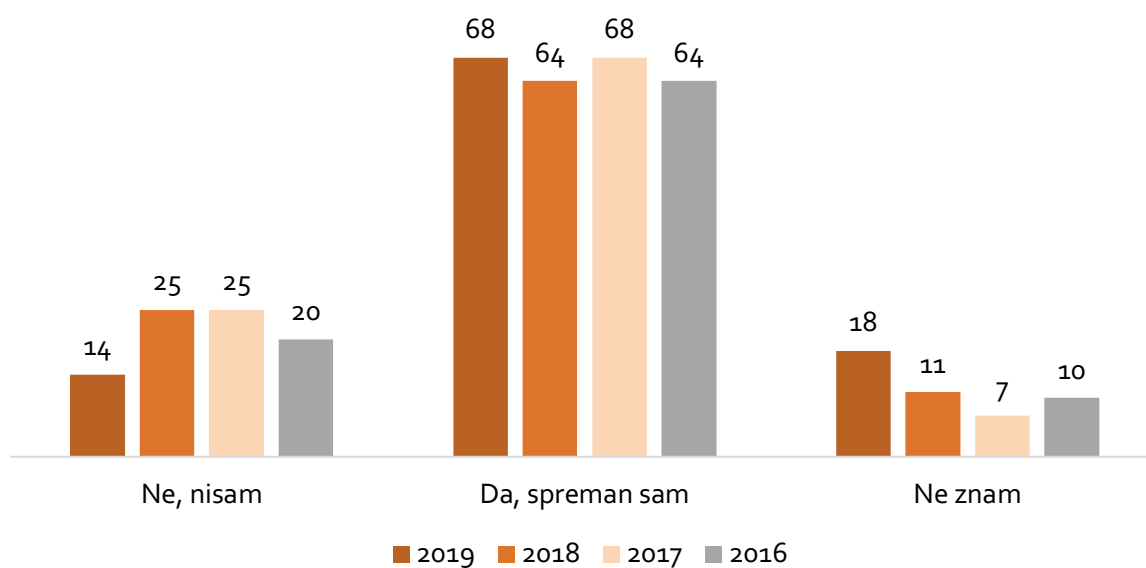
Većina mladih u Srbiji bila bi spremna da napusti mesto svog prebivališta bilo zbog školovanja, braka ili posla – videti grafikon 11.7. Tako je **52% mladih spremno da napusti mesto prebivališta zbog braka, 56% zbog školovanja a 68% zbog posla.** Sa druge strane, 27% njih kaže da ipak ne bi bilo spremno da napusti svoje mesto prebivališta zbog školovanja, 20% zbog braka a 14% zbog posla.

Grafikoni 11.8, 11.9 i 11.10 prikazuju odgovore na ova pitanja u svim istraživačkim talasima. Poređenje pokazuje da zapravo nije došlo ni do kakvog značajnijeg odstupanja u trendovima, te da je **ustaljen trend da su mladi u Srbiji spremni na mobilnost najviše zbog promene posla, a potom i zbog školovanja i braka.**

Grafikon 11.8 – **Da li ste spremni da promenite mesto prebivališta zbog školovanja?**
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

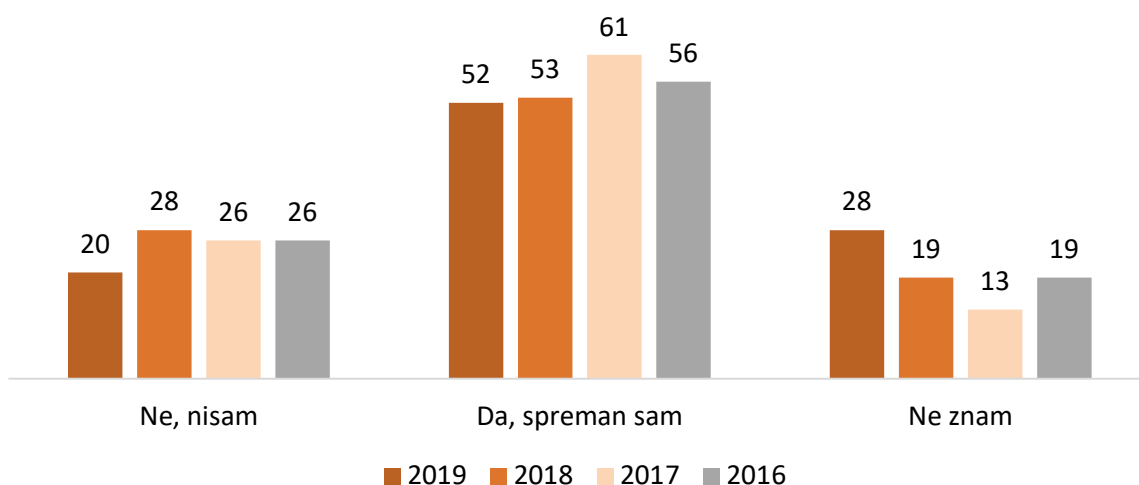

Grafikon 11.9 – **Da li ste spremni da promenite mesto prebivališta zbog posla?** Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

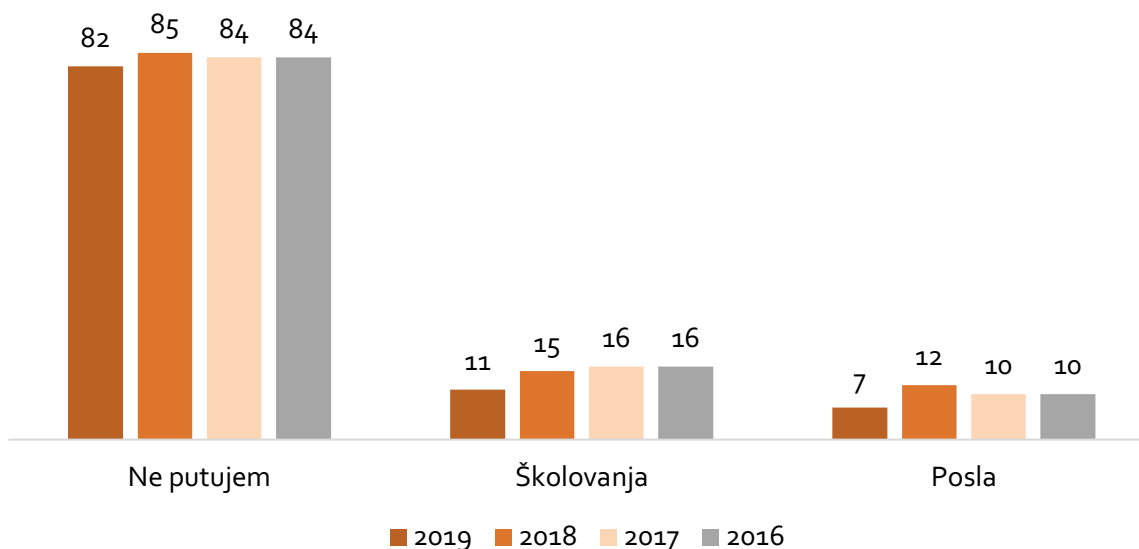

Grafikon 11.10 – Da li ste spremni da promenite mesto prebivališta zbog braka?
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

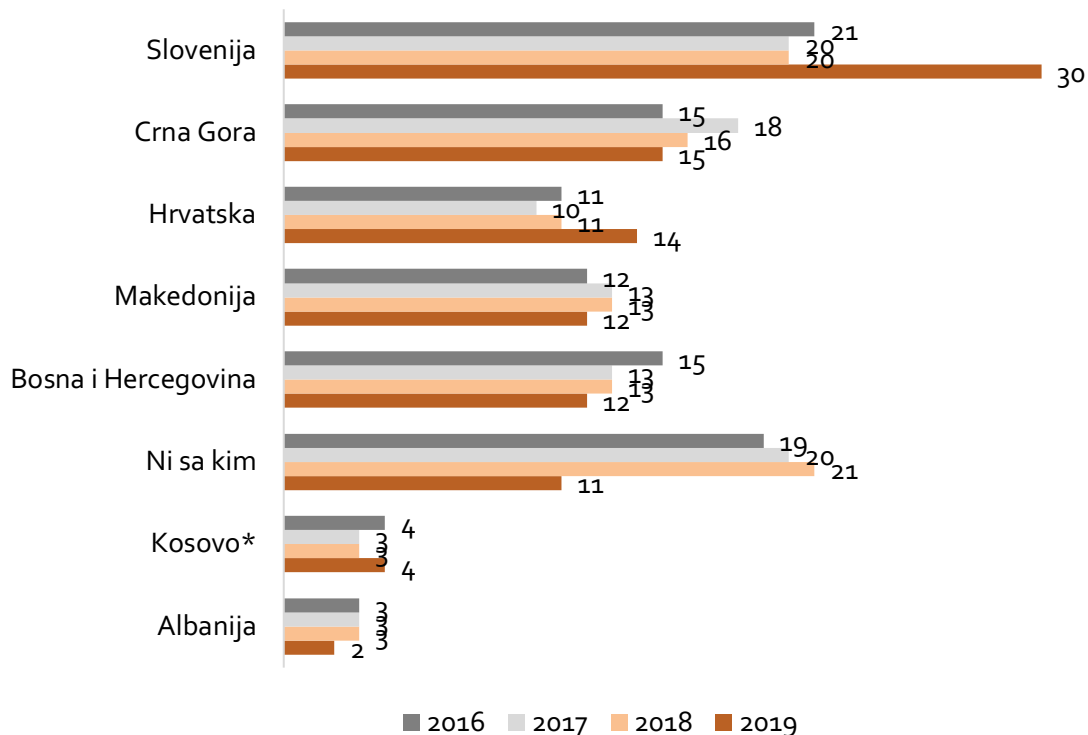
Grafikon 11.11 – Da li svakodnevno putujete u drugo mesto zbog...? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %²⁰

Najveći broj mladih trenutno ne putuje svakodnevno u drugo mesto – preko 80% njih već kontinuirano četiri godine. Sa druge strane, od onih koji putuju, većina to čini zbog školovanja, a tek potom zbog posla – grafikon 11.11.

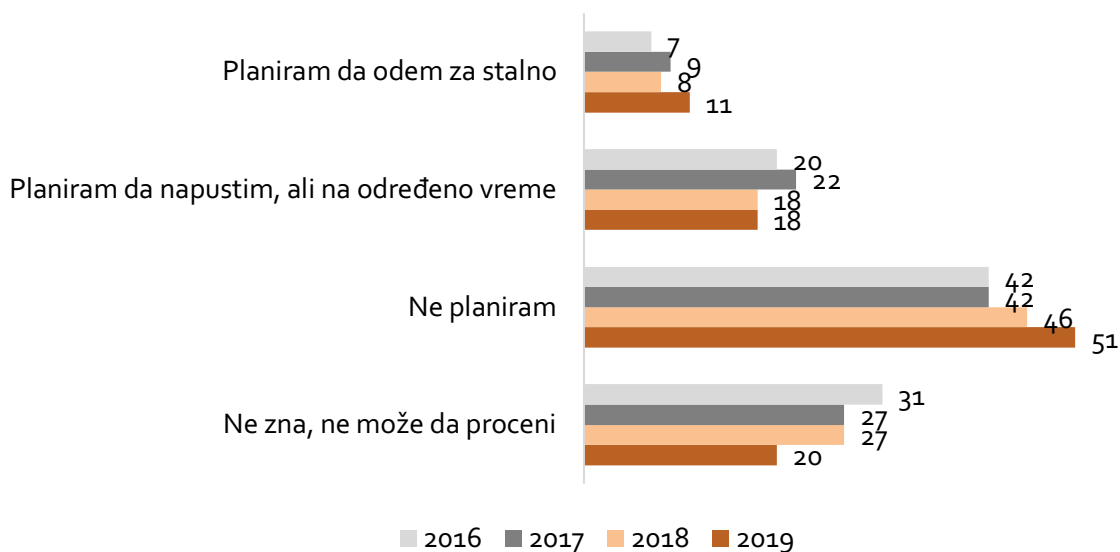
Grafikon 11.12 – Sa kime u regionu biste voleli da Srbija unapredi programe omladinskih razmena? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

²⁰ Zbir u prethodnim istraživačkim ciklusima je preko 100%, jer su pitanja bila odvojena.

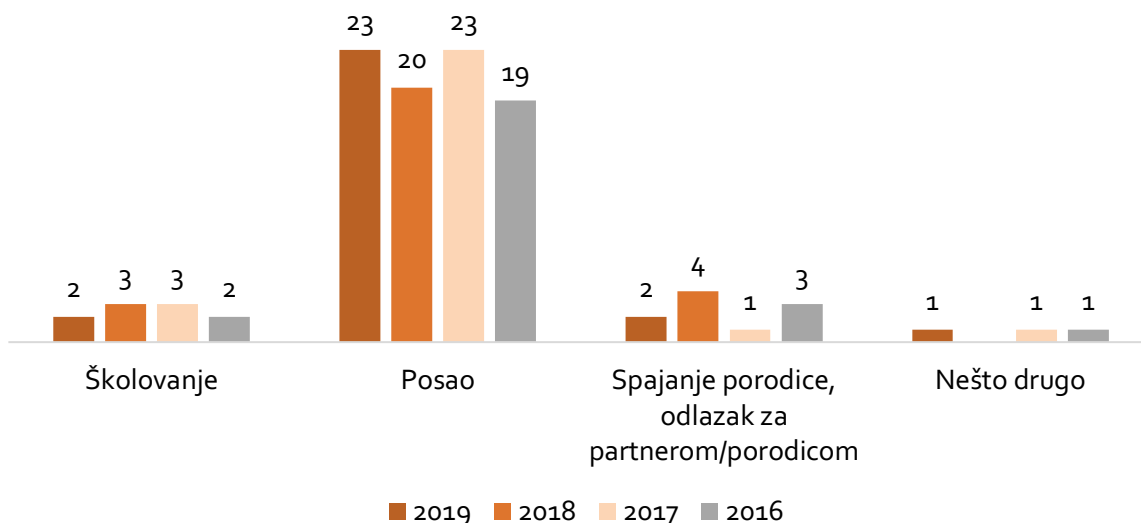
Najviše mladih u Srbiji volelo bi da se unaprede programi omladinskih razmena sa Slovenijom (30%). Na drugom mestu 2019. godine, a sa duplo manje dogovora našla se Crna Gora (15%), sledi Hrvatska (14%), Makedonija (12%), Bosna i Hercegovina (12%). Kosovo je navelo 4% ispitanih, a Albaniju 2%. Takođe, da ne bi voleli da Srbija unapredi program omladinskih razmena ni sa jednom zemljom rekao nam je svaki deveti ispitanik (11%). – grafikon 11.12. Poredeći nalaze, Slovenija je i dalje na prvom mestu, s tim što je u 2019. godini porastao broj mladih koji bi voleli da se baš sa ovom zemljom unaprede programi omladinskih razmena i to za 10%. Istovremeno, za 10% opao je udeo mladih koji ne bi voleli da Srbija unapredi program omladinskih razmena ni sa jednom zemljom.

Grafikon 11.13 – **Da li planirate da u naredne 2 godine iselite iz zemlje na duže vreme?**
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Iako je većina mladih spremna da napusti svoje mesto prebivališta, polovina ispitanika ne planira da se u naredne dve godine iseli na duže vreme (51%). Svaki peti ispitanik ne može da proceni, a 29% njih kaže da planira da napusti zemlju, od čega 18% samo na određeno vreme, a 11% za stalno. Među onima koji planiraju da odu za stalno najzastupljeniji su mladi starosti između 20 i 24 godine, a među onima koji ne planiraju su iznadprosečno zastupljeni najmlađi ispitanici (14-19 godina). Uporedni prikaz (grafikon 11.13) pokazuje da je porastao udeo mladih koji ne planiraju da se isele iz zemlje na duže vreme, ali i da je blago porastao udeo onih koji planiraju da se isele za stalno.

Grafikon 11.14 – **(Samo oni koji planiraju da odu iz zemlje) Šta je razlog vaše odluke?**
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

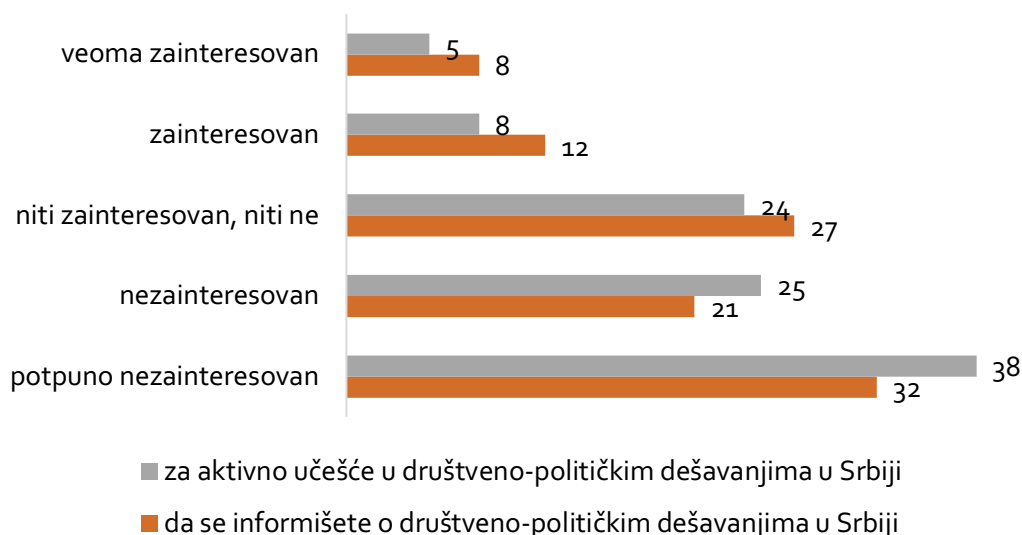

Kao najučestaliji razlog zbog kojeg mladi planiraju da se isele iz zemlje jeste posao (23% 2019. godine, 20% 2018, 23% 2017. odnosno 19% 2016. godine). Svi ostali razlozi su daleko manje zastupljeni – u periodu od četiri godine samo 2-3% mladih navodi školovanje kao razlog iseljenja iz zemlje, a u proseku 3% kao razlog navodi spajanje porodice i odlazak za partnerom/porodicom – grafikon 11.14.

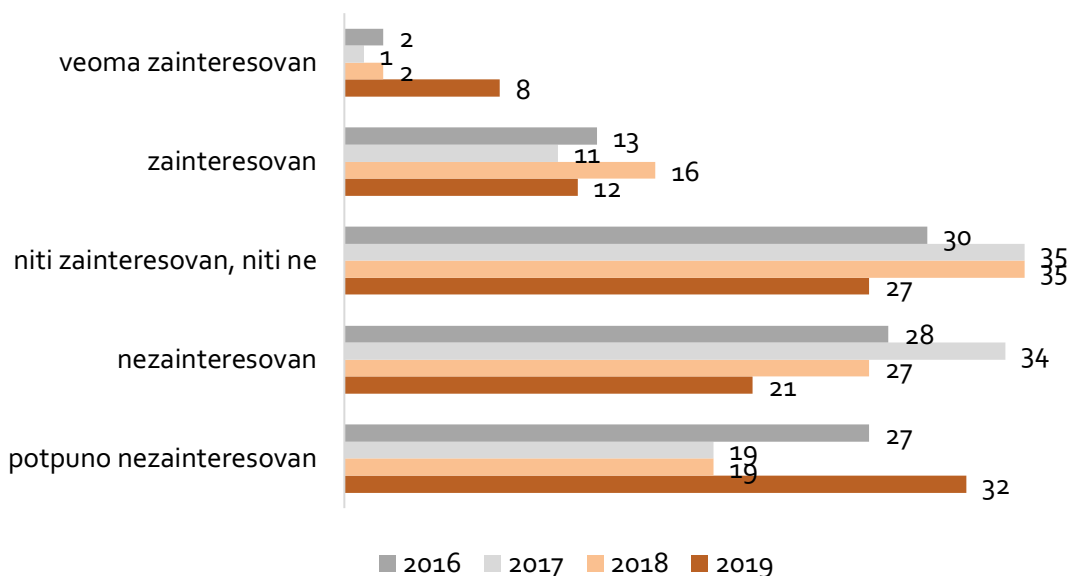
12. Učešće i informisanost mladih

Mladi u Srbiji pokazuju manju ili veću nezainteresovanost da se kako da se informišu, tako i da se uključe u društveno-politička dešavanja u zemlji – grafikon 12.1. Naime, za informisanost o društveno-političkim dešavanjima u zemlji zainteresovan je tek svaki peti ispitanik (zbirno 20%, zainteresovano je 12% a veoma zainteresovano 8%), 27% niti je zainteresovano niti ne, a nezainteresovano je čak 53% mladih (od čega 21% nezainteresovanih a još 32% potpuno nezainteresovanih). Situacija nije bitno drugačija ni kada je u pitanju uzimanje aktivnog učešća u društveno-političkim dešavanjima u Srbiji. Tako manju ili veću nezainteresovanost za učešće u društveno-političkim dešavanjima iskazuje zbirno čak 63% mladih (38% je potpuno nezainteresovano, a 25% nezainteresovano); 24% niti je zainteresovano niti ne, a interesovanje pokazuje tek 13% mladih (5% potpuno interesovanje a 8% je zainteresovano).

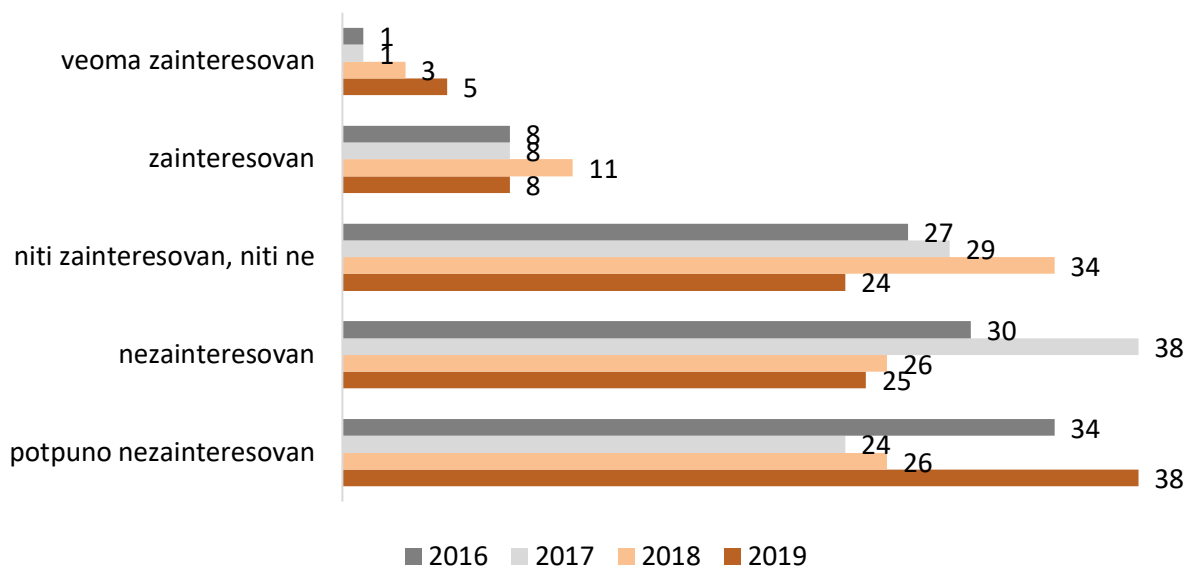
Grafikon 12.1 – U kojoj meri ste zainteresovani...?, 2019. godina, u %

Grafikon 12.2 – U kojoj meri ste zainteresovani da se informišete o društveno-političkim dešavanjima u Srbiji? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

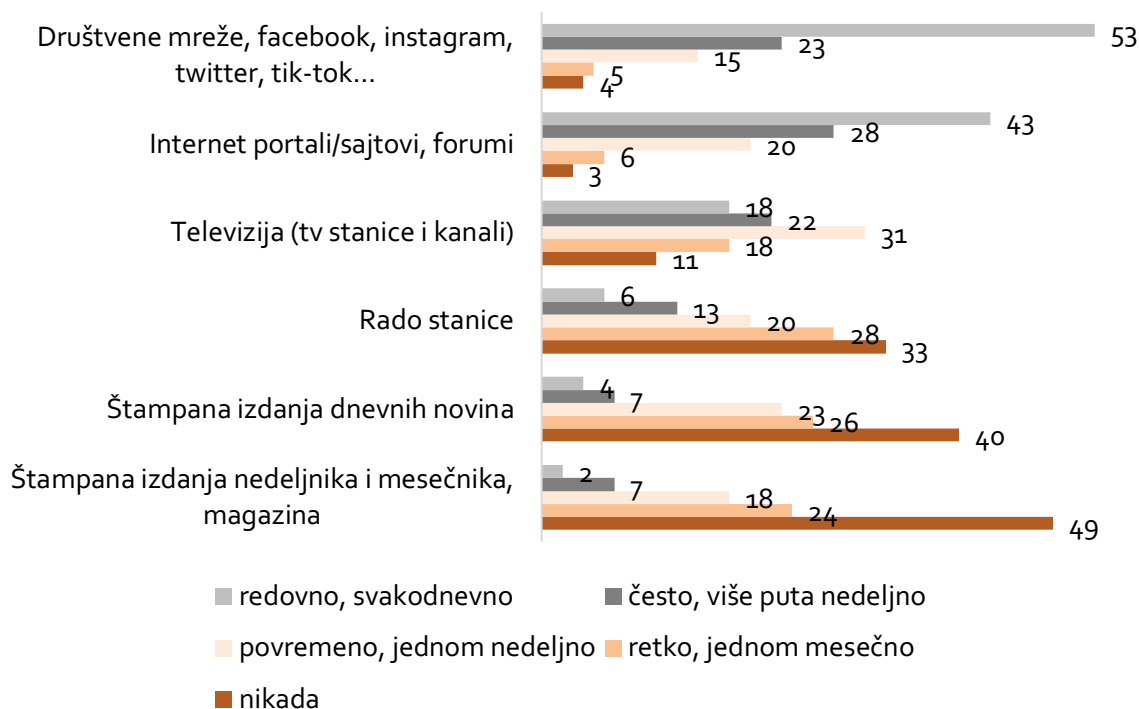
Grafikon 12.3 – U kojoj meri ste zainteresovani za aktivno učešće u društveno-političkim dešavanjima u Srbiji? Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Na grafikonima 12.2 i 12.3 moguće je videti uporedni prikaz (ne)zainteresovanosti mladih da se bilo informišu, bilo uključe u društveno-politička dešavanja. Iako u 2019. godini raste udeo onih koji kažu da su veoma zainteresovani da se informišu o društveno-političkim dešavanjima u Srbiji (sa 2% na 8%), ujedno i opada udeo onih koji su niti zainteresovani niti nezainteresovani (sa 35% na 27%), ali i **znatno raste broj mladih koji su potpuno nezainteresovani da se informišu o društveno-političkim dešavanjima u Srbiji i sada dostiže svoju najvišu tačku** (32%, 19% je bila potpuna nezainteresovanost u 2018. i 2017, a

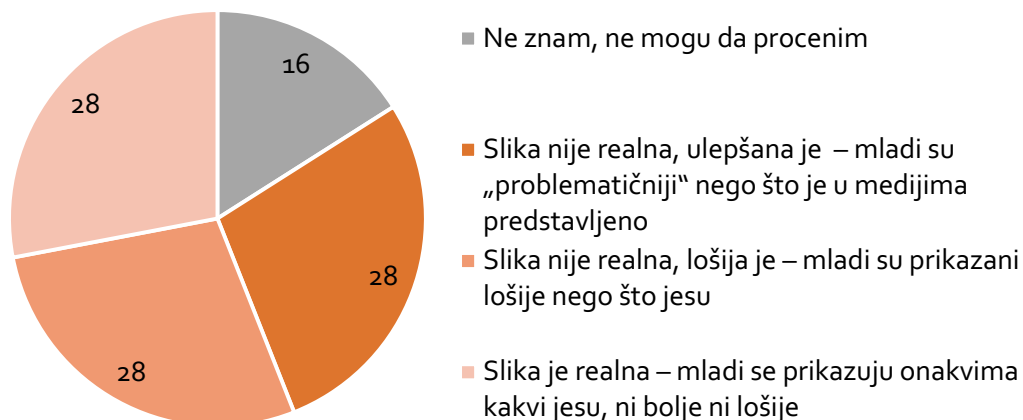
2016. je iznosila 27%) – videti grafikon 12.2. Slična je situacija i kada je u pitanju (ne)zainteresovanost za aktivno uključivanje u da se informišu o društveno-politička dešavanja u Srbiji – grafikon 12.3. I ovde beležimo značajan rast potpune nezainteresovanosti mladih (koji sada iznosi 38%, a bio je od 34,5 u 2016. preko 24% 2017. i 26% u 2018. godini).

Grafikon 12.4 – **Koliko često se informišete putem ovih medija? 2019. godina, u %**

U skladu sa načinom provođenja slobodnog vremena, kao najčešći izvor informisanja mladih javljaju se društvene mreže (Facebook, Instagram, Twitter), a slede ih Internet portali/sajtovi, forumi, a potom i televizijske stanice i kanali. Radio stanice, štampana izdanja dnevnih novina, kao i štampana izdanja nedeljnika i mesečnika i magazina su ili retko ili najčešće nikada izvor informisanja za mlade ljude u Srbiji – grafikon 12.4.

Grafikon 12.5 – Prema Vašem mišljenju, kakva je slika o mladima u medijima i javnosti?
2019. godina, u %

Mladi su neodlučni i podeljeni kada je u pitanju njihovo mišljenje o tome kakva je slika o mladima u medijima i javnosti – dok 16% njih ne može da proceni dotle se po 28% mladih odlučuje za jedan od tri odgovora: slika nije realna, ulepšana je – mladi su „problematicniji“ nego što je u medijima predstavljeno (28%), slika nije realna, lošija je – mladi su prikazani lošije nego što jesu (28%) i slika je realna – mladi se prikazuju onakvima kakvi jesu, ni bolje ni lošije (28%) – grafikon 12.5.

Grafikon 12.6 – Prema Vašem mišljenju, kakva je slika o mladima u medijima i javnosti?
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

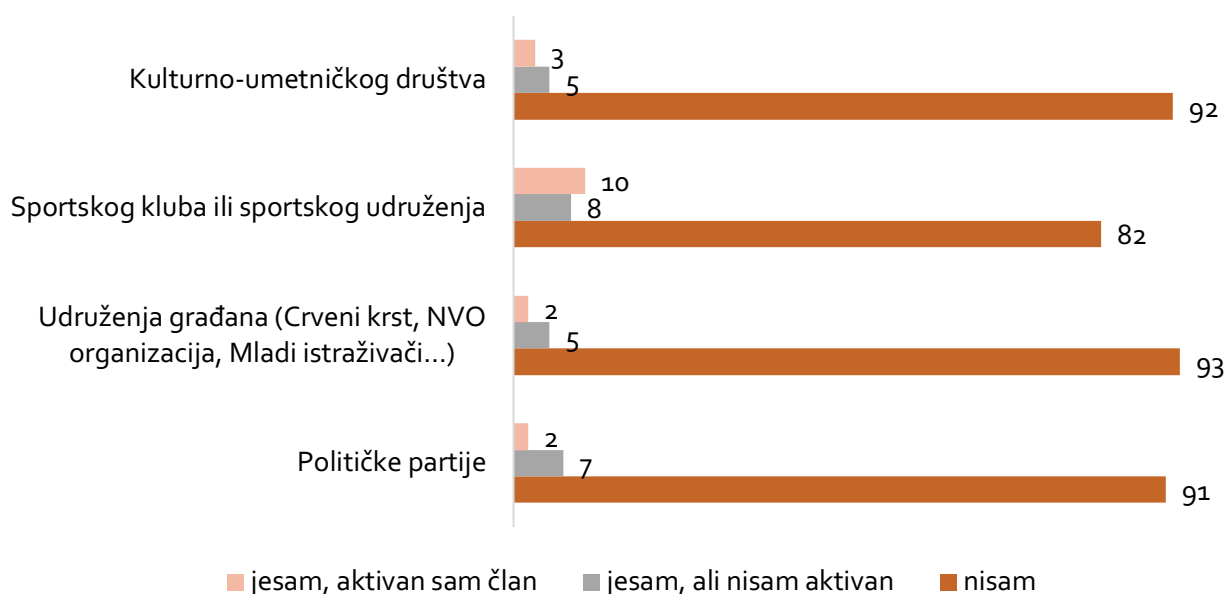

Poredeći dobijene nalaze sa nalazima iz prethodnog istraživačkog ciklusa, primećujemo da se smanjuje udeo neodlučnih u odnosu na prethodne godine, ali da je on ravnomerno raspoređen odnosno da ujedno raste udeo kod svih ostalih odgovora – grafikon 12.6.

13. Aktivizam i volonterske aktivnosti mladih

Mlade smo upitali i za njihov aktivizam, građansku participaciju i volonterske aktivnosti.

Grafikon 13.1 – **Da li ste član neke od sledećih organizacija?, 2019. godina, u %**

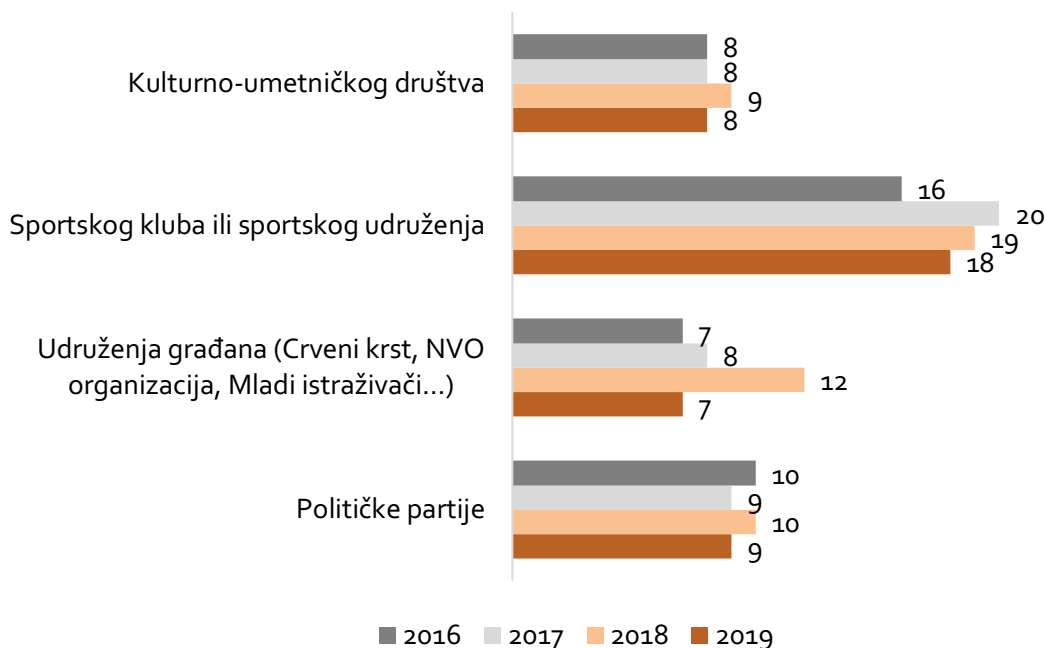

Mladi u Srbiji dominantno nisu članovi nijedne od sledećih organizacija: kulturno-umetničkog društva (92%), sportskog kluba ili sportskog udruženja (82%), udruženja građana (93%), bilo političke partije (92%) – grafikon 13.1. Od mladih koji su nam rekli da su članovi neke od organizacija, najviše je onih koji su članovi sportskih klubova (18%, od čega je 10% aktivnih članova a 8% neaktivnih). Na drugom mestu su članovi političkih partija, i to je svaki jedanaesti ispitanik (9%), gde je samo 2% aktivnih a 7% neaktivnih članova. Slede članovi kulturno-umetničkih društava (8%, aktivnih 3%, neaktivnih 5%) i udruženja građana (7% ukupno, od čega 2% aktivnih i 5% neaktivnih).

Na grafikonu 13.2 prikazano je članstvo mladih u različitim organizacijama ali u uporednoj perspektivi.

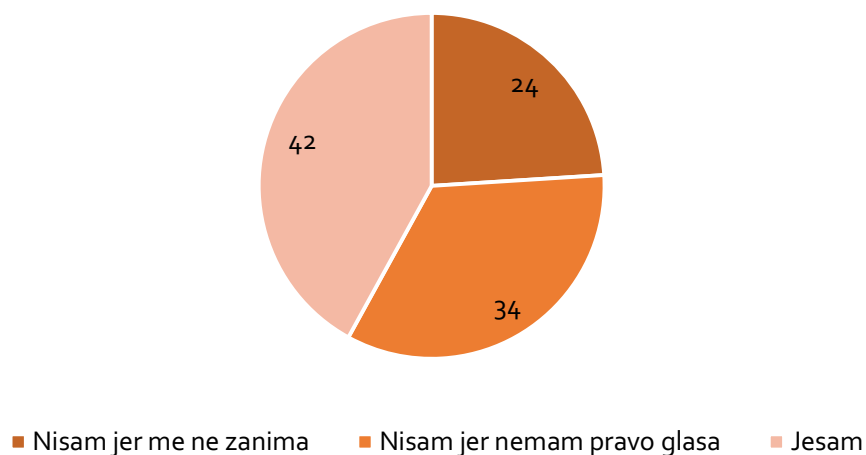
Grafikon 13.2 – **Članstvo u sledećim organizacijama... Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %**

Videli smo da je članstvo u različitim organizacijama nisko zastupljeno, ali ne samo da je to, već postoji **trend da su mladi u veoma malom broju članovi različitih organizacija**. Tako je oko 8% mladih deo kulturno-umetničkih udruženja, u proseku 17% mladih je u protekle četiri godine deo sportskih klubova ili udruženja, a između 9 i 10% njih su u protekle četiri godine članovi političkih partija. Takođe je zabeležen pad udela mladih koji su deo udruženja građana – 2018. godine ih je bilo 12% a sada je to samo 7% mladih.

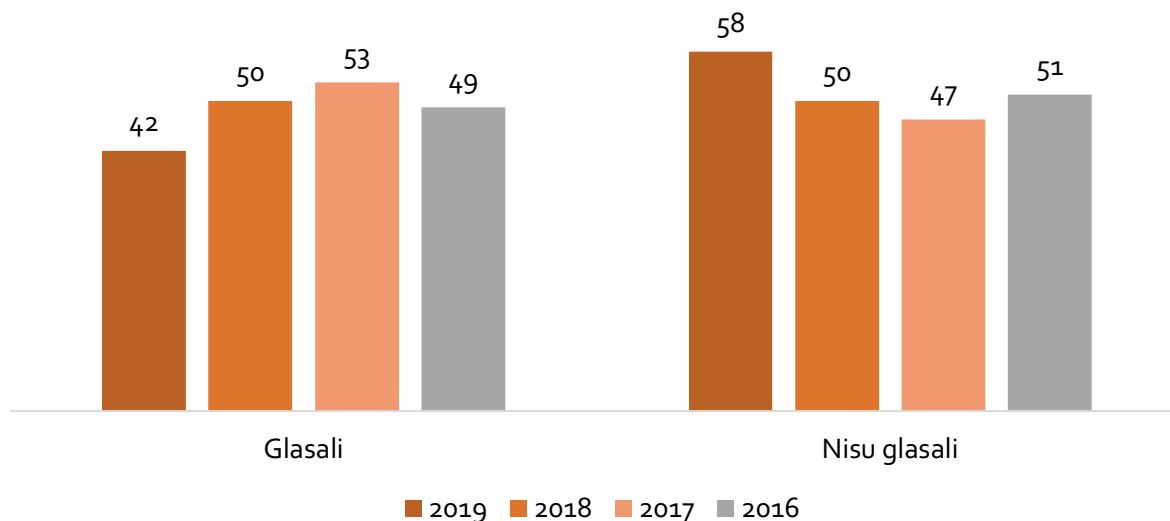
Grafikon 13.3 – **Da li ste u prethodne četiri godine glasali na lokalnim, pokrajinskim, parlamentarnim ili predsedničkim izborima?, 2019. godina, u %**

Svaka četvrta mlada osoba u Srbiji u protekle četiri godine nije glasala ni na jednim izborima jer kažu da ih to ne zanima (24%). Još 34% mladih nije glasalo jer nije imalo pravo glasa, a 42% je iskoristilo svoje pravo glasa – grafikon 13.3. *Među onima koji nisu iskoristili*

pravo glasa jer kažu da ih to ne zanima iznadprosečno su zastupljeni mladi uzrasta od 20 do 24 godine i koji imaju završenu četvorogodišnju srednju školu.

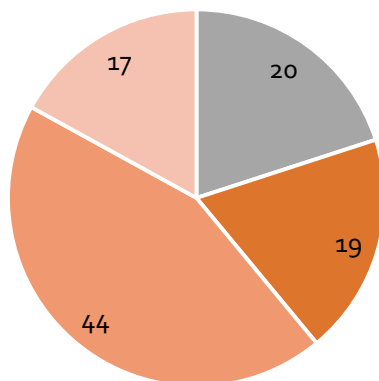
Grafikon 13.4 – Da li ste u prethodne četiri godine glasali na lokalnim, pokrajinskim, parlamentarnim ili predsedničkim izborima?
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Tokom 2019. godine je opao broj mladih koji kažu da su u protekle 4 godine izlazili na glasanje – dok je u 2016. godini 49% mladih reklo da je glasalo u proteklih 4 godine, 2017. 53%, 2018. 50%, u 2019. godini je zabeležen najmanji udeo mladih koji su glasali u poslednje 4 godine.

Situacija se ne menja značajno ni kada mlade pitamo da li planiraju da izađu na naredne parlamentarne izbore na proleće 2020. godine – grafikon 13.5. Naime, **44% mladih eksplicitno kaže da nema nameru da izađe na naredne izbore, a samo 17% da će glasati.** Svaki peti ispitanik je neodlučan još uvek, a 19% nema pravo glasa. Interesantno je da nema statistički značajnijih razlika po sociodemografskim pokazateljima između onih koji su rekli da će izaći i onih koji neće izaći na izbore.

Grafikon 13.5 – Da li ćete izaći na sledeće parlamentarne izbore planirane za proleće 2020. godine?, 2019. godina, u %

■ Ne zna, neodlučan ■ Nemam pravo glasa ■ Izaći ću ■ Neću izaći

Pored toga što smo merili (ne)zainteresovanost mladih za društveno-političke događaje, kao i nivo njihovog aktivizma, zanimalo nas je da li su i pod kojim uslovima mladi spremni da postanu aktivniji.

Grafikon 13.6 – U radu kog tela koje inicira ili donosi odluke od značaja za mlade biste bili spremni da se angažujete?, 2019. godina, u %

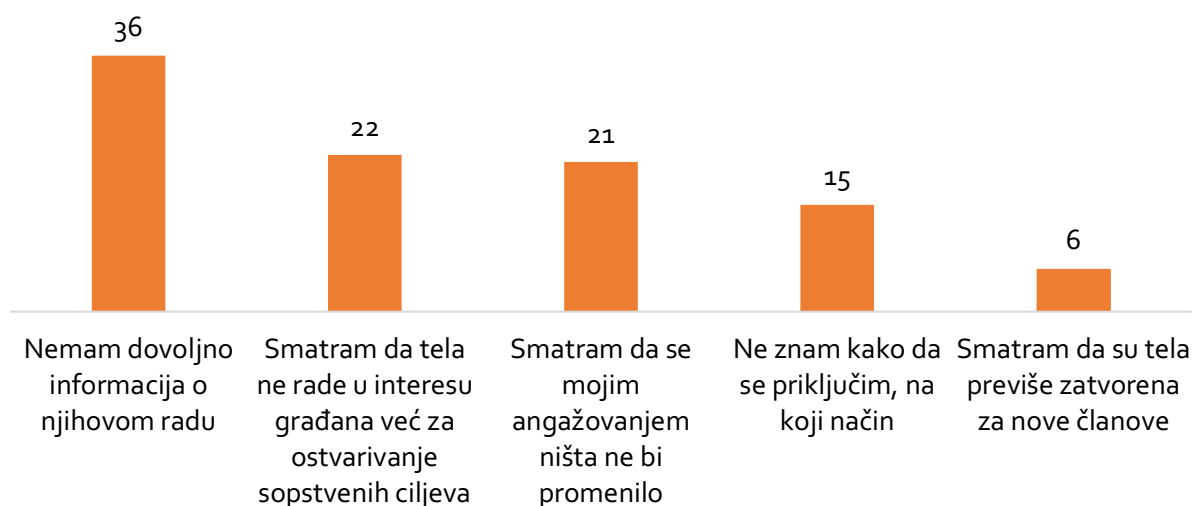

Čak 59% mladih kaže da ne bi bilo spremno da se angažuje u radu nekog tela koje inicira ili donosi odluke od značaja za mlade – grafikon 13.6. Među onima koji bi bili spremni, najzastupljeniji je odgovor da bi bili deo učeničkog/studentskog parlamenta (13%), svaki deseti ispitanik bi se angažovao u lokalnim savetima za mlade, a svaki jedanaesti u raznim udruženjima (nevladinim organizacijama) koja se bave mladima. U političkim strankama bi se angažovalo 6% mladih, a 3% i u drugim telima na nivou lokalne samouprave.

Očekivano, da su spremni da se angažuju u radu učeničkog/studentuskog parlamenta su iznadprosečno među odgovorima zastupljeni mladi koji imaju od 14 do 19 godina.

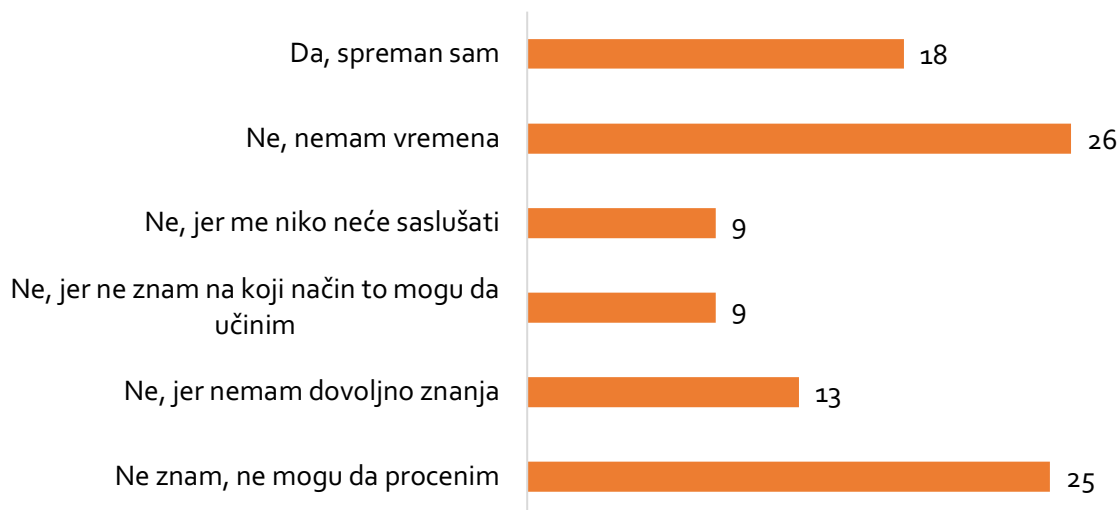
Potom smo ispitanike pitali iz kog razloga ne bi bili spremni da se angažuju u radu nekog tela koje inicira ili donosi odluke od značaja za mlade – grafikon 13.7. **Mladi se ne bi angažovali angažuju u radu nekog tela koje inicira ili donosi odluke od značaja za mlade pre svega jer nemaju dovoljno informacija o njihovom radu** – ovo nam je reklo 36% anketiranih. Na drugom i trećem mestu su odgovori kojima mladi iskazuju nepoverenje da ta tela rade u interesu građana (22%) odnosno da bi se njihovim angažmanom nešto promenilo (21%). Još 15% ispitanika koji nisu spremni na angažman kažu da ne znaju način na koji bi se priključili radu nekog tela koje inicira ili donosi odluke od značaja za mlade, a 6% smatra da su ta tela previše zatvorena za nove članove.

Grafikon 13.7 – Iz kog razloga ne biste bili spremni da se angažujete u radu nekog tela koje inicira ili donosi odluke od značaja za mlade?, 2019. godina, u %

Među ispitanicima koji iskazuju nepoverenje da ta tela rade u interesu građana iznadprosečno su zastupljeni muški ispitanici i oni koji žive u gradu, dok su najmlađi ispitanici kao i ispitanici koji žive u prigradskim naseljima iznadprosečno zastupljeni u odgovoru da nemaju dovoljno informacija o radu ovih tela.

Grafikon 13.8 – Da li ste spremni da se aktivnije uključujete u inicijative koje imaju za cilj pozitivne promene u društvenom životu, na nacionalnom ili nivou lokalne zajednice?, 2019. godina, u %

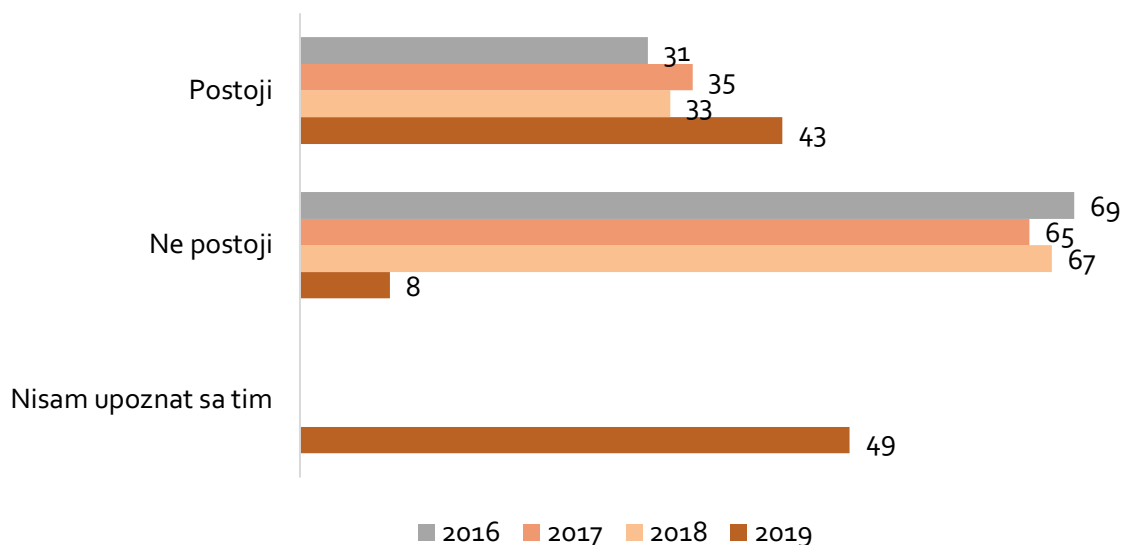

Pored toga što 59% mladih nije spremno da se angažuje u radu nekog tela koje inicira ili donosi odluke od značaja za mlade, 57% njih nije spremno ni da se aktivnije uključi u inicijative koje imaju za cilj pozitivne promene u društvenom životu, na nacionalnom ili nivou lokalne zajednice – grafikon 13.8. Naime, samo 18% mladih je reklo da je spremno na ovakvu vrstu angažmana, 25% ne može da proceni a 57% nije spremno. Među onima koji nisu spremni da se angažuju, 26% njih kaže da nema vremena za to, 13% sumnja da poseduje dovoljno znanja, a po 9% mladih veruje da ih niko neće saslušati odnosno da ne znaju na koji način bi uopšte mogli da se uključe u rad ovih tela. Među mladima koji su spremni da se aktivnije uključi u inicijative koje imaju za cilj pozitivne promene u društvenom životu, na nacionalnom ili nivou lokalne zajednice iznadprosečno su zastupljeni oni uzrasta od 20 do 24 godine, oni koji žive u gradskim sredinama i koji imaju četvorogodišnju srednju školu ili više.

Konačno, pitali smo mlade i da li su upoznati sa postojanjem Kancelarije za mlade (KzM) u svom mestu stanovanja – grafikon 13.9. U 2019. godini je porastao broj mladih koji znaju da u njihovom mestu postoji KzM – dok je 2016. godine 31% njih znalo za postojanje KzM, 2017. 35%, 2018. 33%, u 2019. godini je 43% ispitanika reklo da u njihovom mestu postoji Kancelarija za mlade. Ipak, gotovo polovina mladih (49%) i dalje kaže da nije upoznata sa time, a da KzM ne postoji u njihovom mestu eksplicitno navodi samo 8% ispitanih. Da KzM postoji iznadprosečno znaju ženski ispitanici, kao i mladi između 20 i 24 godine.

Grafikon 13.9 – Da li ste znate postoji li u Vašem gradu Kancelarija za mlade?

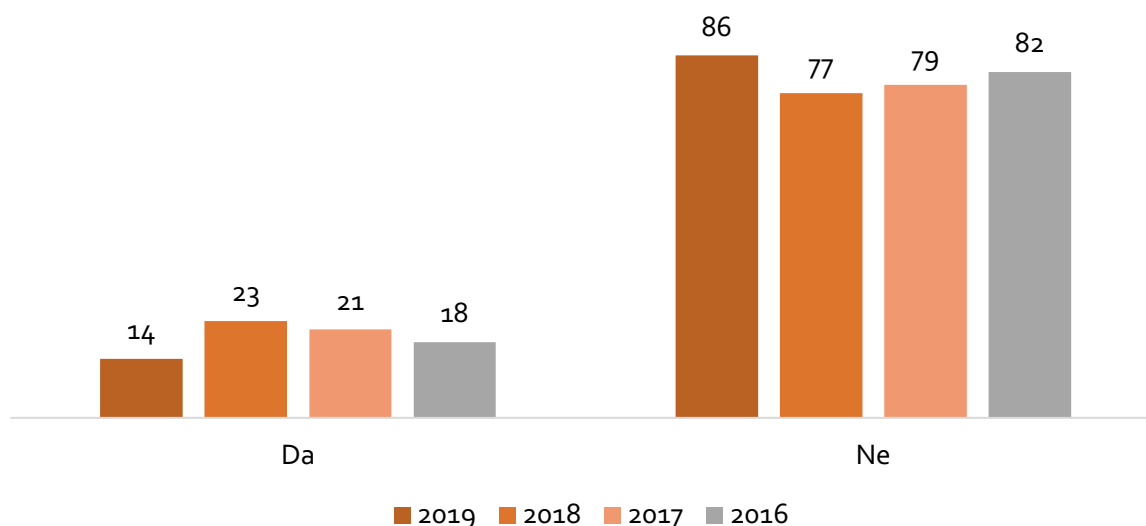
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Iako 43% mladih zna da u njihovom mestu postoji Kancelarija za mlade, samo 14% njih je koristilo njene usluge. Ovo je ujedno i najniži zabeleženi nalaz, iako je 2019. godina kada je najviše ispitanika znalo za postojanje KzM u njihovom mestu stanovanja – grafikon 13.10.

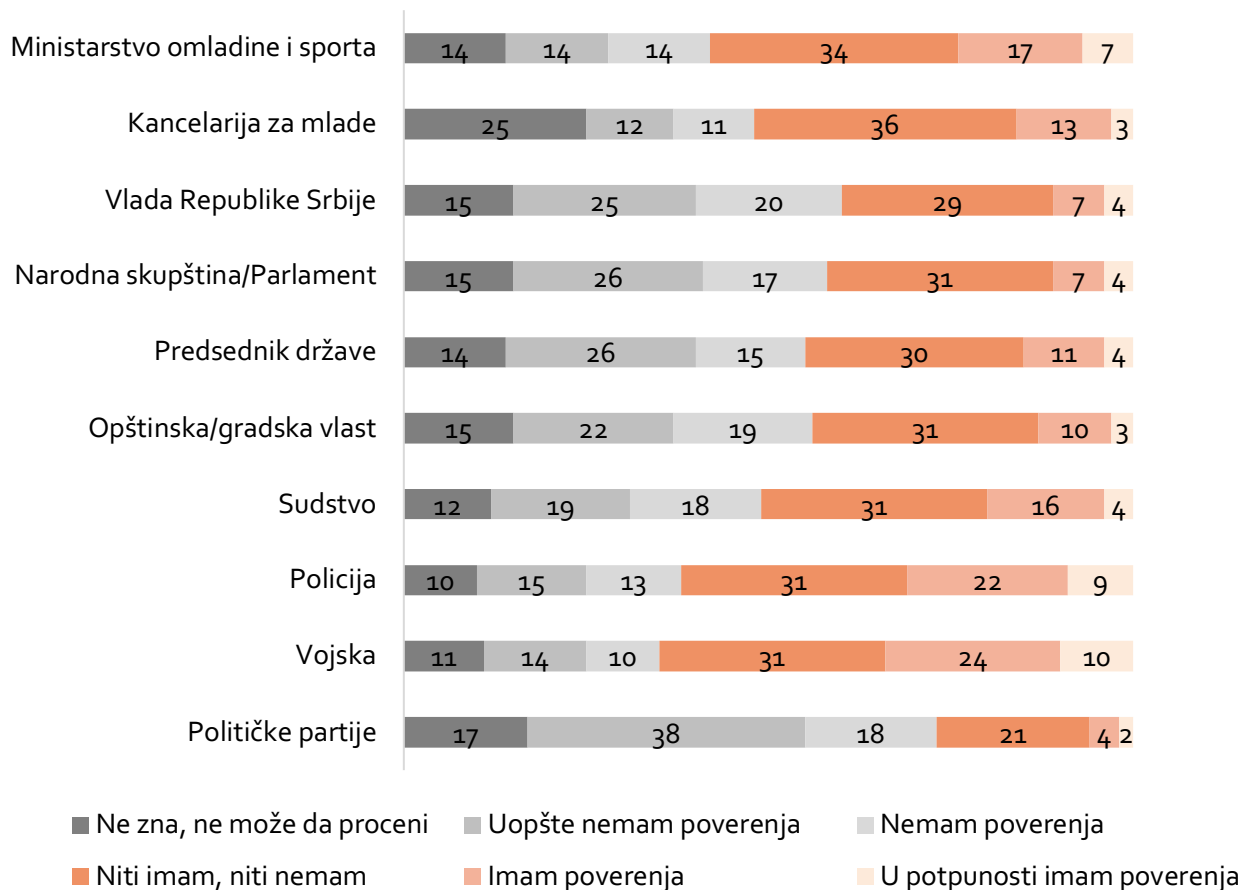
Grafikon 13.10 – Ukoliko u Vašem gradu postoji Kancelarija za mlade, da li ste koristili njene usluge?

Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

13. 1. Poverenje u institucije

Grafikon 13.11 – U kojoj meri imate poverenja u sledeće institucije?, 2019. godina, u %

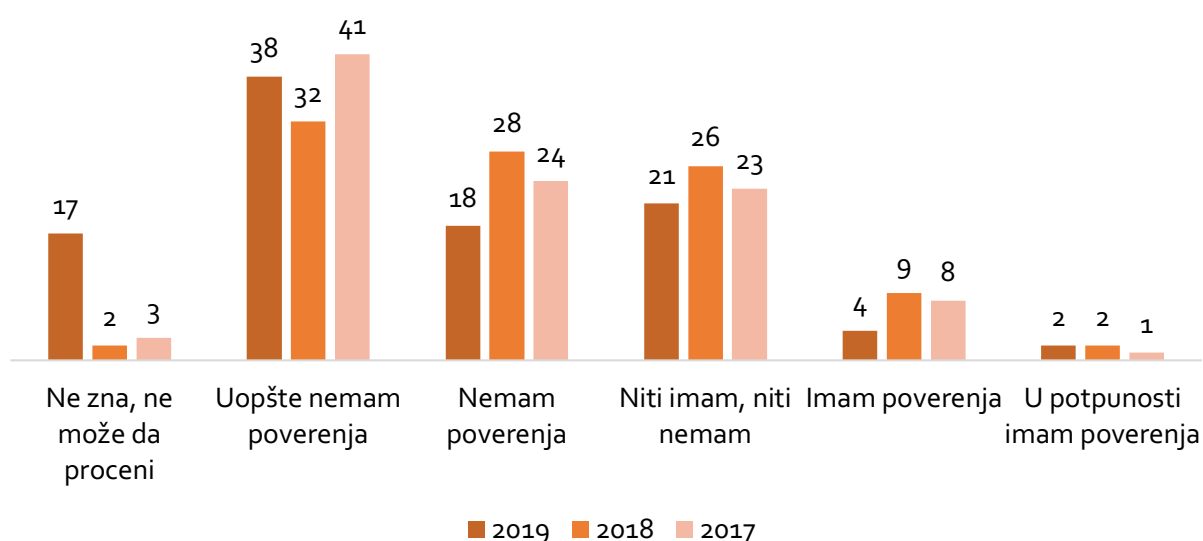
Mladi u Srbiji 2019. godine najviše poverenja imaju u vojsku i policiju Republike Srbije. Ovo su jedine dve institucije kod kojih beležimo veći stepen poverenja mladih u njih nego nepoverenja. Naime, zbirno 34% mladih je reklo da ima poverenja odnosno ima u potpunosti poverenja u vojsku (10% u potpunosti odnosno 24% ima poverenja), a 31% da ima poverenja i potpuno poverenje u policiju Srbije (9% u potpunosti odnosno 22% ima poverenja). Sa druge strane, zbirno 24% mladih nema poverenja u vojsku, a 31% niti ima niti nema poverenja; odnosno zbirno 28% mladih nema poverenja u policiju, a 31% niti ima niti nema poverenja. **Visok nivo poverenja zabeležen je i u Ministarstvo omladine i sporta, kao i u sudstvo Republike Srbije. Ipak, iako su ove institucije zabeležile visok nivo poverenja, uporedno posmatrano, više mladih nema poverenja u njih nego što ih ima.** Ministarstvu omladine i sporta zbirno veruje svaki četvrti ispitanik (24%, od čega 7% u potpunosti, a 17% ima poverenja), a svaka peta osoba ima poverenja u sudstvo (20% zbirno, od čega 16% ima poverenja a još 4% u potpunosti ima poverenja). Sa druge strane, zbirno 28% mladih nema poverenja u Ministarstvo omladine i sporta, a 34% niti ima niti nema poverenja; odnosno zbirno 37% mladih nema poverenja u sudstvo, a 31% niti ima niti nema poverenja – videti grafikon 13.11.

Najmanje poverenja mladi imaju u političke partije – preko polovine ispitanih zbirno je reklo da nema ili u potpunosti nema poverenja u političke partije (56%, od čega 38% uopšte nema poverenja, a 18% nema poverenja), dok ovim organizacijama veruje tek 6% mladih, a 21% kaže da niti ima niti nema poverenja. **Visok nivo nepoverenja među mladima, preko 40%, beleže i sledeće institucije sistema: Vlada RS, Narodna skupština, opštinska/gradska vlast i predsednik države.** Tako zbirno 45% mladih kaže da nema poverenja u Vladu Republike Srbije (od čega 25% uopšte nema poverenja, a 20% nema poverenja), 43% mladih kaže da nema poverenja u Narodnu skupštinu Republike Srbije (od čega 26% uopšte nema poverenja, a 17% nema poverenja), zbirno 41% mladih nema poverenja u ni u opštinske odnosno gradske vlasti (22% uopšte nema poverenja, a 19% nema poverenja), a isto toliko (41%) mladih nema poverenja ni u predsednika države (od čega 26% uopšte nema poverenja, a 15% nema poverenja). Sa druge strane, poverenje u ove institucije ima: po 11% mladih kada je u pitanju Vlada i Narodna skupština RS, 13% kada je reč o poverenju u opštinske/gradske vlasti, odnosno 15% mladih zbirno ima poverenja u predsednika države. Najzad, Kancelariji za mlade zbirno ne veruje 23% ispitanika, 16% zbirno ima poverenja, 36% niti ima niti nema, ali čak 25% mladih ne može da proceni za ovu instituciju da li ima ili ne poverenje u nju. Takođe, oko trećina ispitanika bira opciju da niti ima niti nema poverenja u navedene institucije, a nije zanemarljiv ni udeo onih koji ne mogu da procene (koje se kreće od 10% kada je u pitanju policija do 25% kada je u pitanju Kancelarija za mlade).

Na grafikonima koji slede (13.12-13-21.) moguće je videti uporedni prikaz poverenja mladih u navedene institucije kroz prethodna dva istraživačka talasa.

Grafikon 13.12 – U kojoj meri imate poverenja u političke partije?

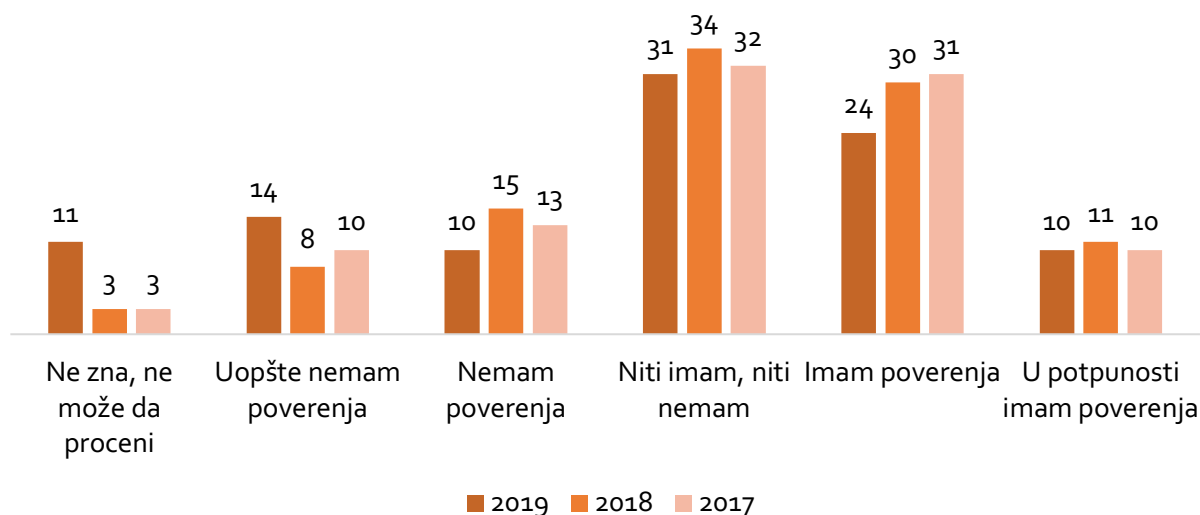
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Poverenje u političke partije nije značajno promenjeno u odnosu na prethodna dva istraživačka ciklusa – grafikon 13.12. Naime, **u svim ciklusima izraženo je visoko nepoverenje mladih u političke partije**. Ipak, dok je zbirno nepoverenje u političke partije 2017. godine iskazalo 65%, 2018. godine je to učinilo 60%, a 2019. godine 56% mladih. **Iako nepoverenje u političke partije lagano opada iz godine u godinu, to ne znači da poverenje raste – raste udeo onih koji ne mogu da procene.**

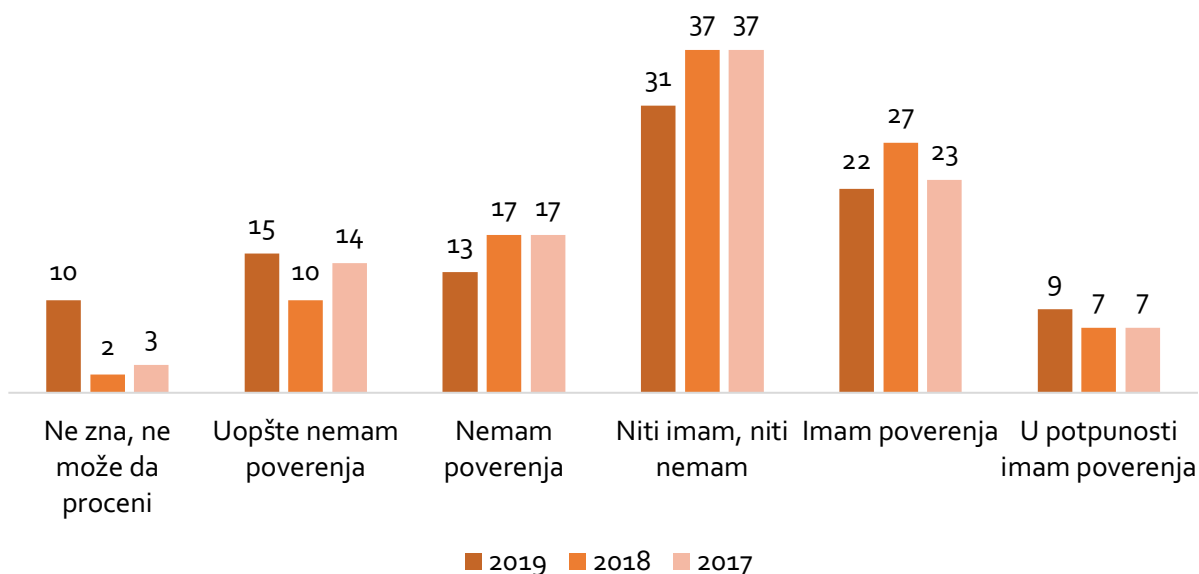
Grafikon 13.13 – U kojoj meri imate poverenja u vojsku?
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Poverenje u vojsku RS je tradicionalno visoko, iako u poređenju sa prethodnim ciklusima ono donekle opada, dok raste nepoverenje – grafikon 13.13. Tako je zbirno poverenje u ovu instituciju 2017. i 2018. godine imalo po 41% mladih, 2019. ono iznosi 34%, a sa druge strane, nepoverenje je zbirno iskazalo 2017. i 2018. godine po 23% ispitanika, a 2019. godine to čini 24%. takođe raste udeo onih koji ne mogu da procene.

Grafikon 13.14 – U kojoj meri imate poverenja u policiju?

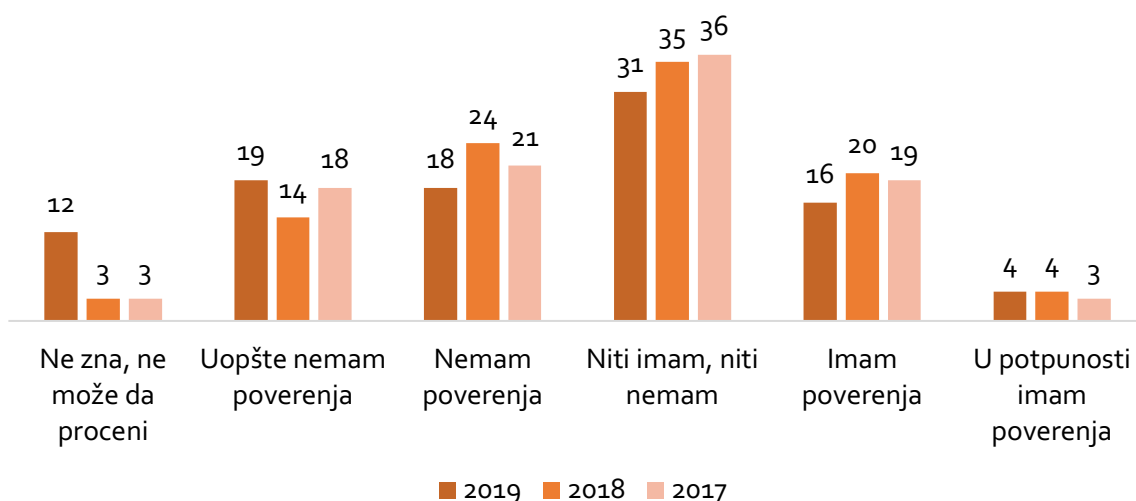
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Poverenje u policiju u proseku ima kroz sva tri ciklusa svaki treći ispitanik, dok nepoverenje nešto manji udeo ispitanika iskazuje nepoverenje i ono se kreće od 34% 2017. godine preko 27% 2018. do 28% 2019. godine. I u ovo slučaju raste broj onih koji ne mogu da procene, a najzastupljeniji su odgovori da mladi niti imaju niti nemaju poverenja – grafikon 13.14.

Grafikon 13.15 – U kojoj meri imate poverenja u sudstvo?

Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

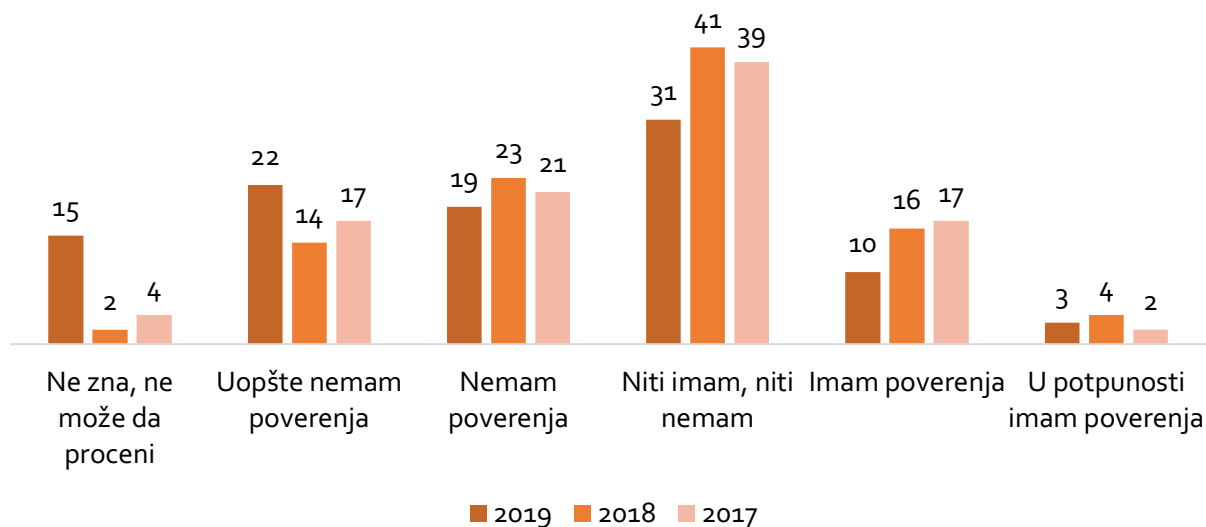

Kada je reč o poverenju mladih u instituciju sudstva, beležimo najpre blagi rast poverenja a potom i pad poverenja kroz poslednja tri istraživačka ciklusa (2017. zbirno je poverenje imalo 22% ispitanih, 2018. godine 24%, a 2019. godine 20%). Sa druge strane, nepoverenje je 2017. godine iskazalo 39% anketiranih, 2018. 38% a 2019. 37%. raste broj mladih koji ne

moгу da procene, dok opada broj onih koji kažu da niti imaju niti nemaju poverenja – grafikon 13.15.

Grafikon 13.16 – U kojoj meri imate poverenja u opštinsku/gradsku vlast?

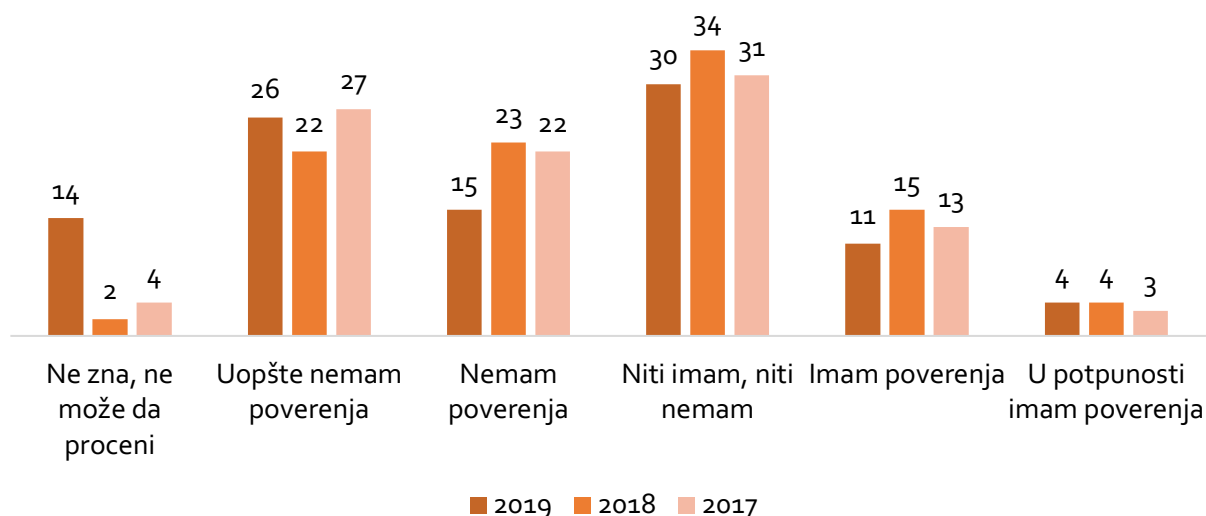
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Poverenje mladih u opštinske/gradske vlasti tokom posmatranih istraživačkih ciklusa opada, dok nepoverenje raste tokom godina – grafikon 13.16. Dok je poverenje u opštinsku/gradsku vlast 2017. godine zbirno imalo 19% mladih, 2018. 20%, 2019. godine poverenje ima 13% ispitanih. Sa druge strane, suprotan stav, odnosno postojanje nepoverenja zbirno beležimo redom: 2017. godine 38%, 2018. 37% a 2019. godine 41%.

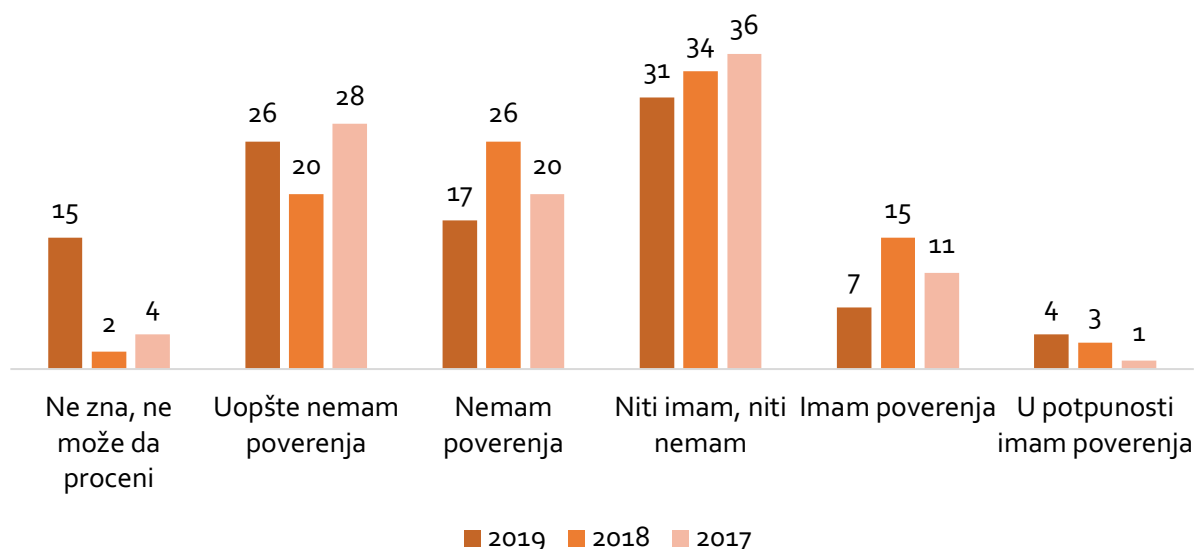
Grafikon 13.17 – U kojoj meri imate poverenja u predsednika države?

Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

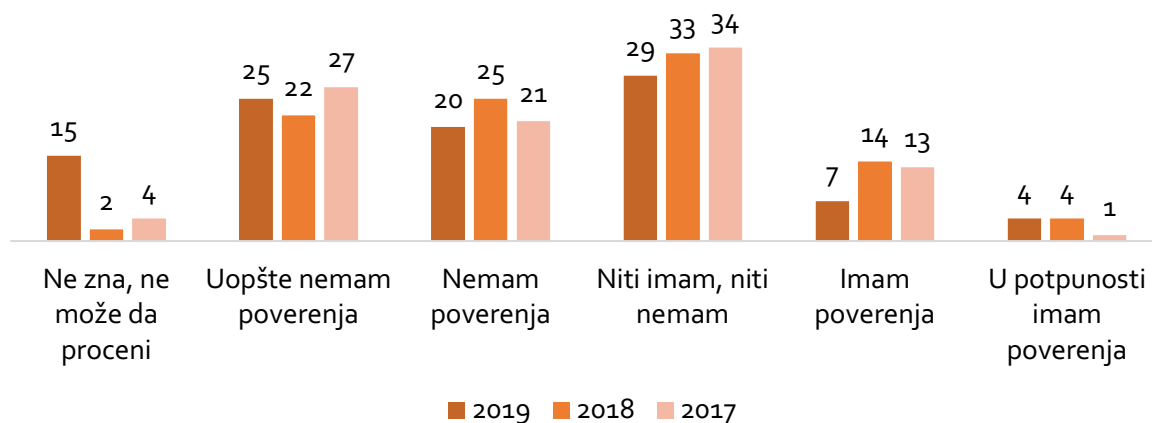
Nepoverenje u predsednika države opada iz ciklusa u ciklus, ali u odnosu na 2018. godinu opada i poverenje, a značajno raste udeo onih koji ne mogu da ocene – grafikon 13.17. Poverenje u predsednika države 2017. godine imalo je zbirno 16% ispitanika, naredne godine 19%, a 2019. ono opada na 15%. Suprotan stav, da ne veruje predsedniku države 2017. godine je delilo 49% mladih, 2018. 46% a 2019. godine 41%.

Grafikon 13.18 – **U kojoj meri imate poverenja u Narodnu skupštinu/parlament?**
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

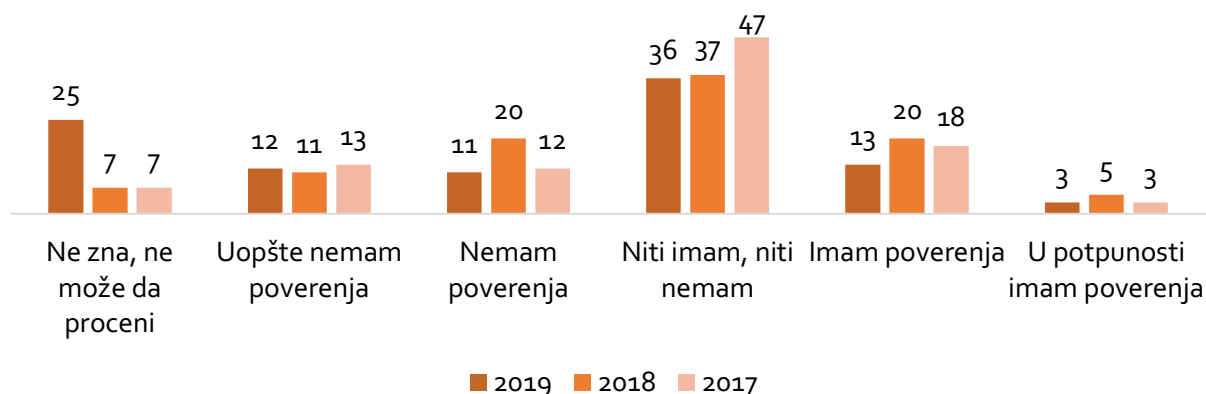
Narodna skupština je još jedna od institucija u koju građani Srbije, pa i mladi, tradicionalno iskazuju nepoverenje – grafikon 13.18. Poverenje u NSRS opada u odnosu na 2018. godinu (sa 18% na 11%) i takoreći vraća se na nivo od pre dve godine (12%), konstantno opada broj onih koji kažu daniti imaju niti nemaju poverenja, a nepoverenje je u blagom padu u sva tri ciklusa – dok je 2017. godine nepoverenje zbirno iskazalo 48% mladih, 2018. 46%, 2019. godine je to učinilo 43% mladih.

Grafikon 13.19 – **U kojoj meri imate poverenja u Vladu Republike Srbije?**
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

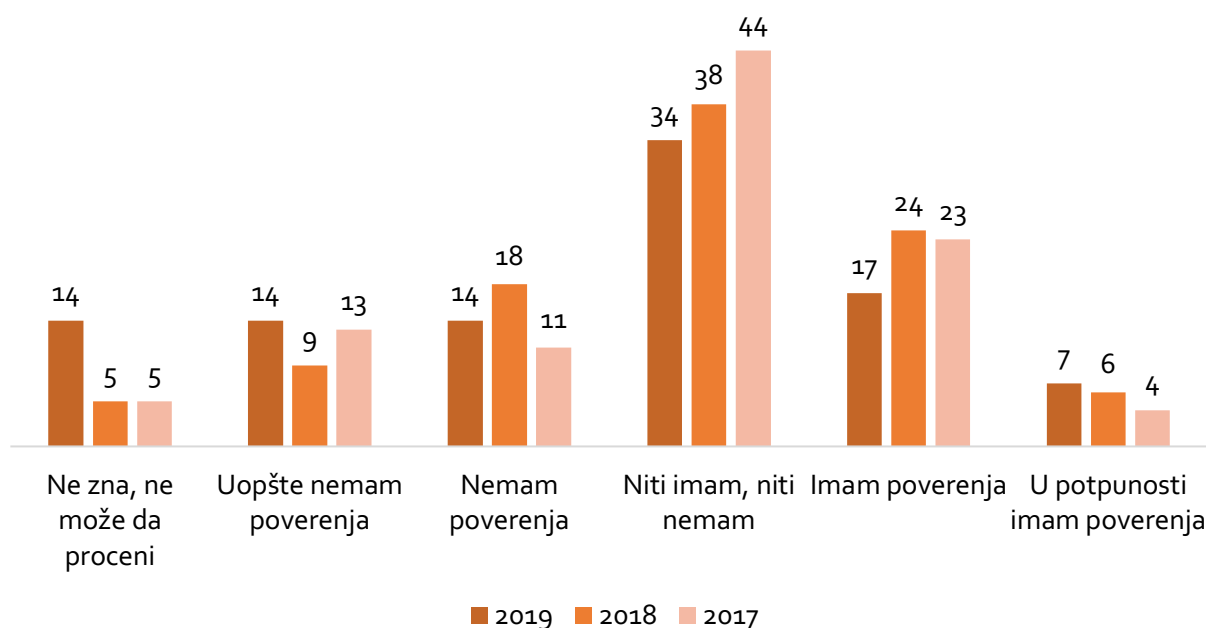
Kada je reč o (ne)poverenju u Vladu RS i ovde mladi ne odstupaju od državnog proseka. Naime, **u svim ciklusima dominantno je nepoverenje u ovu instituciju u odnosu na iskazano poverenje**. Poverenje opada (sa 14%, preko 18% pa do 11%), dok nepoverenje drži konstantu na između 45% i 48%. broj onih koji ne mogu da ocene značajno je povećan (na 15%) – grafikon 13.19.

Grafikon 13.20 – **U kojoj meri imate poverenja u Kancelariju za mlade?**
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Iako i poverenje i nepoverenje u Kancelarije za mlade u posmatranim istraživačkim ciklusima opada, značajno raste udeo mladih koji ne znaju i ne mogu da procene svoj odgovor na ovo pitanje – grafikon 13.20.

Grafikon 13.21 – **U kojoj meri imate poverenja u Ministarstvo omladine i sporta?**
Poređenje 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Najzad, kada je reč o Ministarstvu omladine i sporta, iako 24% mladih kaže da veruje MOS, prvi put je u poslednje tri godine došlo do promene trenda i sada je više mladih koje je iskazalo nepoverenje u ovu instituciju nego onih koji su iskazali poverenje. Tako je 2017. godine zbirno 27% mladih imalo poverenja u MOS, 2018. 31%, a 2019. 24%, dok je nepoverenje 2017. godine izrazilo zbirno 24% ispitanika, 2018. 27%, a 2019. 28% anketiranih.

13.2. Volonterizam mladih

Najpre smo ispitanike pitali koliko se slažu sa određenim iskazima kojima smo merili stavove mladih u Srbiji u pogledu praktikovanja volonterskih aktivnosti – grafikom 13.22.

Grafikon 13.22 – Da li se slažete sa navedenim tvrdnjama i ukoliko da, u kojoj meri?, 2019. godina, u %

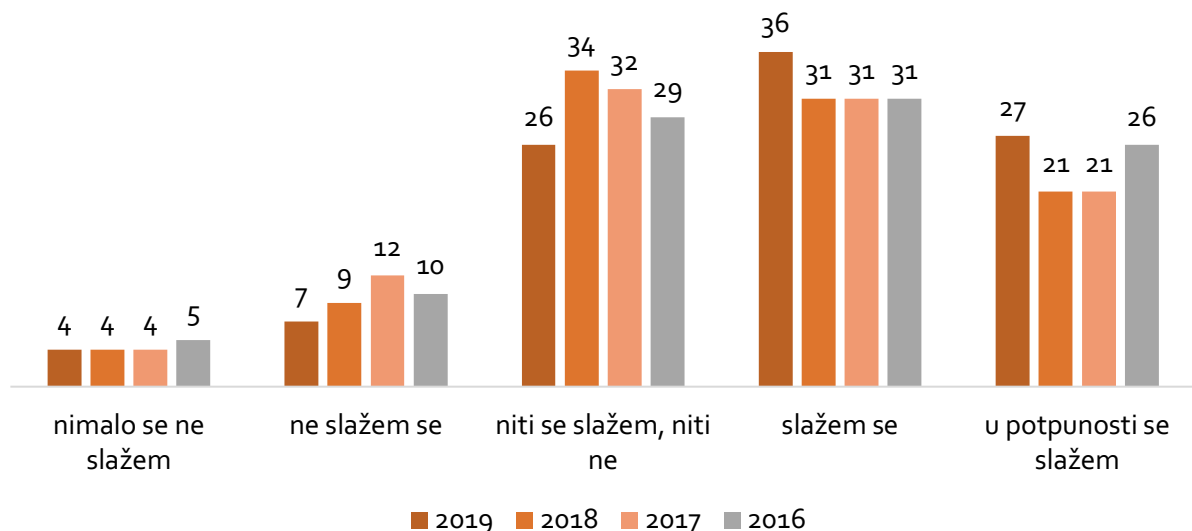

Generalno posmatrano, natpolovična, dominantna većina mladih u Srbiji izražava pozitivan stav prema volontiranju – grafikom 13.22. Najveći broj mladih se zbirno slaže da su volonterske aktivnosti korisne za mlade, kao i da se volontiranjem stiče iskustvo korisno za dobijanje posla. U pogledu prve tvrdnje slaganje je izrazilo zbirno 63% mladih, a u pogledu druge 61% mladih. Takođe, 60% anketiranih se manje ili više slaže da je potrebno da se mladi uključe u većoj meri u društvene aktivnosti volontiranjem, 58% da su volonterske aktivnosti zabavne, a 48% da volonterske aktivnosti mogu da utiču na promene u društvu. Iako se gotovo polovina ispitanih (48%) slaže da volonterske aktivnosti mogu da utiču na

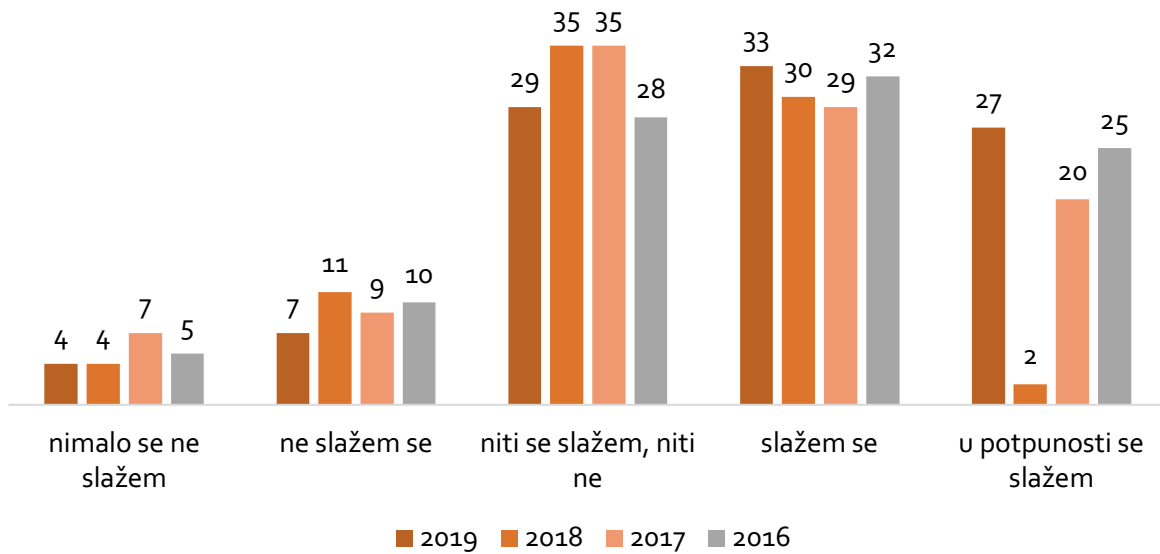
promene u društvu, ovo je ujedno iskaz i sa kojim se zbirno najveći broj mladih ne slaže te izražava skepsu – 18%.

Na grafikonima 13.23. – 13.27. prikazani su komparativni nalazi na iskaze o volonterizmu koje su ispitanici ocenjivali. **Uopšteni zaključak koji se može izvesti jeste da u 2019. godini dolazi do povećanja pozitivnih stavova mladih o volontiranju i tome šta volontiranje donosi njima kao pojedincima ali i društvu u celini.** Posebno je važna promena uočena u velikom porastu broja mladih koji se u potpunosti slažu sa tvrdnjom da je potrebno da se mladi u većoj meri uključe u društvene aktivnosti volontiranjem i povratku na vrednosti koje su zabeležene tokom 2016. i 2017. godine – dok je 2018. godine samo 2% mladih iskazalo potpuno slaganje sa ovim stavom, sada je taj udeo porastao za 25% i iznosi 27% , što je najveći udeo do sada – videti grafikon 13.24.

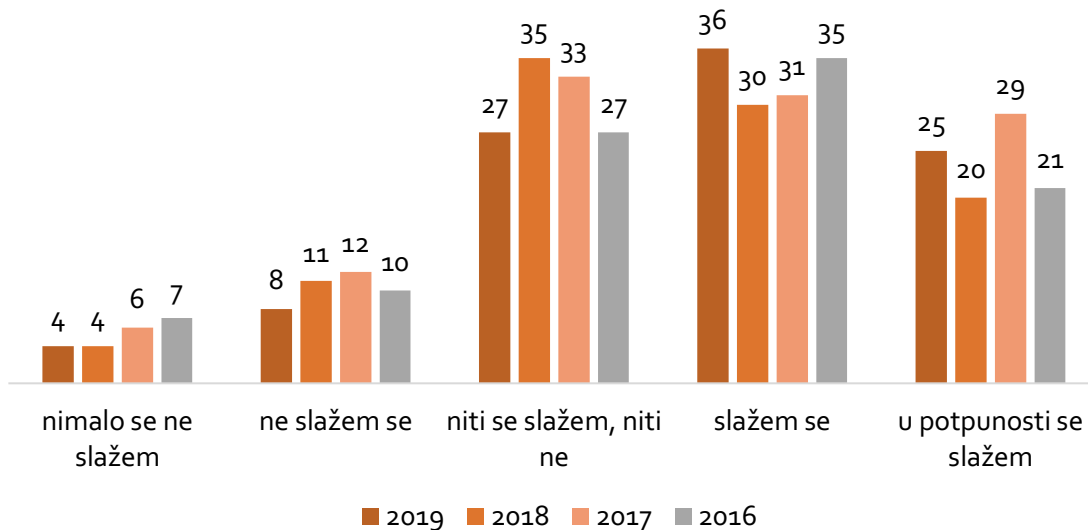
Grafikon 13.23 – **Volonterske aktivnosti su korisne za mlade**
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Grafikon 13.24 – **Potrebno je da se mladi u većoj meri uključe u društvene aktivnosti volontiranjem**
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

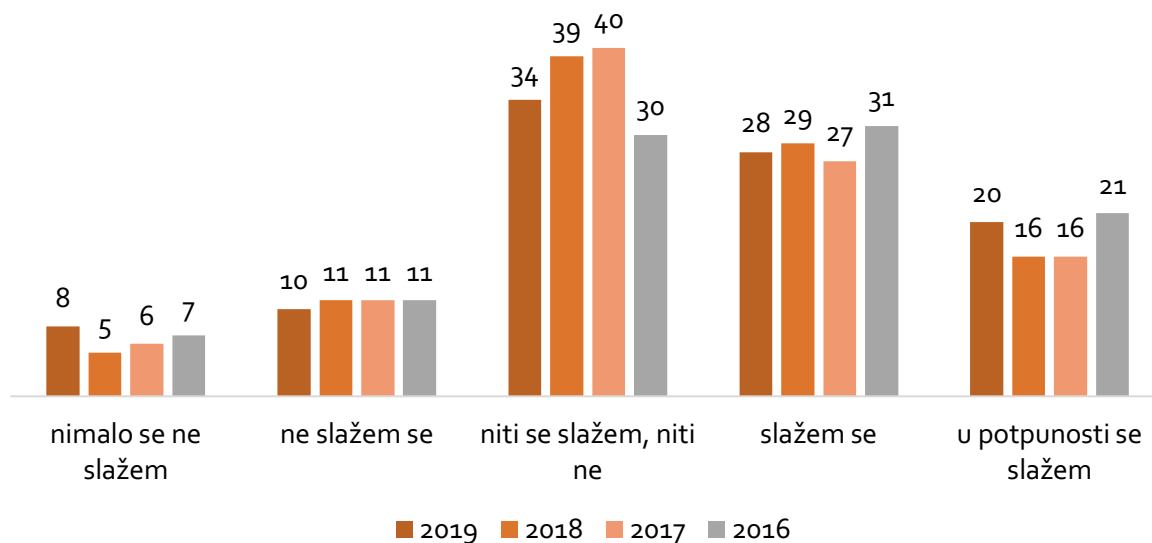

Grafikon 13.25 – Voluntiranjem se stiče iskustvo korisno za dobijanje posla
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

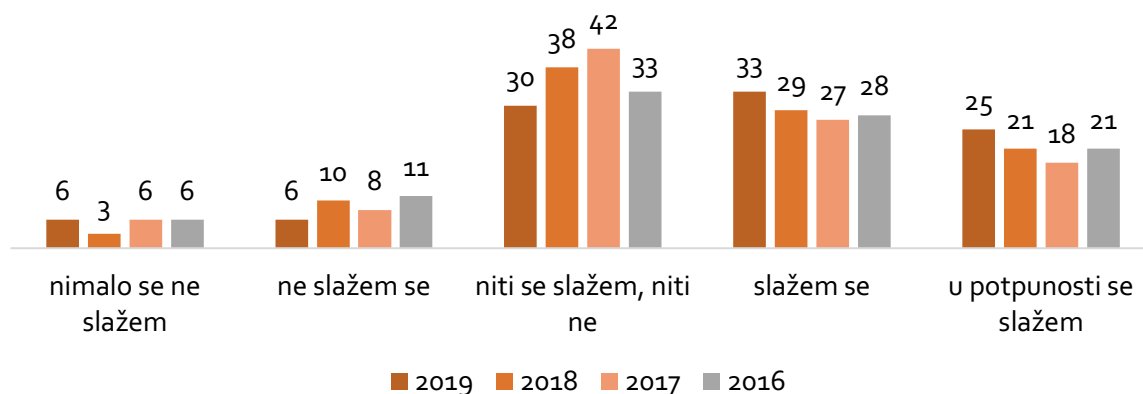

Grafikon 13.26 – **Volonterske aktivnosti mogu da utiču na promene u društvu**
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

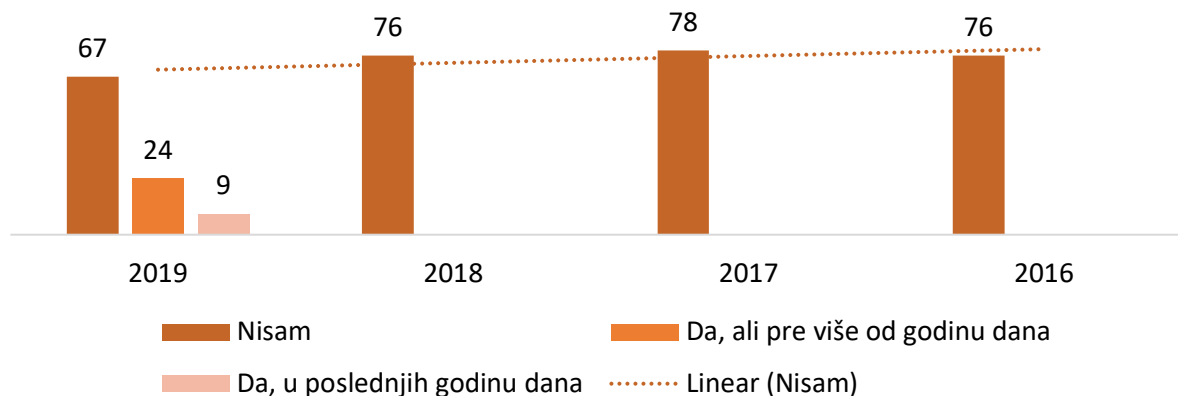
Grafikon 13.27 – **Volonterske aktivnosti su zabavne**
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Iako mladi imaju pozitivan stav i odnos prema volonterskim praksama, i dalje natpolovična većina mladih ne praktikuje nikakve volonterske aktivnosti – grafikon 13.28 (u prethodnim ciklusima odgovori su bili dihotomni, mladi su ili učestvovali ili ne, a u poslednjem ciklusu smo razlikovali one koji su učestvovali pre godinu ili više dana). **Čak 67% mladih kaže da nije učestvovalo u volonterskim aktivnostima, dok je svaka treća mlada osoba učestvovala i to 24% pre više od godinu dana a 9% u poslednjih godinu dana.** Među ispitanicima koji kažu da do sada nisu učestvovali nikada u volonterskim aktivnostima iznad prosečno su zastupljeni muškarci, mladi koji žive u prigradskim naseljima, mladi sa obrazovnim nivoom ispod četvorogodišnje srednje škole.

Grafikon 13.28 – **Da li ste do sada učestvovali u nekim volonterskim aktivnostima?**

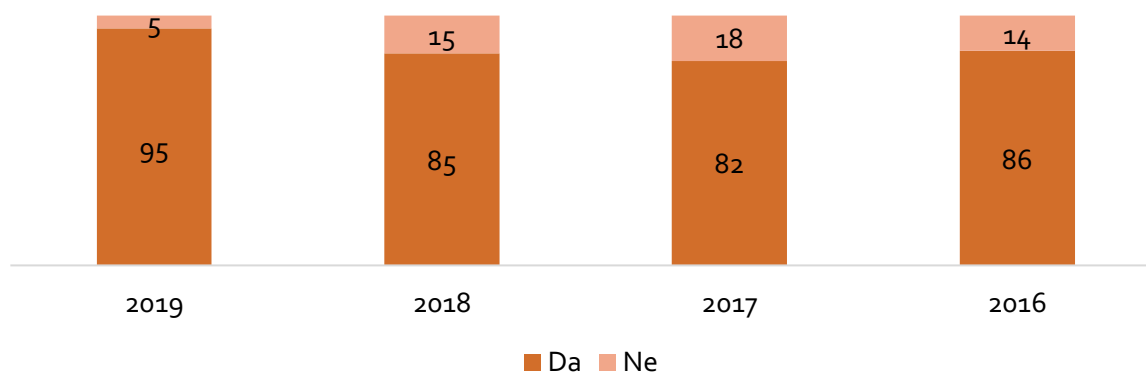
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Poredeći nalaze sa prethodnim istraživačkim ciklusima, iako je udeo mladih koji nisu učestvovali u volonterskim aktivnostima veliki, primetan je trend opadanja neučestvovanja, odnosno porasta učešća – dok je 2016. i 2018. godine 76% mladih reklo da nije učestvovalo u volonterskim aktivnostima, 2017. 78%, sada je taj broj spao na 67%.

Grafikon 13.29 – (Samo oni koji su volontirali) **Da li ste imali podršku porodice za volontiranje?**

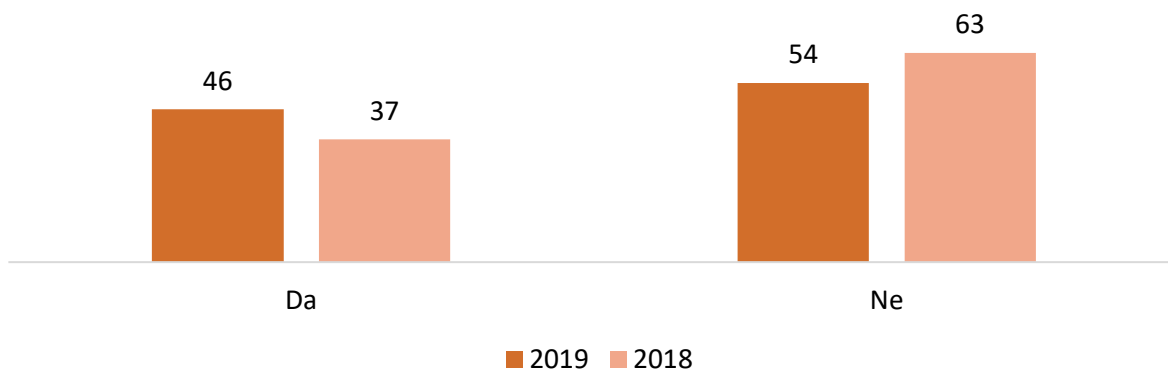
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Ukoliko mlade koji su volontirali pitamo da li su u tome imali podršku svoje porodice, vidimo da porodice mladih podržavaju njihovu odluku da učestvuju u volonterskim aktivnostima – grafikon 13.29. 2019. godine čak 95% mladih reklo nam je da je imalo podršku u svojoj porodici za volonterske aktivnosti. Ujedno primećujemo da je ovo i najpozitivniji nalaz, te da podrška porodice raste. *Među onim ispitanicima koji su imali podršku u porodici nalaze se oni čiji roditelji imaju visoko obrazovanje i specijalizaciju nakon srednje škole.*

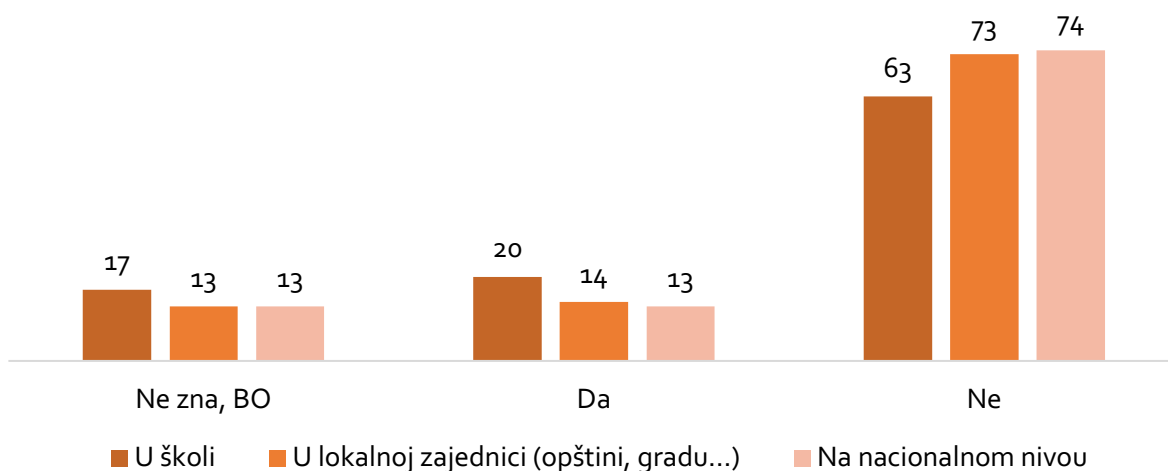
Grafikon 13.30 – (Samo oni koji su volontirali) **Da li ste nakon volontiranja, dobili pismenu potvrdu?**

Poređenje 2018 i 2019. godine, u %

Većina mladih koji volontiraju nakon ove prakse ne dobije pismenu potvrdu o volontiranju – grafikon 13.30. Međutim, kao pozitivan nalaz javlja se podatak da je u 2019. godini 9% više ispitanika dobilo potvrdu nego u 2018. godini.

Grafikon 13.31 – **Da li smatrate da ste uključeni u procese donošenja odluka...?, 2019. godina, u %**

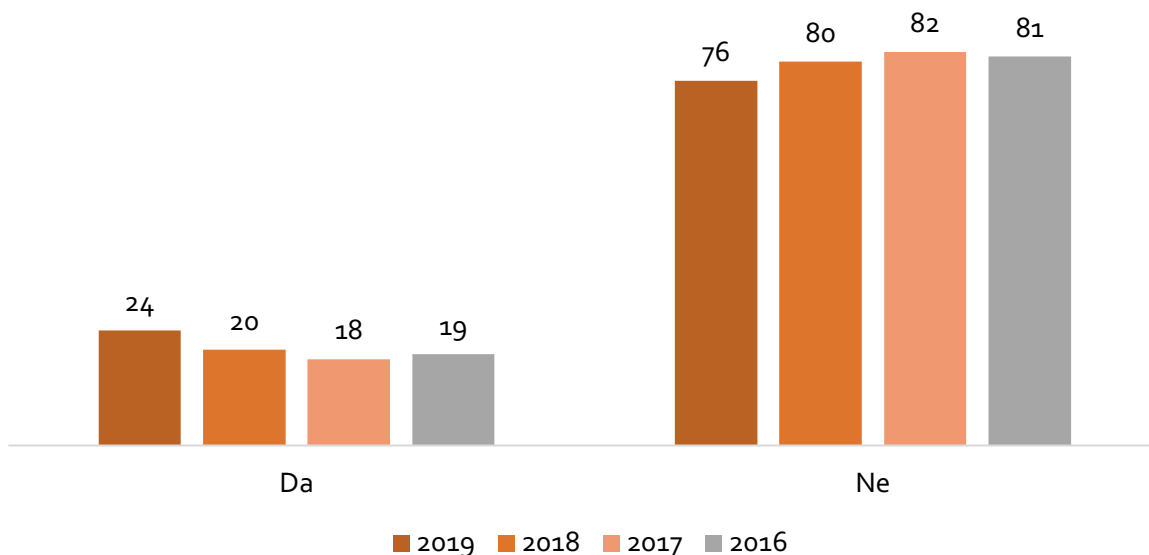

Najzad, pitali smo mlade i da li su uključeni u procese donošenja odluka na nivou škole/lokalnom nivou ili nacionalnom nivou – grafikon 13.31. **Natpolovična većina mladih u Srbiji nije uključena u procese donošenja odluka ni na jednom nivou – niti na nivou škole niti na nivou lokalne zajednice, kao ni na nacionalnom nivou. Najveća uključenost mladih zabeležena je u okvirima škole, gde je svaka peta mlada osoba uključena u procese donošenja odluka. U lokalnoj zajednici 14% mladih je uključeno a na nacionalnom nivou 13%.**

Grafikoni 13.32, 13.33. i 13.34 pokazuju uključenost mladih na ova tri nivoa ali kroz komparativnu perspektivu.

Grafikon 13.32 – Da li smatrate da ste uključeni u procese donošenja odluka u školi?

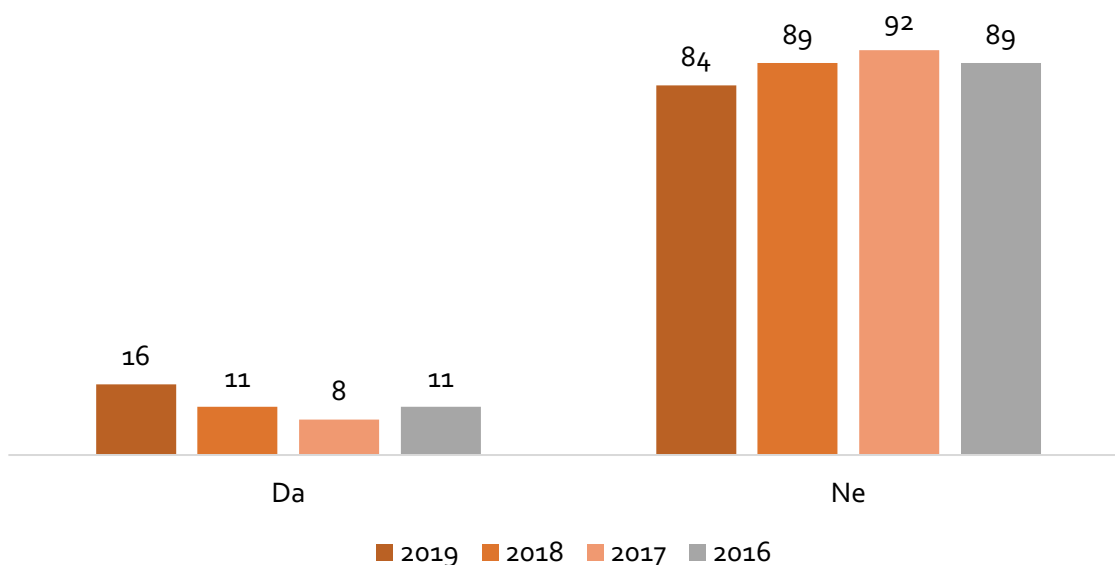
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Učešće mladih u procese donošenja odluka na nivou škole pokazuje pozitivan trend rasta – dok je 2016. godine 19% mladih bilo uključeno, 2017. 18%, 2018. 20%, sada je to 24% mladih – grafikon 13.32.

Grafikon 13.33 – Da li smatrate da ste uključeni u procese donošenja odluka u lokalnoj zajednici?

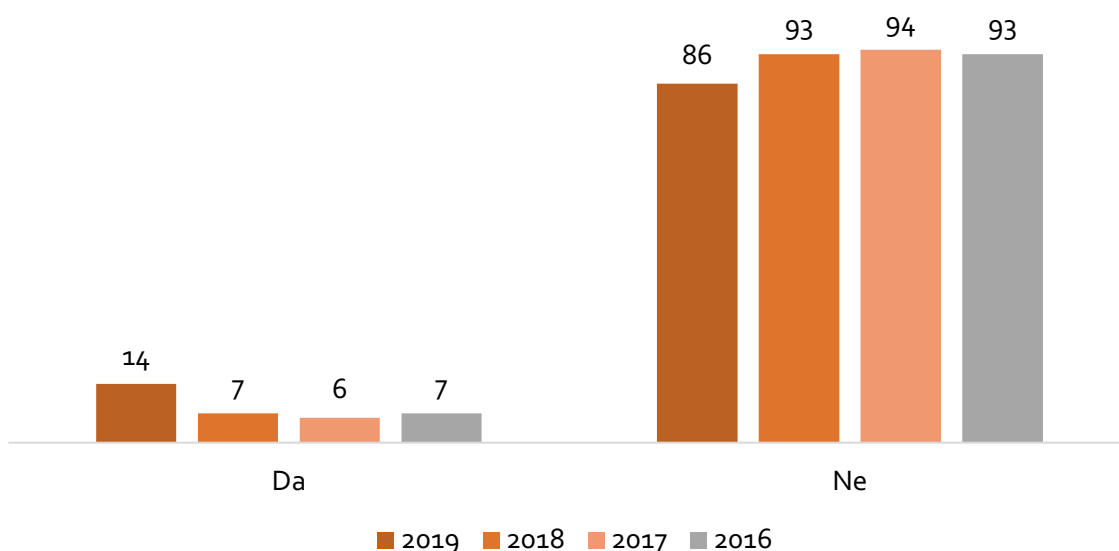
Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

U pogledu uključenosti mladih u procese donošenja odluka na nivou lokalne zajednice takođe je došlo do porasta broja onih koji kažu da su uključeni – sa 11% 2016. i 2018. na 16% u 2019. godini (grafikon 13.33).

Grafikon 13.34– Da li smatrate da ste uključeni u procese donošenja odluka na nacionalnom nivou?

Poređenje 2016, 2017, 2018 i 2019. godine, u %

Konačno, **mladi su sve više uključeni i u proces donošenja odluka i na nacionalnom nivou.** U 2019. godini je 14% mladih uključeno dok je u prethodnim istraživačkim ciklusima uključenost prijavilo duplo manje ispitanika – grafikon 13.34.